

T.C
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ İLE AİLE DEĞERLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeref Can POLAT

İstanbul
Eylül -2020

T.C
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE
AİLE DEĞERLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeref Can POLAT

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

İstanbul

Eylül - 2020

JÜRİ ÜYELERİ İMZA SAYFASI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

Üye Doç. Dr. Durmuş ÜMMET

Üye Dr. Öğr. Üyesi Orkun Osman BİLGİVAR

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Aile Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmamın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte, bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazımı kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Şeref Can POLAT

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın amacı, “*Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Aile Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*” yönündedir. Bir tarafta Aile Değerleri ve diğer tarafta Kişilik Özellikleri gibi insanın yaşamında ve yaşayışında önem arz eden iki konunun birbiriyle olan ilişkisinin incelenmesi hedeflenmiştir. Yaptığım bu araştırma zarfında gerekli desteğini ve zamanını benden esirgemeyen değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Turgay ŞİRİN hocama teşekkürü bir borç bilirim. Bunun yanı sıra gerek ölçekleri uygulama sürecinde, gerekse manevi desteğe ihtiyacım olduğu süreçte desteğini esirgemeyen, Prof. Dr. Doğan CÜCELOĞLU, Prof. Dr. Ahmet Şirin, Prof. Dr. M. Engin Deniz ve Doç. Dr. Bilal Yıldırım hocamın yanı sıra Sabahattin Zaim Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi PDR lisans öğrencilerine gerekli yardımı, zamanı ve anlayışı sağladıkları için çok teşekkür ederim. Tezimin yazım sürecinde gerekli desteği sağlayan ve beni sabırla dinleyip yardımcı olan Furkan Onur Eken hocamada ayrıca teşekkür ederim.

Tezin yazım aşamasında kitaplarına, makalelerine ve tezlerine başvurduğum bilime ve aydınlık geleceğe katkı sağlayan onlarca güzel araştırmacıya ve yazara teşekkürü ayrıca bir borç biliyorum.

Bütün bu süreç olup biterken beni hiç yalnız bırakmayan, beni destekleyen ve umutsuzluğa düşüğüm süreçte elimden tutup kaldıran yol arkadaşım Sözdar Balıkcı hanım efendiye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Şeref Can POLAT

ÖZET

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE
AİLE DEĞERLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Şeref Can POLAT

Yüksek Lisans, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

Eylül, 2020 - 144 + xii sayfa

Bu çalışma, “Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Aile Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” ni araştırmak amacıyla yapılmıştır. ‘Aile Değerleri Ölçeği’ ve ‘On Maddelik Kişilik Ölçeği’ nin demografik değişkenlere göre ilişkisinin olup/olmadığı araştırılmıştır.

Çalışmamızın evreni İstanbul ili olup,örnekleme ise; Sabahattin Zaim Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi’nin lisan öğrencileri ile sınırlıdır. Bu araştırma kapsamında 368 kadın (%80), 92’si erkek (%20) olmakla birlikte toplamda 460 lisans öğrencisi ile yürütülmüştür. Çalışmaya katılan kişilerin yaş ortalaması 18 ile 26 arasında değişim göstermektedir.Araştırmada İlişkisel Tarama Modeli kullanılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak ‘Aile Değerleri ölçeği’, ‘On Maddelik Kişilik Ölçeği’ ve demografik özellikler için oluşturulan ‘Kişisel Bilgi Formu’ kullanılmıştır.

Araştırmada verilerin analizi için; Betimleyici İstatistikler, Pearson Korelasyon Analizi, Bağımsız Gruplar t-Testi, Kruskal Wallis H Testi, Mann-Whitney U Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda ; “Aile Değerli Ölçeği” ve “On Maddeli Kişilik Ölçeği” arasında bir çok alt boyut arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur.İki ölçekte de demografik değişkenler açısından anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Aile Değerleri, Beş Faktör Kişilik Özellikleri, Kişilik, Üniversite Öğrencileri

ABSTRACT

Examining the Relationship Between University Students' Personality Traits and Family Values

Şeref Can POLAT

Master, Family Counselling and Education

Thesis Advisor: Associate Prof. Turgay Şirin

Semtember, 2020 - 144 + xii pages

This study was conducted to examine the relationship between university students' personality traits and family values. It was investigated whether the Family Values Scale and Ten-Item Personality Scale scores differ according to demographic variables.

The population of the research is university students in Istanbul and its sample grup consists of 460 undergraduate students (368 female (80%) and 92 men (20%)) of Sabahattin Zaim University, Marmara University and Yıldız Technical University. The age of the participants in the study varies between 18 and 26.

Relational Screening Model was used in the research. In the study, 'Family Values Scale', 'Ten-Item Personality Scale' and 'Personal Information Form' were used as data collection tools. Pearson Correlation Analysis, Independent Samples t-Test, Mann-Whitney U Test, Kruskal Wallis H Test, One-Way Variance Analysis (ANOVA) test were used to analyze data.

As a result of the research, statistically significant relationships were found between the sub-dimensions of Family Values Scale and Ten-Item Personality Scale. There were significant differences in demographic variables for both scales.

Keywords: Family Values, Five Factor Personality Traits, Personality, University Students

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ İMZA SAYFASI.....	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR VE SİMGELER	xii
1 BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1 Problem.....	1
1.2 Amaç	2
1.3 Önem	3
1.4 Varsayımlar.....	4
1.5 Sınırlılıklar	5
2 BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1 Aile	6
2.1.1 Ailenin Tanımı ve Özellikleri	6
2.1.2 Geniş Aile (Ataerkil Aile).....	9
2.1.3 Çekirdek Aile	10
2.1.4 Günümüzde Aile.....	12
2.1.5 Modern Dönemde Türk Ailesi	15
2.1.6 Türkiyede Aile Yapısı ve Değerleri.....	16
2.1.7 Değişen Aile Değerleri	18
2.2 Değer Kavramı.....	20
2.2.1 Değer Nedir	20

2.2.2	Aile Değer İlişkisi.....	22
2.3	Aile Değerleri.....	23
2.3.1	Kadın Rollerini	23
2.3.2	Anne -Baba Çocuk İlişkisi	25
2.3.3	Çocuğun Değeri.....	26
2.3.4	Sosyo-Ekonomik Değerler	27
2.3.5	Akraba İlişkileri.....	28
2.3.6	Kariyer	29
2.3.7	Şiddet	30
2.3.8	Evliliğe Bakış	31
2.3.9	Cinselliğe Bakış.....	33
2.3.10	Duygusal Bağ	34
2.3.11	Farklı Yaklaşımlar	35
2.3.12	Geleneksel Aile Değerleri.....	35
2.3.13	Karar Alma Süreçleri.....	36
2.3.14	Sadakat.....	38
2.4	Kişilik.....	39
2.4.1	Kişilik Ve Kişiliğinin Bileşenleri	39
2.4.1.1	Kişilik Kavramını	39
2.4.1.2	Mizaç (Huy)	40
2.4.1.3	Karakter.....	41
2.4.1.4	Benlik.....	42
2.4.1.5	Yetenek	43
2.4.2	Kişiliği Etkileyen Faktörler.....	43
2.4.2.1	Aile Faktörü	43
2.4.2.2	Kültürel ve Sosyal Faktörler	44

2.4.2.3	Coğrafi ve Fiziki Faktörler.....	45
2.4.2.4	Kalıtımsal ve Bedensel Faktörler	46
2.4.2.5	Sosyal Yapı ve Sosyal Sınıf Faktörü	47
2.4.2.6	Diğer Faktörler	47
2.4.3	Kişilik Kuramları.....	48
2.4.3.1	Psikanalitik Kuram	48
2.4.3.1.1	Sigmund Freud.....	48
2.4.3.1.2	Carl Gustav Jung	50
2.4.3.1.3	Alfred Adler	51
2.4.3.2	Ayırıcı Özellik Kuramı	52
2.4.3.2.1	Gordon Allport.....	52
2.4.3.2.2	Raymond Cattell	53
2.4.3.3	İnsancıl Kuram	53
2.4.3.3.1	Carl Roger-Abraham Maslow.....	53
2.4.3.4	Biyolojik Kuram.....	54
2.4.3.4.1	Hans Eysenck.....	54
2.4.3.5	Bilişsel Kuram.....	55
2.4.3.5.1	George Kelly-Albert Ellis.....	55
2.4.3.6	Davranışsal Kuram	56
2.4.3.6.1	Pavlov-Skinner-Watson.....	56
2.4.4	Beş Faktör Kişilik Kuramı	57
2.4.4.1	Dışa Dönüklük.....	59
2.4.4.2	Uyumluluk	60
2.4.4.3	Sorumluluk	61
2.4.4.4	Duygusal Denge	62
2.4.4.5	Deneyime Açıklık.....	63

2.5	Araştırma Konusu ile İlgili Literatürde Yapılmış Çalışmalar	66
3	BÖLÜM: YÖNTEM	68
3.1	Araştırmanın Modeli	68
3.2	Evren ve Örneklem.....	68
3.3	Veri Toplama Araçları.....	71
3.3.1	Demografik Bilgi Formu.....	71
3.3.2	Aile Değerleri Ölçeği.....	72
3.3.3	On Maddelik Kişilik Ölçeği (OMKÖ).....	78
3.4	Verilerin Analizi	80
4	BÖLÜM: BULGULAR.....	81
5	BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	110
5.1	Tartışma ve Sonuç.....	110
5.2	Öneriler.....	121
	KAYNAKÇA	123
	EKLER.....	137

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1 : Katılımcıların Demografik Özellikleri	69
Tablo 4.1 : Aile Değerleri Ölçeği İçin Betimleyici İstatistikler.....	81
Tablo 4.2 : On Maddeli Kişilik Ölçeği İçin Betimleyici İstatistikler	82
Tablo 4.3 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	83
Tablo 4.4 : Aile Değerleri Ölçek Puanlarının Kişilik Özelliklerine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	85
Tablo 4.5 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeğinin Yaş Faktörüne Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	88
Tablo 4.6 Aile Değerleri Ölçeği ile On Maddeli Kişilik Ölçek Puanlarının Cinsiyete Değişkenine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	89
Tablo 4.7 Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Yaşam Durumuna Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	91
Tablo 4.8 Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Medeni Duruma Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	93
Tablo 4.9 Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Algılanan Gelir Durumuna Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	95
Tablo 4.10 Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Büyüyen Yer Değişkenine Yönelik ANOVA Sonuçları	97
Tablo 4.11 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	99
Tablo 4.12 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	101
Tablo 4.13 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Annenin Büyüdüğü Coğrafi Bölge Durumuna Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	103

Tablo 4.14 : Aile Deęerleri leęi ve On Maddeli Kişilik leęi Puanlarının Babanın Būyūdüęü Coęrafi Bölge Durumuna Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	106
---	------------

KISALTMALAR VE SİMGELER

Akt.	Aktaran
ADÖ	Aile Değerleri Ölçeği
OMKÜ	On Maddelik Kişilik Ölçeği
N	Kişi Sayısı
Ort	Ortalama
Ss	Standart Sapma
X	Aritmetik Ortalama

1 BÖLÜM: GİRİŞ

1.1 Problem

Aile kavramı psikolojik, sosyolojik, hukuki, tarihsel ve de kurumsal tarafıyla farklı yapıları bünyesinde bulundurur. Ailedeki bireylerin değerler sistemi, ilişkiler, kişilik yapıları ve ailenin demografik yapısı farklılık gösterebilmektedir. Bu değişimlerin dayanağı ise Türkiye’de gerçekleşen sosyal, ekonomik, kültürel, toplumsal ve de siyasi alanda gerçekleşen değişimler neden olarak gösterilebilir (Koç, 2014: 24-53).

Türkiye’de özellikle 70’li ve 80’li yıllarda yaşanan siyasi, ekonomi, köyden kente yaşanan göçler aile ilişkilerini, aile içi iletişimi, ailede ki değer kavramlarını, aile üyelerinin sosyal yaşamlarını etkilemiştir. Ailelerde yaşanan bu değişimler ailede ki bireylerin aile içinde ki statülerini ve de işlevlerini önemli ölçüde değiştirmiştir (AAK, 1990: 138).

Bir ailenin değişen yapısı incelendiğinde aile üyelerinin ailedeki konumları, işlevleri, rolleri ve aile içinde işleyen hiyerarşik düzenede bakılması gerekmektedir. Yaşanan bütün değişimler bireyin aile içindeki durumunu değiştirebilmektedir (Poster, 1989: 122).

Bir bireyin içinde yetiştiği ortamda yaşatılan kültür kendine has özellikler, nitelikler ve değerler taşır. Bu değerler dini inanış boyutuyla gelen değerler, geleneksel aile yapısıyla gelen değerler, örf/anane yönüyle gelen değerler olabilmektedir. Bu değerlerin oluşumları tarihsel bir sürecin yanı sıra toplumdan gelen, ailenin özelinden gelen, ailenin ve bireyin eğitim yönünden gelmenin yanısıra, aile ve ailenin içinde bulunduğu toplumun yerleşim biçiminden de gelebilmektedir. Kişide oluşan değerler bireyde bir davranış ve kişilik kalıbı oluşumuna etki etmektedir (Köknel, 2007: 53).

Davranışları ve kişiliği önemli ölçüde etkileyen değerler, kişilerin ve ailelerin verdiği kararları belirlemesinin yanısıra desteklemesinde de önemli bir yer tutar. Kişilerin değerlerini anlaması, yaşamında ki yönünü ve hareketlerini kontrol etmesi adına önemli bir destek sağlamaktadır. Çünkü insan yaşamında ki değerleri anlaması, aynı zamanda kişinin kendisini toplumda tanımlamasına yardımcı olmaktadır (Çopur, 2001: 1-5).

İçinde yetişmekte olduğumuz toplum, değerlerimizin temel yapısını oluşturur. Ve değerler bireyleri, meslek üyeleri, çalınma gurubları, ailelerin nasıl bir işlev içinde olacağını belirleme noktasında önemli bir rol oynar. Bu işlev toplumun her düzeyinde aileleri ve de kişileri yönlendirir/etkiler (Reibel, 1960: 16; Conklin, 1992: 17-21).

Literatürde aile değerleri ile ilgili yaptığımız araştırma sonucunda, bireyde değerlerinin gelişim sürecindeki en önemli rolün ailede gerçekleştiği gerçeğiyle karşılaşmak mümkündür. Ailede yetişip gelişen ve insan kişiliğinin beslendiği en önemli kaynak olan ailenin, hem toplum hem de birey için önemi yadsınamaz bir gerçekliği oluşturmaktadır. Değerler kavramının toplum ve bireyler için bu denli önemli bir yer tutması konuyu toplum ve toplumu oluşturan bireyler için önemli bir hale getirmektedir. Bu nedenledir ki aile, ailede değerler ve aileyi oluşturan bireylerin kişilik yapılarını incelemek, analiz etmek oldukça önemlidir. Literatürde aile değerlerinin kişilik özellikleri ile olan ilişkisinin incelenmesi yönünde bir çalışma ile karşılaşılmasını bu konu hakkında bir araştırma yapmamıza itmiştir.

Sonuç olarak araştırmamızın temel problem cümlesi “Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile aile değerleri Arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir.

1.2 Amaç

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca araştırmamızda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişki, cinsiyete göre farklılık göstermekte midir ?

2. Kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişki, yaşa göre farklılık göstermekte midir ?
3. Kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişki, anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir ?
4. Kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişki, ebeveyn yaşam durumuna göre farklılık göstermekte midir ?
5. Kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişki, algılanan gelir durumuna göre farklılık göstermekte midir ?
6. Kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişki, anne ve babanın birlikte olup olmadığına göre farklılık göstermekte midir ?
7. Kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişki, anne ve babanın büyüdüğü coğrafyaya göre farklılık göstermekte midir ?
8. Kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişki, kişinin nerde büyüdüğüne göre farklılık göstermekte midir ?

1.3 Önem

Değerler konusunda ilk çalışmayı 1928 yılında F. C Sharp yapmıştır. Sharp toplumsal olgular olarak ele aldığı değerleri, tutumlar ve heyecanlar ile birlikte ele almıştır. Sharp'ın araştırmasını 1939'da J. Dewey daha derinlemesine incelemiştir. Ve bu incelemesi sonucunda değerlerin yaşamdaki deneyimlerimizin ürünü olduğunu belirtmiştir. Dewey den sonra M. Rokeach 1968'de değerleri sosyal bir boyutta ele almıştır (akt: Bilgin, 1995: 83, Güngör, 1998: 30-40). Rokeach değerleri, davranış ve tutumlarla ilişkilendirip, her bir değeri ve tutumu da bir inanç gurubuna dayandığını ileri sürmüştür (Yazıcı, 2019: 5).

Değerlerle ilgili çalışmalar, çalışıldığı ilk dönemden bugüne önemi artarak ilerlemiştir. Değişen dünya düzeni ve yaşanan sosyo-ekonomik gelişmeler toplumları ve dolayısıyla aile yapılarını da etkilemiştir. Dünyada yaşanan gelişmeler beraberinde yeni değerler ve sistemler getirmiş aileyi ve aile kavramını yeniden tanımlamaya kadar değiştirmiştir. Yaşanan bütün bu değişimler aileyi, ailede yaşanan değerleri, toplumsal değerleri de etkilemiş ve değiştirmiştir. Toplumun en küçük yapıtaşı olan ailede yaşanan bu değişimler, aile fertlerini ve aile fertlerinin yaşama bakışını, toplumdaki ve ailedeki konumunu, yaşamına yön veren kişilik yapısını doğrudan etkilemiştir.

Bütün bu değişimlere uyum sağlayabilmek ve devamını getirebilmek adına toplumlar ve aileler kendi içerisinde bazı değerleri geliştirmişlerdir.

Ailenin sağlıklı bir yapıda olması bir toplumun inşasında oldukça önemlidir. Davranışların ve yaşamın şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan değerler, aile fertleri arasında ortak ve benzer oluşları ailelerin ve toplumların bütünlüğü ve sürekliliğin oluşması açısından önemlidir.

Toplum aileler oluşturduğu gibi aileyi de aile fertleri oluşturmaktadır. Bu nedenle aile bireylerinin sağlıklı bir kişilik yapısında oluşu aile için önem arz etmektedir. Araştırma konumuzun, aile değerlerinin kişilik özellikleri ile olan ilişkisinin incelenmesi olması, aile ve bireyle doğrudan ilişkili olduğundan ayrıca bir önem kazanmaktadır. Aile değerlerinin ve bunun kişilik ile olan ilişkisinin böylesi bir öneme sahip oluşu, bizi bu konuda bir araştırmaya yönlendirmiştir.

Yaptığımız araştırma sonucunda ise, kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişkisinin incelenmesi yönünde doğrudan bir araştırmaya rastlanmadığından, tezimizin;

- a) Aile değerleri ve kişilik özellikleri incelenmesi konusu hakkında
- b) Aile değerlerinin, kişilik özellikleri ile olan ilişkisi konusu hakkında
- c) Aile değerleri veya kişilik özellikleri ile ilgili yapılacak çalışmalara bir kaynak teşkil etmesi adına
- d) Aile değerleri ile ilgili yapılan çalışmaların az oluşuna bir katkı sağlaması adına
- e) Ailede değerlerin oluşumunda ne gibi faktörlerin etkili olduğuna, bir fikir edinme adına
- f) Ailede yaşatılan değerlerin, kişilerin yaşamına ne doğrultuda bir yön verdiği konusu hakkında bir fikre ışık tuttuğu için önem arz etmektedir.

1.4 Varsayımlar

Bu araştırmada yer alan katılımcıların (Lisan öğrencileri) , ‘Aile Değerleri Ölçeği’, ‘On Maddelik Kişilik Ölçeği’ ve Demografik bilgi formunu içtenlikle yanıtladıkları ve yanıtlarının kendi görüşlerini yansıttığı varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2019-2020 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde bulunan, Sabahattin Zaim Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi'nde okuyan toplamda 460 lisans düzeyindeki öğrencinin yanısıra araştırmada kullanılan ölçeklerin boyutlarıyla sınırlıdır.

2 BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Aile

2.1.1 Ailenin Tanımı ve Özellikleri

Aile kurumunun tarihsel süreçte uğramış olduğu sosyo-ekonomik değişimler sebebiyle çeşitli işlev ve de biçimlere sahip olmuştur. Aile kavramı üzerinde yapılmış çalışmalara göz gezdirdiğimizde çeşitli tanımlarla karşılaşmak mümkündür. Çalışmaların çokluğu nedeniyle tek bir aile tanımı yapmanın evrensel bakımdan mümkün olmadığı görülür. Bu durumu bu kadar zorlaştıran bazı unsurlar vardır. Bunlardan ilki, aile kurumunun yer yüzünde göstermiş olduğu çeşitliliklerdir. Ailenin tanımını yaparken bir topluma bakıp tanımlamak etnosentrik (kültür merkezci) bir tanım olacaktır. Bir ikinci unsur ise, bu kurumun tarihsel süreçte uğramış olduğu değişikliklerdir. Aile içinde yaşanan, pozisyon değişiklikleri, aile içindeki ilişkiler ve aile içindeki kişilerin işlevlerinin değişmesi hususlarının yanı sıra, aile hakkındaki düşünceler de değişikliğe uğramıştır (Canatan, 2011: 60- 62).

Aile konusunun kapsamış olduğu alanın genişliği göz önünde bulundurulduğunda, bu konuyla ilgili bir kaç tanımlamanın konunun açıklığı açısından yeterli olacaktır.

Aile, kendi içerisinde bir akrabalık bağı bulduran ve yetişkin bireylerin çocukların ihtiyaçlarının sorumluluğunu üstlendiği insanlar topluluğudur. Aile yapısı içerisinde oluşan bağlarla birlikte evlilik yoluyla ve de soydan gelen kan bağları yoluyla kurulmuş olan bağlardır (Giddens, 2008: 246-247). Bu tanıma ilave olarak, Tezcan; ailenin toplumlaşma süreci içindeki ortaya ilk olarak çıktığı toplumdaki maddi değerler ile birlikte manevi değerlerin kuşaklar arası aktarımını sağlayan, psikolojik, ekonomik, biyolojik hukuksal ve de toplumsal bir yapı oluşturduğunu belirtmektedir (Tezcan, 2000: 14-15).

“Aile” kavramı, aile ansiklopedisi nazarında sözcük anlamı bakımından çok genel bir kavrama karşılık gelmektedir.

Kavramın genişliğine bakıldığında, insanların bir topluluk, ortaklık, birliktelik, dil gurupları, bitki türleri de “aile” olarak sınıflandırılabilir. Ancak burdanda anlaşıldığı üzere nitelik açısından farklılıklar belirtilmediğinde “aile” sözcüğü insani birlikteliklere karşılık gelen evrensel bir kurumun ifadesi olarak anlaşılmaktadır. Bu ifadeyle de ailenin, sadece insana özgü oluşu; aile kurumunu, basit birlikteliklerin ötesinde yer alan ve toplumların temellerini oluşturan temel yapı taşları olarak tanımlamak mümkündür (Aile Araştırma Kurumu, 1991: 22).

Ailelerin yapılarında zaman içerisinde belirli değişimler oluşmuştur. Bu değişimlerde belirleyici olan iş bölümleri, üretim durumları, cinsiyet ve kuşaklar arasındaki farklılık ve ilişkiler, veraset sistemleri çokça çeşitlilik göstermektedir. Bu durumlarla birlikte aile kavramı doğallığının ve de nesnellığının kaynağını, aile bireylerinin yaşamasını ve bununla beraber fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayıp neslinin devamını sağlayan bir yapıda olmasıdır (Kandiyoti, 1984: 16-17).

Aile konusuyla ilgili yapılan çalışmaları göz önünde bulundurduğumuzda “aile” terimiyle birlikte bahsedilen ve bazende bu terim yerine de kullanılabilen bir başka terim de, “hane halkı” ifadesidir. Hane halkı terimi, aile yapısını kapsamakla beraber, bazen kast edilenden daha fazlasını içerebilmektedir (Canatan, 2011: 58). Hane halkı terimi, özellikle paylaşılan mekanın, etkinlik ve akrabalık olgusunu belirtmek içinde kullanılır (Laslett, 2008: 28).

Her kültürel ve sosyal sistem kendi bünyesinde, kadın ve erkek ilişkilerini düzenleyen, çocuğun bakımından, beslenmesinden, sağlığından ve eğitiminden sorumlu bir aile kurumu mevcuttur. Toplumda yaşatılan kültürel değerlerin bir sonraki nesile aktarılmasında aile kurumu çok önemli bir sorumluluk düşmektedir. Aile kurumu bununla birlikte psikolojik, ekonomik ve sosyal bir birliktir (Güvenç, 2010: 104).

Aile kavramına dair ileriye sürülen görüşlere baktığımızda, aileyi toplumun bütünlüğünün içinde vazgeçilmez bir parçası olarak gören yaklaşımlar genel itibari ile ailenin değerlerine, toplum içindeki yapısına ve normlarına bağlılık konularına vurgu yapmaktadır. Prototipik batı ailelerindeki temel görünüm bağımsız ilişkiler sisteminin olmasıdır. Bu tarz aile kurumları akrabalardan bağımsız ve her bir aile kendi içinde çekirdek bir aileyi oluşturduğu gözlemlenir (Kağıtçıbaşı, 2010: 167).

Aile kavramı içinde ele alınması gereken bir başka konu ise genelde tek yada çok çocuklu ailelerde bu kavramın ele alınma durumudur. Yalnızca evli eşlerin oluşturmuş olduğu kurum “evlilik” veya “çift” durumları ile ele alınırken, çocuğun aile kavramını tamamlayan bir durum olduğu karşımıza çıkar (Öcel, 2002: 10). Yukarda aile kavramının tanımı adına yapılan genel görüşlere de bakacak olursak tek bir aile kavramı üzerinde durmak oldukça güçtür. Bu nedenden dolayı sadece genel tanımlar yapılabilmektedir. Daha çok bireysel bir yaklaşım içinde bulunduğu göz önünde bulundurmakta fayda vardır. Bu durumların farklılaşmasında ailelerin özdeş olmayışı ve aileyi oluşturan bireylerin farklılığı başat sebeplerdendir. Diğer bir değişle ailelerin içinde buldukları durum ve şartların farklılığı gibi davranış ve tutumlarında farklı olabilmektedir (Öcel, 2002: 62).

Ailenin tanımındaki farklılıkların oluşumunda ailenin büyüklüğü/küçüklüğü, bireylerdeki farklılıklar, toplumlardaki sosyo/ekonomik farklılıklar ve aile tipleri oluşturmaktadır. Aile tipleri kaba tabiriyle küçük ve büyük aileler, çekirdek aile, akraba aile, dar ve geniş aile olarak tanımlamak mümkündür. Bu durum da her ailenin kendi içinde farklı fonksiyonlara sahip olduğunu belirtmektedir (Güvenç, 2010: 238).

Engels genel olarak ailelerin dört aşamadan geçtiğini söylemektedir. Bu aşamalardan ilki, ”Kandaş Aile” dir. Bu aile biçimi günümüzde pek görülmemektedir. İkincisi, ”Ortaklaşa Aile” dir. Bu aile tipi örgütlenmenin ilk adımı sayılmaktadır. Bu aile tipi içinde kardeşler arasındaki cinsel birlikteliklerin yasaklanma durumunu zaman içerisinde kural haline getirilmesi söz konusudur. Bu durumla birlikte ilkel ailelerde birkaç kuşak sonrasında bölünerek değişime uğramış olmasıdır. Bu tarz ailelerde,erkekler ve kadınlar karşılıklı bir ortaklığı bulunan, ama karşı cinsinden eşleri daha uzak kişilerle aile kurmasının klasik biçimini oluşturmaktadır. Engels’a göre bu tarz durumlar akrabalık durumuyla bir doğruluk göstermektedir. Bu durumlardan sonra gurup olarak evlenmeler imkansız bir hal alınca üçüncü bir aile biçimi olan “İki Başlı Aile” ortaya çıkmıştır. Bu aile türünde ise bir erkek, sadece bir kadınla birlikte bir evlilik yaşamı kurabilir, yalnız erkek başka bir kadın ile kaçamak bir ilişki yaşabilirken, kadının bu tarz bir girişimi cezalandırılmaktadır. Dördüncü aşama ise, “Tek Eşli Aile”dir. Bu tarzda ki ailenin oluşumu ile genel manada çocukların kime ait olduğu ve ebeveynlerin ölümünden sonra kalan mallarının bölüşümündeki miras durumunu olanklı kılmasıdır (Engels, 1967: 240).

Ailelerden söz edilirken aile tiplerindeki farklılığın göz önünde bulundurulması önemlidir. Bu nedenle aileden bahsederken “aile” terimi yerine “aileler” terimini kullanıp çeşitliliği vurgulamak gerektiğini belirtir (Giddens, 2005: 173-174). Bu tanımlamaların yanında genel geçer aile yapılarının olduğunu belirtmekte fayda vardır. Genel olarak aile çeşitliliğinin özellik ve tanımlarının yapılmasında fayda vardır.

2.1.2 Geniş Aile (Ataerkil Aile)

Genelde tarıma dayalı toplumlardan görülen ve aile yapısının ataerkil olduğu bununla beraber ailedeki otoritenin “atanın” otoritesi altında olduğu anne, baba ve çocukların yanısıra büyük anne ve büyük babasında olduğu aile tipi olduğu söylenilebilir. Geleneksel aile yapılarına bakıldığında aileyi oluşturan bireylerin iki, bazende üç kuşağın birlikte yaşadıklarını görebilmek muhtemeldir (Öcel, 2002: 7). Geniş aileler, genel itibari ile kırsal ve geleneksel toplumların bir parçası olarak görülmektedir. Bu tip ailelere yönelik suçlamaların veyahut hoşnutsuzlukların başında kişilerin bireysel manada özgürlüklerinin kısıtlandığı ve bunun doğurduğu toplumsal gelişmelerin olumsuz olduğu kanaatidir (Kongar, 2002: 26).

Bu tip ailelerde aile içindeki en yaşlı erkeğin başta genç erkekler olmak üzere ailenin geri kalanı üzerindeki otoritesi görülmektedir. Bu aile tipinin akrabalık bağlarının genişliği durumu, aynı zamanda devlete dahil edilerek vergiye dayalı olan türüne geçişle bağlantılı oluşunu göz önünde bulundurursak akla uygun gözükmemektedir (Kandiyoti, 2007: 132).

TDK’ sitesinde tanımladığı ataerkil aile, “*Yetkenin ve erkin babada toplandığı büyük aile*” şeklinde tanımlanmaktadır. TDK aynı zamanda geniş aileyi; Büyükbaba ve büyük annenin yanı sıra evli çocuklarının, bunların eşlerinin ve de çocuklarının bir arada bulunup toplumsal ve ekonomik birliktelikler olarak tanımlar (TDK internet sitesi, 19 Şubat 2011).

Kandiyoti, klasik ataerkil ailedeki ahlaki düzen ve bunu yanı sıra erkeklerin kadınlar, yaşlıların da gençlere hükmedebilmesini belirli maddi durumlar nezdinde olduğunu belirtir. Bu durum beraberinde değişimi zorlaştırdığı gibi değerler içindeki düzenin aşındırmasına sebebiyet verebileceği belirtilmektedir. Bu aile tipi içindeki hiyerarşik durumunda maddiyatın önemi hiç şüphesiz önemlidir.

Kadınların çalışma hayatına geçişiyle birlikte bu hiyerarşide ve aile tipinde sarsırsılmalar olduğu iddia edilmektedir (Kandiyoti, 2007: 137).

Sosyolojide Frederich Le Play 'e kadar geri gidildiğinde aile yapısının geniş aile boyutundan çekirdek aile boyutuna geçildiği görüşüne göre, ailelerin sanayileşmeden önce, birden fazla sayıdaki akrabaların bağlantılı durumları nedeniyle bir arada yaşadığı fikri öne sürülüyordu. Bu görüşten yola çıkılarak bu bağların/bağlantıların ancak modernleşmenin yaratmış olduğu baskılarla çözülebileceği belirtiliyordu. Bu sosyolojik tarihin belirttiği başka bir durum ise bu ailelerin tanımlanması, ailelerin genişliği ile tanımlanmasından geçmektedir (Kongar, 2002: 27).

İsmal Doğan'ın ataerkil aileyi tanımlarken, daha çok kırsal kesimlerde görülen bu aile tipinin özellikle sanayi öncesi toplumlardaki varlığının koruyan bu aile tipinde, modern aileye kıyasla aile içindeki gençlerin uzun bir zaman ailenin içinde tutulduğu ve bu gençlerin evliliğinde aile çemberi içinde yer bulabildiğini belirtmektedir. Doğan'ın geniş aile içindeki işlevlerinden bahsederken bu tip ailelerde, saygınlık işlevi, eğitim işlevi, dini işlevi, ekonomik işlevi, çocuk yapma işlevi, koruyuculuk yapma işlevi, dinlenme ve eğlencenin yanında psikolojik açıdan doyum sağlama işlevinin bulunduğunu belirtmektedir (Doğan, 2002: 63). Kongar'a göre bu tip ailelerde bireylerin özgürlüğü ve bunu bağlı olarak toplumların gelişim sorunu ortaya çıkmış ve modernleşen toplumlarla birlikte bu aile tipi günümüzde geçerliliğini bazı kesimler dışında kaybetmiştir (Kongar, 2002: 27).

Bütün bu söylenenler bize göstermiş olduğu bir durumda şudur ki, geniş aileler zaman içerisinde ki yerini çekirdek aileye bırakmış durumdadır.

2.1.3 Çekirdek Aile

Geleneksel aile yapısına karşılık, modern toplumlarda görülen aile tipi çekirdek aile tipidir (Kongar, 2002: 27). Çekirdek aile yapısına ilişkin antropologlar ve sosyologlar çekirdek aile yapısının, kendi çocuklarıyla ve yahut evlat edinmiş olduğu çocuğuyla birlikte iki yetişkin bireyin oluşturduğu ve bu durumun hemen hemen her toplumda görüldüğünü belirtmektedirler (Giddens, 2005: 173). TDK sözlüğüne bakıldığında aynı şekilde ifade edilen çekirdek aile, aynı zamanda "küçük aile" şeklinde de ifade edilebilmektedir.

Parsons ise çekirdek aileyi, sanayi toplumlarına uyumlanmış ve o doğrultudaki ihtiyaçları karşılayabilecek en donanımlı birimi olarak görmüştür. Bu aile tipi içinde birisinin ev işleri sevecen, duygusal boyutu üstlenen (genelde kadınlar) bir diğer erişikinin ise dışarda çalışıp evin ihtiyaçlarını gidermesiyle (genelde erkekler) evin geçimini sağlayan ve bu durumda evin işlevsel rolünü belirleyen aile tipidir (Giddens, 2005: 175). Bu aile tipinde geniş ailye kıyasla otorite erkeğin elinde olunmasından ziyade kadın ve erkek eşit şekilde paylaşmaktadır. Bu tip ailelerde evin yönetimi paylaşıldığı gibi, çocuklara söz hakkının verilmesi, bireysel özgürlüklerinin tanınmasının yanında aile yönetimi demokratik bir nitelik kazanmasında yardımcı olmuştur.

Aile tarihi kuramında tarihçiler bazı sorunsal durumlarla karşılaşmışlardır. Bu sorunsallıkları gözlemleyebilmek için ampirist geleneklerle aileleri incelemişlerdir. Bu incelemeler sonucunda net bir sonuca ulaşamayan tarihçiler aile incelemelerini genel itibariyle Frederic Le Play'e giden ve bununla birlikte ailenin ortaçağdan itibaren geniş aile yapısı ve düşüncesinden, çekirdek aile yönelişindeki bilgiye başvurmuşlardır (Poster, 1989: 24).

Sanayi devrimiyle birlikte görülen çekirdek aile durumu, kadınların ekonomideki rol almasıyla ekonomik bağımsızlıklarını kazanmışlardır (Danacı, 2006: 33). Marshall'ın özellikle belirttiği bir diğer görüş ise çekirdek aile yapısının tarihsel sürecinin neredeyse kapitalizmin başlangıcına kadara dayandığı görüşüdür (Onur, 2002: 104). Çekirdek aile yapısını daha çok bir ruh hali olduğu görüşünü belirten Shorter, çekirdek aileyi anne, baba ve çocuklar olarak belirlenmesinin yanı sıra batı dünyasının diğer aile tiplerinden gerçek manada ayıran şeyin, aile bireylerini birbirine bağlayan dayanışma duygusudur. Çünkü çekirdek aileyi oluşturan bireylerin, dışarda konuştukları veya tanıdıkları herhangi bir bireyden çok daha fazla ortak bağlantıları olduğu duygusuna ve dışardan aileye gelebilecek herhangi bir teklimeye karşı her türlü birbirlerini koruyabilecekleri güçlü bir duygusal bağa sahip olduklarını belirtmiştir (Onur, 2002: 104).

Giddens'a göre sanayi devrimiyle geniş ailenin tamamıyla ortadan kalktığı veya bu devrim ile çekirdek aile yapısının ortaya çıktığını belirtmek pek de mümkün görülmemektedir.

Çünkü sanayi devrimi öncesinde de küçük çekirdek aileler görülebilmekteydi. Ama sanayinin gelişimiyle birlikte çok büyük çoğunlukta çekirdek aile yapısına geçildiği söylenilebilir.

Aile ve akrabalarının birbiriyle olan ilişki ve iletişimlerinin birbirlerini ahlaken ve de değer bakımından denetlemesi geniş aileye nazaran daha az görülen çekirdek ailelerde, kadınların doğurganlıkları eşlerin kendi aralarında belirlemiş olduğu ihtiyaç doğrultusunda belirlenmektedir. Bu doğrultuda çekirdek aileyi oluşturan erişkinlerin kendi geçimini sağlıyor olabilmeleri, konut yeri ve evlilik gibi durumların altından kalkabiliyor olması da önemlidir. Endüstrileşmenin arttığı günümüzde, okuma yaşınında ilerlemesi erişkinlerin evlilik yaşınında bu doğrultuda yükseldiğini söylemek mümkündür. Ancak Kongar, endüstrileşmenin getirmiş olduğu imkanla yarım gün çalışıp yarım gün okuma imkanını sağlıyor olma durumu bu yargıya varılamıyacağını ileri sürmektedir. Evlenecek erişkinlerin kendi eş seçimlerini yaptığı bu gelenekte, bireylerin ekonomik bağımsızlıklarını kazanmış olmaları gerekliliğine göre, erişkinlerin ebeveynlerine olan bağımlılıklarının uzun olması meşrulaşır (Danacı, 2006: 1007).

Özkalp'a göre aile kurumunun en küçük birimi olan çekirdek aile, ailelerin bölünebilir oluşundan yola çıkarak, çekirdek ailenin bölünüp parçalanması durumu aile kurumunu yok edebileceği görüşünü öne sürer (Danacı, 2006: 1007). Bu bölünme ve aile kurumunun yok oluşuna binaen günümüze gelindikçe, boşanmaların artışı ve bekar anne ve babaların, lezbiyen, gay gibi çiftlerin oluşturduğu, yada tek başına bir erkeğin veya kadının evlat edindikleri çocuklarıyla birlikte bir "aile" olarak tanımlanmaları konusunda tartışmalar yaşanmaktadır. Bütün bu söylenenlerle birlikte aile olarak tanımlanan çeşitli tipteki ailelerin belirlenmesi, "aile kurumunun" kendi içerisinde bir çözülmeye uğrayıp uğramayacağı, yok olup yok olmayacağı konusundaki soruların ortaya çıkmasına neden olduğunu söyleyebiliriz.

2.1.4 Günümüzde Aile

Endüstrinin ve kentleşmenin ilerlemiş olduğu toplumlarda, belirlenmiş aile tipi çekirdek aile midir ? Yoksa kentleşmenin ve endüstrileşmenin oluşturduğu toplumlarla uyumlu başka bir aile tipi oluşturulamaz mı ? Çekirdek aile tipi gerçek manada endüstrileşmenin getirmiş olduğu bir sonuç mudur ?

Bu sorularla birlikte Kongar, en önemli sorunun toplumsal değişimlerin ve ailenin birbiriyle olan ilişkisidir (Kongar, 2002: 31).

Giddens, yirminci yüzyıldaki etkisinin aşındığını belirttiği geleneksel aile yapısının yanında, günümüz aile yapısının çokça bir değişiklik gösterdiğini ifade etmiştir (Giddens, 2005: 197). Günümüz dünyasında endüstrinin ve küreselleşmenin yaratmış olduğu dünya görüşü ve düşünceleri doğrultusunda aile kurumu genel manada tüketim birimi olarak görülmektedir. Her iki manada da aile “çocukların yasal bir şekilde hayata getirildiği ve toplumda yaşatılan sistemin doğal bir yolla onlara aşıladığı ve ileride toplumda alacakları görevlere hazırlamış olduğu bir okul görevini de görmektedir (Öcel, 2002: 8). Sanayileşmeyle beraber geniş ailenin yerini alan çekirdek ailede çocukların bireysel özgürlükleri sanayi devrimiyle birlikte para kazanma yollarının çeşitliliğiyle çocuklarında para kazanması ve bu kazandıklarıyla ailenin refah seviyesini yükseltmesine katkı sağlamıştır. Sanayi devriminden önce ailenin yiyecek ve giyecek ihtiyaçları genellikle aile dışında yapılanmaya başlanmıştır. Ekonomik faaliyetler ile iş, aile dışına çekilmiştir. Bu durumla birlikte çocuklar babalarının yaptığı işleri, eğitim ihtiyaçlarının karşılanması açısından fonksiyonel bir önemde somut olarak görmemektedirler (Danacı, 2006: 25).

Sosyologlar, geniş aile ile çekirdek aile tipleri arasında başka aile tiplerinin varlığından bahsetmektedirler. Bu aile tiplerinden bir tanesi de Ougburn'un belirtmiş olduğu “çözülen ailedir”. Bu aile tipi endüstriyel toplumlarda aile kavramının yok olduğu görüşünü savunun kişilerin ileri sürmüş olduğu bir aile tipi kavramıdır. Bu aile tipinin en başta görülen yapısı çekirdek aileye kıyasla çok daha zayıf duygusal bağlarının oluşu durumudur. Pollak ise “tamamlanmamış aile” ve “parçalanmış aile” gibi iki ayrı kavrama ayırarak yapılan tanımlamayı genişletmiştir. Parçalanmış aile tipi ise şu şekilde tanımlanmıştır. Çekirdek aile üyelerinden birinin ölümü veya evden ayrılışı durumunda geriye kalan aile fertlerinin oluşturduğu ailedir. Tamamlanmamış aile ise çekirdek aile tipinin kurulmamış hali şeklinde tanımlanabilmektedir. Bu tarz değişimleri Kongar, fonksiyonel değişimlere sebebiyet verebileceği şeklinde yorumlamış, bu değişimlerle birlikte evlilik kurumu olmadan cinsel birliktelikler sonucunda oluşan çocukların oluşturacağı bir toplumun oluşabileceğini öngörmektedir. Kongar, aile yapısının başka fonksiyonları kalmadıysa sadece cinsel

birliktelikleri düzenlemek için toplumun bu kurumun devamını sağlayabilmesinin kuşkulu olduğunu öne sürmektedir (Kongar, 2002: 32).

Günümüz toplumlarında ailelerin değişim göstermiş olduğu ve yeni anlamalar kazandığından söz etmek mümkündür. Geleneksel aileden günümüze değişen başlıca durumlardan birisi de kadınların iş hayatına geçip ekonomik açıdan hem aile katkı sağlıyor, hemde ekonomik bağılıklarını sonlandırıyor oluşlarıdır. Kağıtçıbaşı da bu durumu şu şekilde yorumlamıştır; Gerçekleşen bu değişimler aile içindeki hiyerarşik düzenide değiştirmiştir (Kağıtçıbaşı, 2010: 153).

Çocukların, arkadaş guruplarının yanında eğlence kültürünün ve çağın getirdiklerini kendi hayatlarında dengeleyememeleri sonucu, aile içindeki anne,baba ve çocuk arasındaki iletişim ve ilişkiler aile içinde çözümlere sebebiyet vermektedir. Beauvoir, evliliklerin geleneksel biçimlerinin değiştiğini, karı ve kocanın bu değişimlerde kendileri üzerinde bir baskı yarattığını bunun yanında eşlerin birbirlerini seçmesinde ise günümüz şartlarında daha özgür olduklarını ifade etmektedir (Beauvoir, 1970: 110).

Giddens, boşanma oranlarının arttığı günümüzde, tek ebeveynli aile yapılarının arttığını, ikinci evliliklerin yaşandığını, yaşanan bu ikinci evliliklerde ilk evliliklerinden olan çocuklarla “yeniden kurulmuş ailelerin” günümüz aile tiplerini oluşturduğunu belirtmektedir. Aile ve evlilik durumu günümüzde hala varlığını sürdürmekle birlikte elli yıl öncesine kıyasla farklılıklar gösterdiğini ifade etmektedir (Giddens, 2005: 172). Bütün bu olayları günümüz diliyle yorumladığımızda elbetteki kentteki ve kırsaldaki evlilikler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Gelişmiş kentlerdeki aile ve evlilik durumları batı ile benzerlik gösterirken, kırsal yerlerdeki yaşamlarda günümüz değişimlerine adapte olup değişimini sağlamaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010: 410).

Köyden şehirlere ve şehirlerden metropollere kayan nüfusun beraberinde getirdiği sosyal statünün oluşturduğu hiyerarşi, günümüzde her an daha yüksek bir statüye geçilmeye çalışıldığını belirten Kıray, aileyi oluşturan fertlerin sayısı küçülmüş anne, baba ve çocuktan ve bazende çocukların olmayışından ibaret kalmıştır. Geleneksel aileden kalan aile büyüklerinin sağladığı otorite kaybolmaya yüz tutmuştur.

Modern kentlerde insanlar işine, sosyal statü veya mevkisine, mesleğine bağlı olarak yeni düzenler kurulmuştur (Kıray, 2006: 93).

Colette Dowling, *Sindrela Sendromu* kitabında, günümüz dünyasında zorlaşan yaşam şartlarının ve de boşanma durumlarının artması nedeniyle annelerin çalışmak zorunda kalışlarının, annenin yükünün artırdığını ve bu yükü birlikte diğer kadınların da günü yakalama çabası ve uğraşı annede psikolojik dengenin bozulmasına sebebiyet verdiğini belirtmiştir. Yaşanan bu durumlar anneye çokça vakit geçiremeyen çocuğun da etkilendiği ve eğitim yaşına gelinceye diğer yaşlılarından geri kalabildiklerine dikkat çekmiştir (Öcel: 81).

2.1.5 Modern Dönemde Türk Ailesi

Türk ailesinin modernleşme süreci, Osmanlı'da tanzimat dönemiyle başladığı düşünülsede, Cumhuriyet'in kuruluşu ve hukuksal bakımdan Türkiye'de yaşanan değişimler modern Türk ailesinin başlangıcını oluşturur. Anlaşılacağı üzere, modern Türk ailesi Cumhuriyet dönemi ile bağdaştırılır. Ancak ailenin modernleşme durumu yalnızca hukuksal veyahut toplumsal bir durum değil anlaşılacağı üzere siyasi bir meselede oluşmuştur.

Cumhuriyeti ilan eden gurubun, Osmanlı İmparatorluğu üzerinde ki değerlendirme süreci tek bir çizgisel bakışla ele almıştır. Batı karşısındaki üstünlüğünü sanayi, ekonomi ve de teknolojik olarak kaybeden İmparatorluk, bu doğrultuda bir değişim yaşamıştır. Bu durum toplumda batılılaşma ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Batılılaşma devletin yeniden yapılaşma durumunu doğurmuştur. Batıdan geri kalmışlık hissiyatı, değişimi getirmiş ve bu durum aile yapısında da değişimleri ve örnek alımları doğurmuştur. Türkiyede aile yapısı siyasi bir şekilde etkilenip değişmiştir. Bu konularla ilgili olarak aileler için yeni hukuksal düzenlemeler getirilmiştir. Bu durum aynı zamanda modern Türk aile yapısının temellerini atmıştır (Aytaç, 2007: 115). Yaşanan bu durumlar çekirdek ailenin temellerinin oluşmasına, kadına ve eşlere yönelik düzenlemeleri beraberinde getirerek aile yapısını ve aileye bakışı değiştirmiştir (Aytaç, 2014: 314).

Cumhuriyet döneminin aile yapısının modernleşme sürecindeki ilk önemli gelişmesi, 1926 da İsviçreden alınan Medeni Kanun'un hukuksal boyuta geçirilmesidir. Bu yasa aile yapısında eşlere eşit haklar getirmekle beraber, herhangi birisinin ölümünden

sonraki miras durumunuda hukuksal düzene kavuşturmuştur. Bunların yanında gerçekleşen sanayileşme, kentleşme, iletişim ve eğitim benzeri sosyal ve ekonomik değişiklikler, aile yapısının ve ailedeki değerlerin değişimine neden olmuştur. Bütün bu yaşanan değişiklikler aile tipini çekirdek aile tipine dönüştürme adına süreci hızlandırmış ve hakim kılmıştır (Canatan, 2011: 114-118).

Ailenin ekonomik açıdan, bağımsız bir birim olmaktan çıkması, ailenin ekonomik katkısını ve üretime olan katkısını farklılaştırmıştır. Aile yeni yaşam düzeninde işgücünü satarak kazandığı maddiyatla üretim işlevinide değiştirmiştir (Özbay, 1984: 42).

Türkiye'deki gençlik özellikle 1980 sonrasında bir sorunsal hal aldı. Evlilik yaşının uzaması, ilişkiler ve eğitim durumdaki uzamalarla birlikte iş alanındaki sorunsallar aile yapısında değişimlere sebebiyet vermiştir. Bu değişimlerle birlikte ataerkil düzenin yanısıra kadının toplumdaki yeri ve ailedeki durumu konuları sorgulanmıştır. Bu sorgulamalar, kadının evlilik durumunu sonlandırabilmeyle birlikte boşanma kararlarındaki özgürleşmeleri durumu düzenli bir artışla devam etmiştir. Ancak yinede yaşanan bu boşanmaların aile kurumunu temelden sarsacak boyutta olduğunu söylemek zordur (Aytaç, 2014: 316-318).

2.1.6 Türkiyede Aile Yapısı ve Değerleri

Toplumun ayrılmaz bir parçası olan aile geçmişten günümüze toplumların karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Geçmişten günümüze milletlerin düşüncelerini, değer yargılarını, inanç ve vasıflarını bünyesinde barındıran ve bütün bu durumların düşüncesi kuşaklar arasında aktarım görevini gören kendine özgü bir değerdir. Bütün bu durumları kuşaklar arası aktarımının yanında ailenin kendisi bizatihi bir değerdir. Toplumların ilerlemesi veyahut gerilemesinin yapı kaynağının görüldüğü yerlerin başında aile gelmektedir. Bu durum ailede yaşatılan değerlerin önemsenmesi gerekliliğinin göstergesidir. Bunun tersi yönündeki ailede yaşanan değer bozuklukları, toplumları etkilemekte durumuda ailenin ve ailede yaşatılan değerlerin önemini göstermektedir. Aileler içinde buldukları toplumlara benzerlik gösterebilir, her aile kendi içerisindeki değerler dinamiği farklılık gösterebilmektedir. Ekonomik sistemler, demografik etkenler, ideoloji, din, siyasal yapılar, kültürel ve tarihsel yapılar benzeri pek çok unsur hem toplumun kimlik yapısının oluşumunu hem de ailenin

sürdürmesi gerekli görevlerin ifasında etkili olmaktadır. Bu nedenledirki aile içindeki dinamiklerin değişimleri belirtilen sosyal dinamiklerde aranabilir (ASAGEM, 2010: 30-31).

Bu durumda, Türk aile dinamiklerinden/yapısından bahsederken içinde bulunduğumuz toplumun yapısını gözardı etmememizde önem arz eder. Her ne kadar ailenin yapısından bahsederken sarf edilen evrensel durumlar bir ailenin, işleyişini, yapısını, işlevlerini ve ifade edilen anlamlarını, toplumlara özgü özelliklerinin yerelliği de unutulmamalıdır.

Modern Türk ailesinin değişiminden bahsederken dünyada yaşanan değişimlere paralel etkileri gözardı edemeyiz. Günümüz dünyasında metropol şehirlerin artması göç etmede yaşanan artışlar kentsel ve kırsal aile yapısını hiç şüphesiz derinleştirmiştir. Zira bilindiği üzere kırsal aile yapısı daha çok geleneksel aile yapısında iken kentsel aile yapısı çekirdek aile tipindedir. Bu tip ailelerin endüstriyel dünyamızda ki yeri aile içinde ki fertlerin konumu ve rollerini yeniden tanımlayabilmiştir. Özellikle kadınların iş dünyasına girişi çocuk sayısına atfedilen önem ve rolüde beraberinde değiştirmiştir. Türkiyede ki en önemli değişimlerden olan kırdan kente göç yapısı aile yapısını nerdeyse yeniden tanımlanmasına sebebiyet vermiştir. Kırdan kentlere yaşanan göçler aile fertlerinin rollarinde değişimler yaratmakla birlikte ailelerin niceliksel yapısınada doğrudan tesir etmiştir (ASAGEM, 2010: 31).

Türkiye’de aile yapısının dinamikleri incelenmek istenildiğinde, işin makro boyutunda ki değişimlere bakılmasında fayda vardır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen değişimler ve birbirine bağlı hale gelen toplumun sosyo-ekonomik durumları ve kültürel anlamda maruz kaldığı değişimlere bakılmalıdır. Bu yüzyılda batıya dönük değişimlere paralel bir değişim içindeki aile içi dinamikler aile yapısını neredeyse yeniden düzenler duruma getirmiştir. Oysa günümüz modernitenin çok ötesinde küreselleşme faktörünün toplumsal yapılar üstünde ki geri dönüşü zor durumlardan bahsetmek gerekir. Küresel çapta yaşanan kapitalizm faktörü ülkelerin ve ailelerin değerler, alışkanlıklar, yaşam tarzları ve gündelik yaşam formları hızlı bir karşılık bulmakta ve bu durum toplumsal farklılıkları eritmektedir. Bu durum yeni kültürü olan kapitalist egemen bir kültürü beraberinde inşa etmektedir (Özensel, 2007: 209).

Halk tarafından benimsenen bu tarz kültürler türdeş toplumların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Yaşanan bu durumlar da aile ve fertlerinin bu sürecin dışında kalması mümkün görünmemektedir. Kapitalist toplumun yarattığı popüler kültürün getirdiği, haz, toplumsal değerler, özgürlük ve yaşam tarzları ailelerin dirençlerini kırmakta ve bu konularda ki önemi azaltmaktadır. Oluşan bu kültürde ailenin kurulması veya sürdürülmesi görüşü daralmakta ve bireyler aile içinde veya dışında kendini hepsinden bağımsız olarak tanımlamaktadır. Oysa ki geleneksel yapı içinde ki ailelerin bireyden ziyade aile dışında kurulan toplumsal bağları değişmekteydi. Bu değişimlerle birlikte boşanma sayılarının artması, evlilik dışı birliktelikler, tek ebeveynli aile sayısının artması, bireysel yaşam tarzlarının çoğalması ve evlilik dışı çocukların artması gibi olaylar artık Türkiye için yabancı sayılabilecek konular olmaktan çıkmıştır (Asagem, 2010: 32).

2.1.7 Değişen Aile Değerleri

Ondokuzuncu yüzyıllarda İstanbul'un sadece ekonomik açıdan değil, elit kesimin de bu dönem içinde etkin olduğunu ve bununla birlikte avrupalı fikirlerinde, İstanbul'a has değişiklikler yarattığını belirten Duben, modanın, eğitimin ve heberleşmenin ve benzeri değişikliklerin olduğunu da belirtmiştir. Bu değişimlerin yanında aile hayatında, görücü üsülü evliliklerin durumunda, kadının toplumdaki yerinin, çocukların yetiştirilmesindeki durumun, ev içindeki adabın değişimi gibi Osmanlı kültüründen farklı kültürleri benimsemeye başlanmıştır (Alan Duben ve Cem Behar, 1996: 17).

Bu değişimler ilerleyen zamanlar içinde aile içindeki çocuk sayısında yansımıştır. Çocuk sayısının, çocuğun ailedeki yeri ve öneminde etkilediğini dile getiren Duben, azalan çocuk sayısı ile ebeveynlerin çocuklarına daha fazla duygusal bağ kurması, gelecekleri üzerinde daha çok düşünmesine sebebiyet verdiğini belirtmiştir (Onur, 2002: 105).

Poster, farklı toplumların karşılaştırılabilir bir aile tanımlamasının zor olduğundan bahsetmiştir. Aile ve değer kavramları ülkemizde de önemsenmiş ve politikada önemli bir yer tutmaktadır. Bir çok ülkede “kadın bakanlığının” karşılığı, ülkemizde “Aile bakanlığının” olmasıyla da bu konunun önemsendiği aşikardır. Yalnız çoğu toplumda görünen, aile ve akrabalık ilişkilerinin şekillenmesi doğrultusunda değer ve

normlarının değişmesi doğurganlık üzerindeki etkisi görüşü üzerinde birleşmektedir (Poster, 1989: 16).

Duben ve Behar'ın "mitos" adıyla tanımlamış oldukları ailenin büyüklüğü, çok eşlilik ve kadının çalışması gibi konulardaki yanlışların bazılarının hala devam ettiğini görebilmekteyiz. Eskiden evlenen evin oğlunun eşiyle geleneksel aile tipine uygun yaşamları günümüzde evlenip ayrılma ve çekirdek ailesine oluşturma durumuna geçilmiştir. Batılılaşma düşüncesi içerisinde aile kavramının anlamı evrilirken, en rahatsız edici değişimin evliliğin başlama şeklinin olduğu belirtilmekteydi. Yalnız günümüzde bu değişimde olağan bakanların durumu bir hayli yükselmiştir (Duben ve Behar, 1996: 99-100).

Yukarda belirtilen aile yapısı adına özellikle çekirdek aile yapısına yönelik değişiklikler de kadının ve çocuğun rolünde gerçekleşen değişimlerden söz ettik. Bunun yanında erkekler de baba rolünü eski geleneksel ailelerde görülen otoriter ve mesafeli babadan ziyade, çocuklarıyla daha yakın mesafede duran ve otoriterliğin kalıplarını esnetmiş baba figürü ile karşılaşmamız mümkündür. Erkeklerde gerçekleşen bu değişim aynı zamanda Cumhuriyet kadını dediğimiz kadın modelinde beraberinde doğurmuştur (Kandiyoti, 2007: 233).

Toplumsal değişimlerin değerleri değiştirmesi, beraberinde bireysel değişimleri getirebilir diyen Köknel, gelenekler, görenekler ve töre kavramları taşıdığı değerler nedeni ile bireye belirli bir davranış kalıbı sunduğunu ifade etmiştir. Ancak bunların değişmesi durumu bazende bireyin istenci ve gücünü aşar mahiyettedir (Köknel, 2007: 321). Örneğin bir kızın sevdiği birisiyle yaşını doldurduğu takdirde evlenmesinde herhangi hukuksal bir suç yokken, aile büyüklerine karşı gelerek töreye aykırı davrandığı için bunun bir cezai karşılığı bulunmaktadır. Bunu değiştirmek bireysel olarak mümkün gözükmüyorken günümüzdeki değişimle bu sistemde değişime uğrayabilmiştir (Kandiyoti, 2007: 11).

Tartışılan bütün bu durumlarda, çocuğun yetiştirilmesinde yapısal ve ideolojik desteklerle beslenen erkeğin rolü, gerçekleşen değişimlerde en az etkilenen rol olduğunu dile getiren Kandiyoti, erkekler ekonomik açıdan kadınlara bağımlı hale geldikçe ataerkil otoritenin gevşeyeceğini belirtmiştir. Erkeklerin iş veya göç fırsatı yaratılmadığı takdirde, erkeklerin erkeğin ekonomik rolündeki zayıflamadan dolayı

ailenin kuruluş ve işleyişinde vahim sonuçlar doğurabileceğini dile getirmiştir. Uzak doğu ve Latin amerika ülkelerinde görülen buna benzer eğilimler Türkiye’de gerçekleşmediğininide belirtmiştir (Kandiyoti, 2007: 54).

2006 yılında yapılan kamuoyu araştırmasında 1644 kişiyle yüzyüze gerçekleştirilen görüşmelerde; kadın ve erkeğin, iş hayatında, aile içinde, toplumsal ve siyasal alanda eşit olduğu görüşünü savunanların oranı %87 çıktığı halde; “*Kadın, namuslu ve hamarat olmalıdır.*”, “*Kadının yeri evde erkeğine hizmettir.*”, “*Erkeğin şerefi kadının namusuna bağlıdır.*” tarzı düşünenlerin oranı %73 ü bulmuştur. Köknel’in belirttiği, bu araştırmaya katılan kişilerin %30’u başı açık ve yalnız oturan bir kadına hoşgörüle bakmamıştır, %42’si ise “*Bir kadın şayet müslümanım diyorsa başörtü takmalıdır*” düşüncesini benimsemiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda Köknel, Türkiye geleneksel toplumun değerlerinden, katı, tutucu, hoşgörüsüz ve kendinden olmayanı dışlayıcı bir toplum değerine sahip olduğunu saptamış ve 1987 de yapılan “*Dünya Değerler Araştırması*” ile yine 1999 yapılan “*Türk Değerler*” araştırması ile saptanılan “*hoşgörüsüz, kendine özgü dindarlığı olan, tutucu, içine kapanık*” değerlerin sürdürüldüğü ve bu değerlerin nitelik ve nicelik bakımından arttığı gözlemlenmiştir (Köknel, 2007: 37-38).

2.2 Değer Kavramı

2.2.1 Değer Nedir

Değer (valeur, prix) soyut veya somut kavramların önemini belirlemek için kullanılan soyut bir ölçü birimidir. Canlı yada cansız varlıkların, olguların olayların önemini belirten bir sözcüktür. Değer kavramı, matematik dilinde bir bilinmeyen veya değişkenlerin sayıyla anlatımı olup, felsefe içinse insanın insanla, canlı veya cansız varlıklarla, nesnelere ilişkisinde, düşünce ve duygu süreçlerinde algılanan veya duyumsanan bir durum olduğunu belirten Köknel, bu tarz durumlar değer yargısıyla değerlendirilip, gerekli davranış ve tutumların oluşmasını sağlar. Bununla birlikte “*Değerler yaşam boyunca gelişip, değişirler. Değerler bireylerin içinde bulunduğu, ortama ve çevreye uyumunu sağlamada önemli bir yer tutar. Toplumsal değerler, kurallar, ilkeler, tutumlar, davranışlar, inanç ve eylemler açısından her bir üyesini yazılı olmayan şemalarla yönetimini belirler*” (Köknel, 2007: 17-18).

Genel manada değer kavramını, bir toplumun ve de toplumu oluşturan bireyler arasında ideal olarak kabul ettiği var olma veya hareket etme biçimidir (Doğan, 2002: 340). Ficher, sosyolojik manada değerler, toplumun yada gurubun, davranış örneklerinin, kişilerin, sosyal ve kùltürel değerlerin yanında bireyin amaçlarını ölçmeye yarayan ölçütlerdir (Ficher, 1966: 294).

İnsan fizyolojik ve de biyolojik olarak son derece gelişmiş bir varlık olmasının yanında, onu asıl önemli yapan ve diğer varlıklardan ayıran durumlarının başında sergilemiş olduğu değerleridir. İnsanların yaşamlarında geliştirmiş olduğu düşünceleri, tavırları, yaşama bakışaları hayata dair bir tavır sergilemeye itmiştir. Bu durum beraberinde insanda bazı değer kalıpların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu kalıplar insanın, yerleşik hayata geçtiklerinden beri süre gelen ilişki ve iletişimde kullanma şeklini belirlemiştir. Bu etkileşim biçimleri zaman içerisinde gelişip değişerek değerler sisteminin oluşmasına katkı sunmuştur (Bolat, 2013: 16).

Sosyal bir varlık olarak insan, yaşamı içerisinde meydana getirmiş olduğu değerler kişinin sosyal değerlerini oluşturur. İnsanın en belirgin taraflarında hiç şüphe yok ki yalnız olmaktan ziyade toplum hayatı içerisinde yaşama durumudur. Bu durumda insanın sosyal yaşamı içinde sosyal yaşamını düzenleyen sosyal değerler, toplumun ve bireyin birbiri ile olan iletişim ve ilişkisine bir boyutu kazandırır (Güngör, 2008: 102).

Toplumsal davranışların değerler, normlar ve karşılıklı ilişkiler içerisinde düzenlendiğini söyleyen Köknel, kimi toplumlarda değerler ve normlar daha yaygın iken, kimi toplumlarda ise yaygın değillerdir. Bu durumla birlikte kimi değerler geçici iken, kimi değerler de süreklidir. Evrensel süreklilik belirten değerleri, normları oturmuş olan kurum ve kuruluşlar, gelenekler, görenekler yasalarla birkikte var olurlar. Çoğunluğuda bunların içinde yerini alırlar (Köknel, 2007: 20).

Değerler kendi aralarında ve de toplum içinde hiyerarşik bir düzen içinde var olurlar. Bu hiyerarşik düzenler toplumların değişiminde önemli bir yer tutarlar. Bazı değişkenler sürekli iken bazılarının değişkenliği mevcuttur. Değişken değerler toplumların evrimini gerçekteştirmekte ve toplum içinde egemen değerler katagorisinde varlığını sürdürmektedir. Zaman içerisinde toplumlarda egemen olmayan değerler önemini ve hiyerarşik düzendeki konumunu kaybederler (Dogan, 2002: 343).

Örneğin;

Naisbitt'i 1982 yıllarında yayınlamış olduğu "Megatrendler Asya" adlı kitabında geleceğe dair değerleri şu şekilde belirtmiştir;

- *Kuzeyden güneye*
- *Milli ekonomiden, dünya ekonomisine*
- *Toplumsal destekten kendine yardıma*
- *Sanayi toplumundan bilgi toplumuna*
- *Tek seçenekten çok seçeneğe*
- *Zorlama teknolojisinden, yüksek teknolojiye*
- *Merkeziyetçilikten, yerinde yönetime*
- *Kısa vadeden, uzun vadeye* (Köknel, 2007: 29).

Bunlar globalleşen dünyanın yükselen değerleri olarak kabul edilebilir.

Bir toplumun birliği ve beraberliğini sağlamak adına, kuşaklar arası aktarılan kültürel ve ahlaki değerlerin varlığından bahsedilebilir. Bu değerler toplum içinde ortak bir davranış kalıpları ve şemalarıyla dışa yansımından söz edilebilir (Köknel, 2007: 316).

2.2.2 Aile Değer İlişkisi

TDK, toplumda ki bireyleri birbirine yaklaştıran ve bir arada tutan, toplumun sürekliliğini sağlayan temel yargıdır. Ya da başka bir tabirle, insanların hal ve hareketlerine belli sınırlar koyan soyut olarak adlandırılan sosyal değerler, kişinin toplumun bir ferdi olmasını sağlayan araçtır (Dönmezer, 1984: 249).

Sosyal değerlerin toplumu bir arada tutan insan ilişkilerini düzenleyen kaideleri vardır. Ve bu kaideler ister bir önceki kuşaktan gelmiş bir sosyal değer olsun isterse bizler tarafından belirlenen bir değerler olsun, bunlardan ziyade, insanlar ortak bir anlayış kapsamında huzuru işbirliği içerisinde değerler aracılığıyla yapılması önemlidir. Huzur bütün toplumlarda yaşamın temelini oluşturur ve bu temel de ilk olarak ailede atılır (Güngör, 2008: 19).

Bir değerın toplum için faydalı olabilmesi adına o değer üzerinde fikir birliği önemlidir. Bu durum aynı zamanda bireylerin toplumuna uyumu adına da önemlidir.

Birey bu uyumu ilk önce tanışmış olduğu aile değerlerinde sağlaması bir sonraki davranışları içinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü uyum, ferdin kendi istekleri başta olmak üzere, toplumun, ahlaki, kültürel, sosyal, manevi vb. istekleri ile uyumlu olmalıdır (Aydın, 2008: 58).

Bireylerin toplum ile uyumlu bir şekilde yaşama durumu kaliteli bir eğitimle mümkündür. Birey alacağı eğitimlerle ahlaki ve değerlerinin farkında biri olarak yetişmesinde ailenin rolü de hiç kuşku yokki çok önemlidir. Çünkü eğitim dediğimiz hadise sadece okulda verilen bir durum değildir. Bireyin ailesi, çalışma alanı, arkadaş çevresi, eğitim gördüğü kurum vb. durumların yanında eğitim yaşamın kendisi haline gelmiştir. Bunlara binaen birey toplumda değerleriyle ve de normlarıyla birebir ilişki içindedir (Özdemir ve Yalın, 2000: 2).

Değerleri tanımlarken belirtmiş olduğumuz değerlerin öğrenilebilen ve öğretilebilen taraflarından bahsetmiştik. Bununla birlikte çoğu çocuk ilk olarak öğrendiği değerler, içerisinde doğduğu aileden gözlem ve etkileşimleri sonucunda öğrenmesidir (Kurtde Fidan, 2009: 2). İlk öğrenme ortamı olan aile biriminde değerlerine sahip ebeveynlerin olması önem teşkil etmektedir, zira değerler açısından ilk rol modeller anne ve babalardır. Sosyal öğrenme kuramından yola çıkarsak öğrenmiş olduğumuz değer yargılar çoğu vakit, içinde yetiştiğimiz ortamın öğretilerileri olduğunu görebiliriz (Sarı, 2005: 77).

Yukarda belirtmiş olduğumuz değerlerin oluşumunda ailenin rolü ve önemi malumunuz olmakla birlikte, değerlerin sağlıklı bir şekilde oluşmasında ailenin rolü büyüktür. Çünkü toplumun en küçük yapı taşı olan bireyin yaşamının ilk yılları bir aile ortamında şekillenmektedir. Bu nedenledirki ailede ilk gördüğü değerler önemlidir. Çocuk, merhameti, saygıyı, sevgiyi, iyiliği, hoşgörüyü ve doğruluk gibi değerleri ailesinden öğrenir (Kızıler, 2004: 5).

2.3 Aile Değerleri

2.3.1 Kadın Roller

Değer, bireylerin sosyalleşme süreci içerisinde, çevresiyle gerçekleştirdiği ilişki ve iletişim sonucunda içselleştirmiş olduğu eylemlerin kalıcı bir standart ve yargı olarak tanımlamak mümkündür.

Toplumsal yapıyı temsil eden aile, din, eğitim, ekonomi, siyaset benzeri toplumsal kurumların hepsinin kendilerine ait değerler içerdiği bilinmektedir. Bu kurumlar içerisinde yaşatılan değerlerin yaşatılıp sonraki kuşaklara aktarılması önemli roller içermektedir. Bunlardan biri de hem aile de hem de toplumda algılanan kadın rolü ve değeridir (ASAGEM, 2010: 3).

Aile denildiğinde genel anlamda akılda ilk belirlenen kadın veya annedir. Çimen (2012), kadınlar nazarında, bir kadının aile çatısı altında bilinen en önemli görevi, annelik, kadınlık, aileyi temsil etme, aile bütçesine katkı sunma olduğu belirtilmiştir. Erkekler nazarında ise bir kadının başarılı olabilmesi öncelikle ev işlerinin aksatılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Kadınlar iyi bir ev kadını, iyi bir eş ve iyi bir anne olma gibi geleneksel rol beklentileri içerisinde bir düşünceyle toplumsallaştırılmaktadır (Çıtak, 2008: 70).

Aile yapısı içerisindeki ilişkilerde, evlilikte ve ev içerisinde yaşanan süreci organize eden taraf kadın olarak görülmektedir. Kadın, Türk toplumu içerisinde aile ilişkileri bağlamında düzeni ve dengeyi sağlayıcı rolü olduğu bilinen/belirtilen bir anlayış olmakla birlikte herşeyden önce evdeki uyumu sağlamaktan sorumlu olduğu rolüdür (Gülendam, 2007: 176).

Toplum içinde yaygın roller ve değerlere göre yetişen kadınların çoğu, modern yaşamın getirmiş olduğu ve getiride kadının kendin iş yaşamında bulması durumdan dolayı ortaya çıkan yeni görevleri aile içinde rol çatışmalarına sebebiyet vermiştir. Bu çalışma ile birlikte kadın ekeonomik bağımsızlığını ve toplumsal değerini geleneksel yapıya kıyasla artırmış olsada, aile içinde çeşitli rol sorunlarının yaşanmasına sebep olmuştur (Ergöl vd., 2012: 44).

Wolf-Wendell ve Ward (2009)'in yapmış olduğu çalışmada akedemik alan içerisinde çalışan kadınların özel yaşamları içerisindeki endişe ve stres durumları nedeniyle evlenip çocuk sahibi olmak yönündeki düşünceleri olumsuz olmuştur. Toplumsal düşünce içerisinde kadının annelik rolü ve bunun getirdiği sorumluluğun neden olduğu belirtilmiştir (Ergöl vd., 2012: 47). Kadınların yoğun olarak hem dışarda hemde ev içerisindeki çalışma saatlerinin yoğunluğunun getirmiş olduğu fiziksel, sosyal ve psikolojik durumlarının olumsuz etkilenmesi ev içerisindeki rollerin ifası açısından sıkıntı oluşturmaktadır (Esin ve Öztürk, 2005: 40).

2.3.2 Anne -Baba Çocuk İlişkisi

Değerler başlığı altında, aile de yaşanan ve yaşatılan değerlerin önemi ve yerinden bahsettik. Bununla beraber bu değerlerin toplumu oluşturan bireylerin aktarımında ailenin öneminde vurgulamıştık. Değerlerin asıl taşıyıcıları toplumu oluşturan bireylerdir. Ve bu bireyler hiç kuşku yok ki ilk değerlerini aile içerisinde bulunan anne ve babasından almaktadır. Bu nedenledirki anne-baba ve çocuk arasındaki ilişki son derece önem arz etmektedir.

Anne-baba rolü aile çatısı altında yer alan en temel statüdedir. Bu statüye uygun biçimde belirlenen roller anne ve babalık rolüdür. Annelik ve babalık rolü kültür dünyası içinde değişimler gösterebiliyor. Türk kültürü içinde anne-babalık rolü genel manada kendisini çocuğuna adayan bir kişilik rolünde karşımıza çıkmaktadır. Fakat modernleşen türk dünyasında bu rolün ilerleyen zamanlarda zayıflaması endişesi de mevcuttur (Koshan, 2015: 28-29).

Aile içerisindeki anne ve baba rolünün çocukla olan iletişim boyutunda farklılıklar görülebilmektedir. Bu ilişki ve iletişimlerin başında gelen kişi annedir. Çocuk yaşanan dünya içerisinde içinde bulunduğu durumu yorumlaması anne ile başlar. Toplumun temsili mahiyetinde de yine ilk örnek annedir. Annenin çocuğuyla kurduğu ilişki durumu aynı zamanda çocuğun çevresinde yaşanan olaylara ve eşyalara kuracağı ilişki biçimini belirlemekte şekillendirici bir boyuttadır. Çocuk etrafını tanımlamaya anne gözetiminde başlar. Çocuk annesinin dünyayı yorumlama biçiminde hayatı görür ve algılar (Dönmezer, 1999: 30-31).

Çocuğun yaşam içerisinde ilk sevgi ihtiyacını karşılayan annedir. Baba otorite ve kuralları temsili sebebiyle çocuk bunlara uyduğu süre içinde baba tarafından gerekli sevgisini karşılar. Anne baba tarafında sevginin yeterli oranda verilmesi çocuğun kişilik gelişimi içinde önemlidir (Canatan ve Yıldırım, 2009: 174). Çocuğun, güven, özgürlük ve psiko-seksüel gelişimi için, anne babanın çocukları ile olan iletişim boyutu önem arz etmektedir. Bu tarz durumlar bir yandan çocukta kişilik gelişimini etkiler iken diğer taraftan çocuğun değerlerin oluşumunda önemli bir yer tutmaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2009: 175).

Anne ve babanın çocukları ile olan iletişimlerinin sağlık boyutu ilerleyen yaşlarında çocuğun kadın ve erkek rolünü, statüsünü, toplumsal boyuttaki değerini ve kendisinde

sosyal değerinin oluşmasında etkili olacaktır. Kız çocuğun ilk kadın rol model örneği anne iken, erkek çocuğu için bu rol model babadır. Bu rol modellerin doğru işlevi çocuğun kişiliği boyutuyla da önemlidir. Anne ve babanın çocuğuyla olan iletişimde yaşanabilecek aksaklıklar çocuğu ileri yaşlarda sıkıntıları beraberinde getiriceği öngörülmektedir (Turhanoğlu, 2012: 201).

Bu nedenledir ki sağlıklı bir kişilik gelişimi herşeyden önce, sağlıklı bir anne-baba ve çocuk iletişimi gerektirmektedir. Çocuğuna değer verip bir karşılık beklemeksizin seven, ona saygı duyan bir aile içinde büyümesi sağlıklı bir kişilik gelişimi için olmazsa olmazlardandır (Kırkıncioğlu, 1999: 26).

2.3.3 Çocuğun Değeri

Türkiye’de aile değeri üzerine yapılan çalışmalarda çocuğun, ailenin ve de toplumun geleceği olarak görüldüğü ve bu nedenle de ebeveynlerin çocuğun işi, eğitimi, yeni bir aile kurana kadar geçen süreçte hassas davrandıkları, çocuğun ailenin önemli bir unsuru olarak görüldüğü belirtilmiştir (ASAGEM, 2010: 310).

Çocuk yetiştirmede kültürler arası farklılıklar göze çarpmaktadır. Genel manada ise anne çocuğun daha çok duygusal ihtiyaçlarını giderirken baba ise, çocuğun fiziksel ve bazende duygusal ihtiyaçlarını gidermektedir. Ama günümüzde değişen ekonomik, sosyo-kültürel vb. değişimler önce aileyi sonrasında anne ve babanın rollerini değiştirmiş olmasından dolayı çocuğuda etkilemiştir. Çocuğun sorumluluğunun eşit şekilde üstlenilmesi gibi (Myers, 1996: 5, 356; Özyürek ve Tezel Şahin, 2005: 20).

Toplumun kültürel değerlerin aktarılmasında bir kuşaktan diğer kuşaa aktarılmasında temel eğitimlerin yanında aile önemli bir sosyalleşme kurumu olarak karşımıza çıkmakta. Çocukların kimlik oluşumunda çok önemli bir değere sahip olan anne-baba, çocuğun değerinin, davranışının ve inançların oluşmasında önemli bir görev üstlenmektedir. Çocuklar toplum içindeki varlığını, kurallarını ve önemli prensibleri aileden öğrenir. Anne ve baba çocuk için çok önemli sosyal modeller oluşturmaktadır (Köylü, 2012: 292; Dryler, 1998: 376).

Çocuklar genel anlamda anne babaları ile yaşam boyu bir etkileşim içerisinde sosyal yaşamlarını sürdürür ve karşılıklı etkilenirler.

Aileyi oluşturan fertler özellikle, birbiri ile olan iletişimleri ve ruh sağlıkları iyi olması doğrultusunda toplumun ruh sağlığı iyi olmaktadır (Özgüven, 2005: 193).

Anne babanın çocuk üzerinde ki etkisi çocuğun doğumundan önce başlayıp, bireyin ölümüne kadar sürmektedir (Yavuzer, 2011: 236).

Ayrıca çocuğun değeri üzerine söylenilecek başka bir durumda ailedeki çocuk sayısıdır. Çocuk sayısına bağlı olarak anne baba çocukları üzerinde atfettikleri değerler farklılaşabilir. Ayrıca bu durum çocuğun ev içerisinde ki statüsünü etkiler. Yapılan araştırmada, çocuğun sosyal statüsü ve kabul edilirlilik değeri çocuk sayındaki artış ile azaldığıda tespit edilmiştir (Kağıtçıbaşı, 1981: 96).

2.3.4 Sosyo-Ekonomik Değerler

Ekonomi aile hayatının bir boyutunu oluşturmaktadır. Aile aynı çatı altında toplanmış bireylerin ekonomik birliği olarak görülebilir. Aile gerekli geçimini sağlayıp ev içerisinde bir düzen sağlayabilmesinde ekonomi önemli bir rol oynamaktadır. Ailenin geçimi geleneksel aile yapısı içerisinde erkekler üstlenmiş olsada, değişen şartlar ve günümüz Türkiye'sinde aile ekonomisine artık kadınlarında katkısı mevcuttur. Bu bir ailenin yapısını, kişilerin statüsünü belirlemekte önemli bir yer tutmaktadır. Aile ekonomisi başlı başına bir sistem içermekte ve aile üyelerinin her birini etkilemektedir (ASAGEM, 2010: 287-288).

Aile içerisinde ekonomi alanıyla ilgili konularda sorumluluk alma ve karar verme dağılım biçimine göre, kadının ve erkeğin üstleneceği rollerle yakından ilgilidir (Günay ve Bener, 2011: 160).

Geleneksel aile tipinde ekonomi konuları cinsiyet gözetilerek yapılırken bu durum günümüzde tamamıyla olmasada geçerliliğini kaybetmek üzeredir. Geleneksel aile tipinde ve günümüzde de aile yapının sosyo-ekonomik durumu için belirlenen roller vardır. Erkek genel manada evin ekonomisi, dışarda yapılacak işlerle ilgili sorumluluğu üstlenmişken, kadın daha çok evin içinde ki düzen ve yaşantıdan sorumlu bir rol belirlenmişti. Bu durumun oluşturduğu sosyal statü evin düzeni üzerinde de belirleyici bir sistem oluşturmuştur (Şafak vd., 2006: 2).

Türkiyede çocukların yoksulluk nedeniyle çalışıp aile ekonomisine katkı sağlaması gerekli durumlarda görülmektedir.

Bu durum çocuğun eğitiminden geri kalması, toplumdaki statüsü ve ailedeki konumunu etkilemekle birlikte toplumda kendisi için bir sosyo-ekonomik değeri belirleyebilmektedir (Karaman ve Özçalık, 2007: 33).

Ülkemizde aile yapısının çoğunluğu çekirdek aile yapısına geçilmiş olsada, geleneksel aile yapısının sürdürüğü veya o aile tipi bir yaşam sürdüren aileleri görmek mümkündür. Bu tarz aile tipi veya düşüncesinde olan yerlerde kadının çalışmasına iyi bakılmamaktadır. Bu durum beraberinde kadın için sosyo-ekonomik değeri üzerinde de etki yaratmaktadır (Fawole, 2008: 168).

2.3.5 Akraba İlişkileri

Akrabalık, insanların soy bağıyla (kan bağıyla) yada evlilik yoluyla oluşturduğu ilişkilere verilen isimdir. Akrabalık toplumda insanların ilişkilerini düzenleyen bir yapıdır. Akrabalık konusu, sosyologların ve antropologların önemseyip analizledikleri bir konudur (Güneş, 2012: 32).

Akrabalık herşeyden önce soyun sürdürülmesiyle ilişkili bir konudur. Anne tarafı veyahut baba tarafından herhangi birisiyle sürdürülebilinmektedir. Anlaşıldığı üzere akrabalık konusu kendi içerisinde biyolojik bağları olan bir konudur. Aileyi oluşturan bireyler bu biyolojik bağın ilk adımını belirlemektedir. Evlilik sonrası ortaya çıkan akrabalık bağı ise daha çok toplumsal bir olayla ilgilidir. Toplumlarda gözüken bu bağlar, akrabalık çerçevesi içerisinde duygusal ve ayrıcalıkların doğmasına sebebiyet vermektedir. Anlaşıldığı üzere akrabalık bağları iki durumda ortaya çıkmaktadır. Bunların ilki kan bağı iken ikincisi ise toplumsal bağdan doğmaktadır (Aydın, 2013: 80).

Akrabalık bağı, toplumsal, ekonomik ve kültürel bağların korunmasında ve güçlenmesinde önemli bir rolü üstlenmektedir. Akrabalık bağının destek ve dayanışma durumunun doğurduğu geniş bir denetim ve kontrol bağıda bulunmaktadır. Çoğu toplumlarda akrabalık bağı üzerinde görülen denetim durumu ülkemizde de mevcuttur. Özellikle kadın ve genç kızların biyolojik bağı dışındaki akrabaların tarafından da kontrol ve denetlenmesi durumu yaygındır (Güneş, 2012: 33).

Akrabalık bağının önemli bir diğer meselesi hiç şüphesiz soy zinciridir. Çünkü bu zincir içerisindeki kişilerin birbirini kabul edip ilişkiyi sürdürmesi akraba bağı için

önemsenmektedir. İlk homojenik toplumlar içerisinde akraba bağının olduğu inancı, doğaüstü ve sihirsel atadan geldiğine inanan gruplar arasında olmuştur. Bu durum kan bağı dışında gerçekleşen ilk toplumsal bağlar olarak bilinmektedir. Soy zinciri toplumda bir sosyal birliktelik işlevinide görmektedir (Aydın, 2013: 81).

Akrabalar arasındaki bağlar genel itibari ile güvenli ortamlar olarak kabul görmektedir. Bu güven ortamında dayanışmanın, yardımlaşmanın, yaratılan ortak kültürün benimsenmesi toplumsal değerler ve kültürel aktarımlar için de önemi mevcuttur (ASAGEM, 2010: 241).

2.3.6 Kariyer

Kariyer kavramı günlük yaşamda ve de iş yaşamında sıklıkla kullanılmış olduğumuz bir kavram halini almıştır. Kariyer kavramı Fransız dilinden Türkçeye geçmiş bir kavramdır. Sözlükteki anlamı ise; yol, koşu yeri, taş ocağı, arena, geçit, değişimli manada ise ömür, meslek ve yaşamdır (Bayraktaroğlu, 2006: 137).

Günlük kullanımda sözü edilen kariyer sözcüğü ise; ilerlemek, meslek, iş yaşamı, başarı, bireyin mesleki yaşamında sorumluluğunu aldığı deneyim anlamları çerçevesinde kullanılmaktadır (Erdoğmuş, 2003: 11).

Geniş manada kariyer sözcüğü, kişinin iş yaşamı süresince sorumluluğunu üstlendiği işlerin tamamı olarak belirtilir. Kariyer kişilerin sadece sahip olduğu işlerden ziyade, iş yerinde verilen görev ve yetkileri ifa etmesi, bununla beraber çalışma arzusu, kendini eğitip geliştirmesi, yeteneği ve bunların organizasyonunda ilerlemesi, yükselmesi manasında taşımaktadır (Aytaç, 2005: 6).

Kariyeri iki şekilde tanımlamak mümkündür. Bunların ilki, mesleki ve bir örgütün niteliği şeklinde iken diğeri, kişilerin buldukları pozisyona uygun sahip oluşlarıyla ilgilidir (Erdoğmuş, 2003: 11).

Kariyerin insanlar için önemli olmasının bazı nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenleri şu şekilde belirtmek mümkündür;

- Kariyerin, sosyal yönünün oluşu
- Kariyerin, kişi için iş tatmini sağlıyor oluşu
- Kariyerin, getiriris olan, kimlik ve statü durumu

- Kariyerin, kişilik gelişimine katkısı
- Kariyerin, maddi tatmin oluşla ilişkisi
- Kariyerin, sosyal yönünün var oluşu (Varol, 2001: 6).

Kariyer üzerine yapılan araştırmalarda kariyerin aile demografisi ile olan ilişkileri saptanmıştır. Bu demografik durumların başında ailenin ekonomik düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ebeveynlerin eğitim durumu, ebeveynlerin sahip oldukları işler kariyeri etkileyen başlıca faktörlerdir. Bu faktörlerini etkisini belirlemek veya ölçmek niceliksel manada oldukça zor olduğundan ne kadar etkilediğini belirtmek güçtür (Kuzgun, 2000: 109).

2.3.7 Şiddet

Şiddet; insanın baskı ve güç kullanarak ruhsal veya fiziksel açıdan zarar görmesine sebep olabilecek ferdi yada toplu hareketlerin tümü olarak tanımlanan bir durumdur (Dişsiz ve Şahin, 2008: 50).

Aile içi şiddet ise; “Aileyi bir araya getiren bireylerinden herhangi birisinin, ailede ki diğer bireylere karşı, aşağılama, sözlü veya fiziksel saldırı, tehdit gibi yollarla o bireye karşı cinsel, fiziksel, ruhsal veya psikolojik bütünlüğüne zarar verecek herhangi bir davranışta bulunması olayıdır (Turhanoğlu, 2012: 190). Aile içi şiddetin en belirgin özelliği ise şideti uygulan ile şiddete maruz kalan kişinin biyolojik ilişkisidir (Uygur, 2013: 128).

Aile de yaşanan şiddetin belirttiğimiz gibi çok boyutlu olma durumu olabilmektedir. Fiziksel şiddet kendisini, yaralama, dövme, nesnelere şiddeti uygulama gibi kendisini gösterebiliyorken, psikolojik şiddet ise; küçük görme/düşürme, bağırma, alay etme, tehdit etme ve bazende çocuklar üzerinden tehdit etme olarak görülebilmektedir. Bunların yanında aile içi şiddetin diğer boyutu ise cinsel şiddettir. Bu şiddet türünde kendisini, taciz, cinsel ilişkiye zorlama, tecavüz, başka birlikteliklere zorlama şeklinde olabilmektedir. Ekonomik türden şiddet ise, kişinin kazancına el konulması, para vermeme örnekleri verilebilir (Uygur, 2013: 128).

Aile içi şiddetin genel manada iki mağduru olduğu görülür. Bunlardan ilki kadın iken diğer mağdur da çocuktur. Erkeğin kadına yönelik öznel ve fiziksel şiddeti bulunuyorken, aynı şekilde çocuğun babası veya annesi tarafından çocuğu duygusal

fiziksel ruhsal vb. olmak üzere şiddet uygulandığı görülebilmektedir (Doğan, 2008: 606).

Yaşanan bu şiddet olaylarının en büyük mağdurlarından biri çocuklardır. Çocukların yaşlarının küçük olması nedeniyle uğradıkları şiddet yaşamlarında travmatik sonuçlar doğuracak türde uzun zamana yayılan bir şiddete olması nedeniyle mağduriyeti o boyutta büyüktür. Ebeveynleri tarafından veya ebeveynlerinin birbirine uygulamış olduğu şiddetten doğrudan etkilenirler. Bu durum çocuğun şiddeti öğrenmesine ve öğrendiği bu şiddeti ileriki yaşlarında kullanmasına sebep olabilmektedir (İl ve Arıkan, 1995: 284).

Aile içinde yaşanan şiddetin kültürel manada incelenmesinde önem arz etmektedir. Şiddeti meselesini, demografik, gelenek görenek, sosyo-ekonomik ve çevresel bazda ele alınması önemlidir. Bunların yanı sıra işin ekonomik, sağlık, hukuk, eğitim ve güvenlik bazda da incelenmesi aile içi şiddetin çözümüne katkı sağlayacaktır.

Ecevit'in aile içi şiddette yönelik yapılan çalışmaların sonuçlarını şu şekilde özetlemiştir:

1. Aile içi uygulanan şiddetin bireysel oluşundan çok toplumsal oluşu, ailenin yapısı ve içinde bulunduğu toplumdaki etkileniyor oluşu
2. Erkek şiddetinin ataerkil toplum yapısından ve zihniyetle yetiştirilmesinin yanı sıra erkek egemenliğinin meşru görülmesi
3. Şiddete maruz kalan kadının toplumsal yapılara boyun eğişi ve bu boyun eğişlerinin yanı sıra kendi üzerinde kontrolünün kendileri tarafından da artırılması
4. Erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddetin ancak ekonomik, siyasal ve komusal boyutta düzeltilmesi durumunda azalacak ama bu söylemin olduğu yerlerde de şiddetin son bulacağını söylemek şuan için zordur (Turhanoğlu, 2012: 191).

2.3.8 Evliliğe Bakış

Toplumun en küçük yapısı ailedir. Ve aile de uyumun insan hayatındaki önemi yüksektir. Kişilerin yaşamında doyum alması, anlamlı kılınması ve yaşadığı toplum içerisindeki uyumu için sağlıklı bir evliliğe ihtiyaç vardır (Günay, 1995: 1-5). Evlilik karışık bir yapısı olmakla birlikte daha önce tanıdığı veyahut ilk kez tanıştığı birisiyle

ortak bir çatı altında yaşamı ve yaşam içinde gelişebilecek sorunları birlikte çözebilecekleri bir sistemdir (Özguven, 2000: 21). Gerek dünya gerekse ülkemizde olmak üzere yaşanan sosyo-ekonomik değişimler evlilik ve evliğe bakışı değiştirmiştir (Çiğdem, 1990: 206-207).

Evliliğin kurulması sağlam temellere dayanması, kendini geliştirmiş olgun iki bireyin birlikteliği olması gereklidir. Bu da hiç şüphesiz kişilerin evlenmeden önce kendi gelişimini tamamlamasını gerektirir (Özvarış, 2001: 124-127). Gelişmiş ülkelerin bu konuya bakışları bir hayli önemsenmekte ve dikkate alınmaktadır. Evlilik durumunda yaşanabilecek olumsuzlukların toplumun geleceğini ve huzurunu da doğrudan etkilediğinden dolayı batı toplumlarında önemsenmekte, ülkemizde ise bu önem bakanlık kurulacak boyuttadır. Bu durumda ülkemizde evliliğe ve evliliğe olan bakışa atfedilen değer in göstergesidir (Scott vd., 2006: 117).

Yukarıda da belirttiğimiz üzere aile toplumun yapıtaşdır ve bu yapıtaşının kalitesi ve sağlamlığı aynı oranda sağlıklı bir evlilikten geçmektedir. Geçmişten günümüze önemsenen evlilik kurumunda evlilik aynı zamanda ev edinmek manasıyla da kullanılmaktadır. Evlenmek, çocuk yapmak aynı zamanda kendi soyunu devam ettirmekle aynı anlamda olduğundan dolayı, evliliğe bakış bir hayli önemli olan konumunu sürdürmektedir. Çünkü kendi soyunu devam ettirme durumu insanoğlunun temel arzularındandır (Canatan ve Yıldırım, 2009: 262).

Tusi'ye göre ise, evlenmenin sebebi iki yönlüdür. Bunlardan ilki malın muhafaza (miras) iken, ikincisi neslini devam ettirmektir. Bu anlamların yanında bazı kişilerce kullanılan şehvetin söndürülmesi yada başka maksatların güdülmesi değildir (Tusi, 2005: 213).

H.z.Peygamber bir hadisinde şöyle buyurmaktadır: “Her kim evlilik sorumluluğunu yerine getirebilecek duruma ve olgunluğa kavuşmuşsa evlenmelidir. Bu bir erkeğin dürüstlüğü ve asaleti için en hayırlısıdır. Aksi olgunlukta ve durumda ise evlenmemeli ve gerekli şartların sağlanmasını beklemeli ve sabretmelidir. Sabır insanların kötülüklerine karşı kalkanıdır.” Burda anlaşılacağı üzere evlilik kendi içerisinde belli sorumlulukları olan bir kurumdur (Sarıçam, 2005: 26).

2.3.9 Cinselliğe Bakış

Ailelerin cinselliğe bakışı veyahut cinsel ahlak yaklaşımı, aile yaşantısında önemli bir yer tutmaktadır. Bilindiği üzere aile işlevleri arasında önemli bir yer tutan “cinsellik” ailenin sevgi-şefkat olarak varlığına, neslin devamında, cinsel sapkınlıklardan aileyi uzak tutmasına, sağlıklı bir boyutta cinsel ilişkinin oluşumu ve düzenlenmesinde önem arz etmektedir. Biyoloji işlev durumu içinde sağlıklı bir neslin oluşumu açısından da son derece önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağlıklı toplumlarda ahlak düzeyi önemli bir ölçüdür. Toplum için bahsedilen ahlağın önemi aile içinde geçerlidir (Turgut, 2010: 250-251).

Cinsellik genel manada doğum öncesinde başlayarak ömür boyu süre giden ve insanların, inanışları, kişilikleri, değerleri, duyguları, sevip sevmedikleri, davranışları, tutumları, fiziksel görünümüleriyle beraber içinde buldukları toplumlara göre şekillenebilen bir kavramdır (Elçi, 2003: 355-367).

Dünya sağlık örgütüne göre ise, duygusal, fiziksel, sosyal yönleri, entelektüel yönü, iletişim ve aşk duygusunu zenginleştirici etkilerinin birleşmesini cinsellik olarak tanımlar. Cinsel bir varlık durumunda olan insanoğlu, sadece fiziksel/bedensel değil; düşünsel, duygusal olarak toplumu oluşturan bireyin, iletişim, kişilik gelişimini ve sevgi paylaşımı yönünden kişiye zenginlik katan sağlıklı bir haldir. Cinsellik; ekonomik, psikolojik, hukuki, tarihi, sosyal, politik, biyolojik, ruhsal ve dini faktörlerin etkileşiminden etkilenir (World, 2010: 10-22).

Aile yapısı içerisinde bireyin cinsel kimliğinin oluşumuna doğrudan etkisi mevcuttur. Kişinin cinsel tercihini, cinsel ilgisini ve yönelimini genel manada ailede yaşanan ve yatılan değerlerden de etkilendiği söylenilmektedir (CETAD,2008).

Sosyo kültürel açıdan cinselliğe baktığımızda; Bireylerin içinde yetiştiği aile, alt kültür, yakın çevre ve toplumun oluşturduğu yapılar, dini inanç ile geleneklerin yanı sıra ahlaki tutumlarında kişinin cinsel davranış ve tutumlarını belirlemesinde etkili faktörler arasındadır. Hatta çoğu vakitler, sadece sosyokültürel nedenler bile cinsel işlev ve yönelimlerdeki sıkıntıların ortaya çıkmasında belirleyici durumu oluşturabilmektedir (Coleman, 2007: 5-24).

Çağdaş cinselliğe bakış açısında cinselliğin bir tabu olma görüşünün devam etmesiyle beraber, cinselliğin bir insani hak olduğu görüşü kabul edilmekle (Coleman, 2008: 1-6) beraber, cinselliğe yönelik düzenlemelerde geliştirilip yapılmaktadır (Health, 2008: 1-104).

2.3.10 Duygusal Bağ

Evlililiğin görünürde rasyonel bir birliktelikmiş gibi gelsede özü itibariyle karşılıklı duygusal bağların bir araya gelişidir. Evliliğin oluşması veya bireylerin bir aile kurmaları duygusal bağların oluşması ile gerçekleşir. Evlilik öncesi yaşanan ve sonrasında da devam etmesini sağlayan şey yine bu duygulardır. Sevgi, saygı, aşk ve bağlılık benzeri duygular, evlilik birimi içerisinde en yoğun yaşanan duygulardır. Duygunun eksik olduğu evlililerde evliliğin eksik olduğu tabirini kullanmak yanlış olmayacaktır. Duygusal bağın güçlü olması evliliklerin olmazsa olmazları arasındadır. Çünkü öyle olduğu takdirde sağlıklı bir evlilik ve sağlıklı bir evlilik beraberinde sağlıklı ailelerin oluşumuna katkı sağlayacaktır. Sağlıklı ailelerin var olması toplumun sağlıklı oluşunu tetikleyecektir. Duygunun olmadığı bir evliliğin tam anlamıyla sıcak bir yuva oluşturması zordur (Turgut, 2010: 260).

Sevgi ve aşk insanları bir araya gelmesinde ve onları bir arada kalmasını sağlayan güçlü iki duygusal bağıdır. Bazı duyguların hissedilmesi ile onları yaşam içerisinde tutulması arasında farklılıklar olabilmektedir. Güçlü duygusal bağlar hissedildiği kadar yaşatılması da önem arz etmektedir. Bu tarz duygular kişilerin kendilerini birbirlerine yakın hissetmesine ve karşı taraf için emek ve zaman harcamaya değer düşüncesini pekiştirmesine katkı sağlamaktadır. Bunun tersi olan; öfke, nefret, suçlama gibi duygular ise aradaki bağı zedeleyip evliliği dahi sonlandırabilmektedir. Bu duyguların kontrolü çoğu zaman eşlerin elindedir (Canel, 2012: 1-11).

Evlilik müessesinde çoğu zaman sevgi ve saygı sözcükleri bir arada kullanılır. Bu iki durum duygusal bağ içerisinde birlikte var olmaktadır.

Evrimsel süreçte duygusal bağlarda evlilik, bağlanma, aşk, eş seçimi gibi duygular evliliğin merkezini oluşturmaktadır. Aşk duygusunun karşı tarafa duyulan yakınlık olduğu söylenilebilir. Bu yakınlık kavramıda her sağlıklı ve uzun süreli ilişkilerde geçerlidir. Bir ilişkide kararlılığın ve de bağlanmanın bağ kuvveti ilişkinin süresini etkilemektedir (Atak ve Taştan, 2012: 541-544).

Duygusal bağ içerisinde önemli bir yer tutan sevginin yakınlık, tanışıklık, bilişsel denge, kişisel özellikler, ödüllendiricilik ve benzerlik olarak ele alınabilir. Çoğu ilişkide sevgiyi belirleyen temel durumlar kültürel niteliklerle sosyo-ekonomik düzeydeki benzerliklerin boyutlarıdır. Evliliğin ilerleyen süreçleri içerisinde yaşanabilen duygusal bağların ifadesindeki düşüşler, evlilikte bireylerin cinsellik, kendini açma düzeyi ve evlilik doyumunda olumsuz yönde etkilediği de var sayımlar arasındadır (Özen ve Gülaçtı, 2010: 141).

Yapılan araştırmaların genel sonucuna bakıldığında evliliği bitiren sebeplerin başında aşkın ve sevginin yok oluşundan ziyade, evlilikte ortaya çıkan sorunların çözümünde ki problem çözme, çıkan tartışma konusunu çözme becerilerinin yetersiz kalışından kaynaklanıyor olmasıdır. Problem durumlarında ortaya çıkan sorunların sağlıklı bir iletişim ile çözüldüğünde, ortaya çıkan duygusal kırgınlıkların yok olduğu görülmektedir (Canel, 2011: 13).

2.3.11 Farklı Yaklaşımlar

Aileyi oluşturmak adına bir araya gelen bireyler tamamıyla aynı görüş ve kişilikte değillerdir. Kültürel değerleri birbirine yakın olan kişiler genel manada bir birlikteliğe karar veriyor olmalarına karşın, bu durum onların yine aynı özellikleri taşıdıkları anlamına gelmemektedir. Evlilik aynı zamanda birbirini farklı yaklaşımlarına rağmen kabul edip saygı ve sevgi çerçevesinde aile çatısı altında bir yaşam sürdürmektedir.

Bireyler arasındaki farklılıkların bir sorun teşkil etmesi yerine zenginlik olarak görüldüğü evlilikler, daha uzun birliktelikler sağlamakta ve ailede huzuru yaşatmaktadır. Yalnız bu denilenlere mukabil, bireylerin farklı değerleri bazen de evlilikte bazı tartışmaların ve sorunların çıkmasına da sebep olabilmektedir. Bu durum her bireyin içerisinde yaşadığı aile ve ailenin içerisinde bulunduğu toplumun getirmiş olduğu farklılıklardır. Bu farklılıkları sağlıklı bir iletişim yolu ile çözüp çözemedikleri meselesi, çiftlerin aile huzuruyla doğrudan ilişkilidir.

2.3.12 Geleneksel Aile Değerleri

Türk toplumundaki geleneksel değer anlayışı, bilimsel, zihinsel ve teknolojik öğelerden ziyade kültürel, geleneksel norm ve davranış kalıplarına dayanmaktadır. Konrad, A. Vakfının 1998 yılında yapmış olduğu çalışmada Türk gençliğinin değer

ölçeği genel manada ailevi değer olduğu görülmüştür (Akt.:Altunay ve Yalçınkaya, 2011: 23).

Anadolunun her bölgesinin kendine has düğün gelenekleri (Çetin, 2008: 114) ve bayram gelenekleri sürdürülmektedir. Fakat günümüz yaşanan değişimler geleneklerin zayıflamasına veyahut değişmesine sebep olmuştur (Artun, 2011: 2). Günümüz sosyo-ekonomik değişimlerle birlikte geleneksel aile değerlerimizin değişmesi, unutulması veya yerine getirilmesinde sıkıntılar oluşmuştur (Hüseyinoz, 2002: 230).

Aile değerleri toplumda yaşatılan diğer bütün değerler gibi değişim ve dönüşüm sürecinde yenilikler kazanmış veya eskileri yok olmaya yüz tutmuştur. Değerlerin dinamik yapısından dolayı değişen yaşam düzenlerine paralel olarak kendini yenileyip, biçimlendirmiştir. Yalnız yaşamdaki, ekonomideki, sosyo-kültürel alandaki değişimler değerlerde gerçekleşen değişimlerle aynı hızda olmayabilir. Değerlerin dönüşümü belli bir aritmetikle değil zaman içerisinde bir değişime uğrarlar. Toplumu kuşatan değerlerin aile hayatı için önemi bir hayli fazladır. Diğer kurum ve kuruluşlar gibi aile içinde de değerler etkin bir halde bulunmakta ve önemli bir role sahip olmaktadır. Ancak malumdur ki aile içinde de bazı değerlerin değişmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu değişim bazen değerlerin kendisinde bazende ailenin fertlerinin o değere verdiği önemin değişmesindedir. Değişen ve modernleşen dünyada artık eskisi gibi geleneksel değerlere rahabet edilmemektedir. Bu durum bölgesel veya ailesel olarak değişim göstermektedir (Turgut, 2010: 265).

2.3.13 Karar Alma Süreçleri

Aile yapısı içerisinde karar alma sürecini etkileyen bir çok faktörden bahsedilebilir. Bu faktörleri iç ve dış faktör olarak ikiye ayırmak mümkündür. İç faktörler arasında değerler, amaçlar ve ihtiyaçlar sayılabilir. İnsan yaşamının idamesi süresince birçok şeye ihtiyaç duyabilmektedir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ki ihtiyaçlar aile ve çevre tarafından belirlenebilmektedir. Bireyi iyiye veyahut kötüye yönlendiren değerler din, aile, arkadaş, okul veya medya tarafından belirlenip yöneltilebilmektedir. Değerleri genel manada ahlaki, sosyal ve kişisel değerler olarak guruplayabiliriz. Kişisel değerleri de saygıdeğer olma, disiplinli olma, dakik olma vb. tarzda sıralayabiliriz. Bu ve benzeri değerler birey için öncelikle aile içinde farklı amaç ve değerler edinmesine ve akabinde farklı kararlar alma sürecinde etkili bir faktörü

oluşturur. Kişisel değerlerin yanı sıra ahlaki değer; güzel-çirkin, doğru-yanlış, özgürlük, dürüstlük, diğer haklara karşı saygı ve davranışların hangisinin iyi ve kötü olduğunu belirleyen değerleri içermektedir. Sosyal değerler ise; bağımsızlık, hayırseverlik, diğer insanlar ile iş birliği, adalet, kanuna saygı duyma benzeri toplumun genelini bağlayan değerleri kabul etme ve tanıma olarak sıralamak mümkündür (Jacobson, 1969: 1).

Değerlerimiz elde etmeye çalıştığımız hedeflerimizi ve amaçlarımızı gerçekleştirmemizdeki süreçte alacağımız kararlarımızı etkiler. Aileler bir konu hakkında karar alma sürecinde bazı aşamalara dikkat etmesi önemlidir. Bunlar;

1. Tanımlama ve yönelme
2. Karar vereceği konu hakkındaki seçeneklerin sayısı
3. Seçenekleri analiz etme, sıralama ve karşılaştırma
4. Bu konu hakkında bilgi toplama ve araştırma
5. Son adım olarakta karar verme sürecini gerçekleştirmesi önemlidir (Paolucci, 1977: 100).

Aile içerisinde alınacak olan kararları ekonomik, sosyal ve teknik bazda kararlar olarak sıralamak mümkündür (Diesing, 1962: 244-247). Sosyal karar alma sürecinde aile amaca uygun kararlar almaya özen göstermelidir. Ancak bu karar verme sürecinde aile bireyleri arasında amaç, değer ve rol çatışmaları meydana gelebilir. Ekonomik kararlar aile bütçesini aşmaması önemlidir. Teknolojik karar verme sürecinde ise, amaca ve ekonomiye uygun karar olmasına önem verilmelidir. Aile içindeki karar alma süreçleri doğru ve yanlış uzlaşma arasındadır. Bu nedenle karar alma sürecinde yukarıda belirttiğimiz yolların takibi önemlidir. Karar alma sürecinin zaman alıcı olan kısmı karar almaktan ziyade kararı uygulama sürecidir (Drucker, 2001: 12).

İnsanlar kendisini etkileyebilecek olan kararlara katılım isteği çok fazladır (Eren, 1993: 37). Aile içi kararların alınmasında aile üyelerinin kararlarını açıklaması ve söz alması durumu olabilir. Kadınlar kendi algılayış ve amaçları doğrultusunda karar vermeleri anlayışla karşılanmalıdır. Bu durum ailenin diğer fertleri içinde geçerlidir. Çünkü verilen kararlarda aile üyelerinin katılım oranı aile içindeki huzurda etkilemektedir. Bunun dışında gerçekleşen ve üyelerin kararlarını saygı duyulmayan bir aile ortamında huzuru oluşturmak oldukça güçtür.

Özellikle ailenin kurucu olan eşler bu konuya dikkat etmeleri mühim bir meseledir. Çünkü bu birliktelik ve motivasyon biz bir aileyiz mesajını vermekte ve aile içi düzenin sağlanmasını doğrudan etkilemektedir. Modern bir ailede karar alma sürecinde fikirlerin bastırılmasından ziyade herkes özgürce fikrini beyan etmesi beklenen durumdur (Çimen, 2012: 81).

Geleneksel aile tipi ile çekirdek aile tiplerinin karar alma süreçlerindeki en büyük fark şudur ki, ailenin tüm üyelerini vermiş olduğu kararlar ve karar verilirken kimlerinin fikirlerinin alınacağı konusundaki eşit olmayan yapısıdır. Geleneksel aile tipinde kararlar ailenin en büyüğü tarafında çoğunlukla verilir ve kadının fikrine pek danışılmaz iken, modern aile tipi dediğimiz çekirdek ailede ise bu süreç herkesin özellikle kadının karar alma sürecinde aktif bir rol almasıdır. Bu durum aynı şekilde çocuklar içinde geçerlidir (Çimen, 2012: 82).

2.3.14 Sadakat

Türk Medeni Kanun'unda aile hukuğu ile ilgili düzenlemelerde sadakat sözcüğü özellikle tanımlanmamıştır ama TMK'nın 185/III bendinde sadakat ile ilgili şu sözler geçmektedir; Eşlerin birbirlerine yardımcı olmak, sadık kalma zorunluluğunu dile getirmiştir.

Sadakat sözcüğü arapça menşeli bir kavramdır. Burdaki karşılığı ise; doğruluk, güvenilirlik anlamlarında kullanılmaktadır. Günümüzde bu sözcük içten bağlılıkta ifade etmektedir. Bununla birlikte günümüz hukuk metinlerinde de sıkça sadakat sözcüğüne yer verilmektedir (Gençcan, 2016: 104).

Sadakat her iki eşi içinde bir sorumluluk taşımaktadır. Evlilik durumu gerçekleştiği andan itibaren eşlerin birbiri üzerinde hakları doğar ve bu haklardan biride hiç şüphesizki birbirine sadık kalma isteği hakkıdır (Badur ve Turan, 2016: 112).

Sadakat günümüz ve toplum içerisindeki anlamı her ne kadar cinsel bir anlam taşıyor olsada, sadakat sözcüğü cinsellikten çok daha kapsayıcı bir tarafı vardır (Badur ve Turan, 2016: 103). Çünkü sadık kalmanın diğer yönleride mevcuttur. Bunlar, ekonomik, fiziksel, duygusal olarak tanımlayabiliriz. Bu durumlarda eşlerin birbirine sadık kalması aile kurumunun sağlığı ve devamı için önemlidir (Remzi vd., 2015: 182).

Eşlerin birbirine karşı sadakatinin birden fazla yükümlülüğü bulunmaktadır. Eşlerden birinin yapacağı herhangi bir davranış sadakatin bir çok yönünü ihlal edebilir. Bu nedenle ihlali söz konusu sadakatin başka türdeki sadakat durumları ihlalini kestirmek bazen zor olabilir. Bir örnek vermek gerekirse evli bir erkeğin veya kadının cinsel anlamda bir sadakatsizlikleri var olmuş olsun. Eşlerden herhangi biri evin iaşesinden sevgililerine vereceği veya bu doğrultuda harcayacağı herhangi bir maddi boyut hem cinsel bazda hem de ekonomik alanda bir sadakatsizlik örneği sergilemiş olur (Dede, 2017: 646).

Sadakat aile kavramı için çok önemli bir konudur çünkü kendi içinde aynı zamanda aile yapısındaki cinsel, duygusal, fiziksel, ekonomik vb. konularıda kapsadığı için evliliği eşler arasındaki duygusal bağları ve aile huzurunda doğrudan etkilediğinden daha ayrıntılı incelenmesinde fayda vardır.

2.4 Kişilik

2.4.1 Kişilik Ve Kişiliğin Bileşenleri

2.4.1.1 Kişilik Kavramı

Kişilik kavramı geçmişten günümüze üzerinde halen tartışıla gelen bir kavram olsada, 1920’li ve 1930’lu yıllarda diğer sosyal bilimlerden ayrılıp bilimsel bir yapı kazanmıştır (Yelboğa, 2006: 198).

Kişiliğin latinedeki karşılığı “persona” sözcüğüdür. Bu sözcüğün türkçe karşılığı ise “maske” dir. Eski Roma tiyatrolarında oyuncular rollerindeki karakteristik durumları belirtmek için “persona” denilen maskeleri takarak oynarlarmış. Bu meskeler, anfi tiyatroların büyüklüğü ve bu büyüklükten dolayı arkalarda oturan izleyicilerin, oyuncuların surat ifadelerinin net anlaşılması için üretilmiş çözümlerdir. Takılan maskelerle, sahnedeki oyuncuların arasındaki farklılıklar ifade edilmek istenmiştir (Soysal, 2008: 6; Mischel, 1999; Eroğlu, 2009: 183; Zel, 2001: 9).

Kişilik aynı zamanda bireylerin sahip olduğu bütün özellikleri kapsayıcı bir kavram niteliğindedir. Kişilik insanoğlunun, iç/dış çevresi ile kurmuş olduğu ilişkilerde onu diğer insanlardan ayıran özelliklerini ifade etmektedir. Bu açıklamadan yola çıkılırsa kişiliğin, insanı öznel ve nesnel yönleriyle onu diğer insanlardan ayıran

davranış tutum ve düşünce yapısının tümünü barındıran bir kavram olduğu söylenilebilir (Zel, 2001: 10).

Cüceloğlu, kişiliğin tanımlanmasında çoğu psikoloğun hem fikir olduğu açıklamaları, şu şekilde sıralamak mümkündür ;

- Kişilik, insanın tutum ve davranışlarına yön veren unsurların kişiye özgü halidir (Yelboğa, 2006: 198).
- Kişilik, bireyin bilerek ve anlayarak çevresi ile olan ilişkilerde dengesini belirleyen psiko-fizik faktörlerin düzenlendiği bireysel bir sistemdir (Allport, 1937: 48).
- TDK ise kişiliği, bireye özgü olan özellikler, şahsiyet, ruhsal ve manevi özelliklerin bütünü olarak tanımlamaktadır (TDK, 2015).
- Kişilik, kişinin kendisinde bulunan ruhsal, zihinsel ve fiziksel özellikleri hakkında sahip olduğu bilgilerin bütünüdür (Çetin ve Beceren, 2007: 112).
- Kişilik, insanın yaşama şeklidir (Eroğlu, 2004: 157).
- Kişilik, doğuştan olanla birlikte sonradan kazanılmış olunan tutum, duygu, mizaç, zihinsel nitelik ve düşüncelerdeki farklılıkların bütünüdür (Somer v.d., 2004: 1; Yelboğa, 2006: 198).

Kişilik ile ilgili yapılan tanımlamalara baktığımızda kişiliği üç katagori altında toplamak mümkündür; Bunlardan ilki, bireyi diğer kişilerle bir araya getiren ilişki ve davranışlarında içeren sosyal beceriler yönüdür. İkincisi, bireyin kişiliği ile diğer bireyler üzerinde bıraktığı etkidir. Üçüncüsü ise, bireyin sahip olduğu özellikler toplamının çevresiyle ilişkiler sonrası meydana getirdiği davranışlarının tümüdür (Yanbastı, 1990).

Sonuç bahabında ise kişilik; bireyin karakteri ve mizacının etkileşimini içeren karmaşık sistemler bütünüdür (Şenyuva, 2007: 9).

2.4.1.2 Mizaç (Huy)

Mizaç veya huy, bireye özgü olan, günlük yaşam içerisinde duygusal olarak vuku bulan nitelik ve nicelik yönündeki farklılığıdır. Bu duygusal farklılıklar durağan olmak, çabuk sinirlenmek, neşeli olmak, sıkılmak, hareketli olmak veya öfkelenmek vb. şeklinde ifade etmek mümkündür (Köknel, 2005: 19).

Bireyde meydana gelen çöşku ve etkilenmelerin bütünü olarak ifade edilen huy veya mizaç, aynı zamanda kişiliğin bir yönünü ifade eder (Tezcan, 1987: 18).

Mizaç, bireyin duygusal tarafını ifade eden bir kavramdır. Mizaç, kalıtım ve sonradan öğrenme olarak iki şekilde kazanılan özelliklerdir (Zel, 2006).

Mizaçın antik çağdaki tanımlaması, bireyin benliği ve biricik oluşunun biyolojik temelidir. Mizaça yönelik ilk sınıflandırmalar Hipokrat tarafınca yapılmış olup dört tanedir;

- Soğuk kanlı mizaç; Hareket durumu düşük olup, neşeli olmayan kişi
- Melankolik mizaç; Hareketsiz, sıkılgan ve üzgün olan kişiler
- Neşeli mizaç; Neşeli ve hareketli kişilerin oluşturduğu kişiler
- Kızgın mizaç; Çabuk kızan, hareketli ve heyecanlı kişilerin oluşturduğu gurup (Aktag, 2006: 6; Zel, 2006: 19; Baymur, 2006: 272).

Herkesi kapsayan mizaç modellerinin yanı sıra; duygusallık, etkinlik ve sosyallik olarak üç tür mizaç modelinden bahsedilebilir;

- ✓ Duygusallık, korkan, çok sık ağlayan, öfkelenen çocuklar genelde duygusallığı yüksek olan kişilerdir.
- ✓ Etkinlik, bireydeki enerjik durumunu ve miktarını ifade etmektedir. Hareketli oyunları tercih eden, sürekli hareket eden, sabit durmayı sevmeyen, boş zamanlarını genelde hep doldurmaya çalışan kişilerdir
- ✓ Sosyallik, kişinin diğer insanlarla olan iletişim ilişki kurma eğiliminden söz eden mizaç tarafıdır. Birlikte bir şey yapmak isteyen, arkadaşları çok sayıda olan, başkalarıyla birlikte vakit geçirmeyi seven kişilerdir (Burger, 2006: 353).

2.4.1.3 Karakter

Günlük kullanımda kişilikle aynı anlamda da kullanılan karakter kavramı, kişiliği karşılayan bir sözcük olmaktan ziyade mizaç ile birlikte kişiliğin bir parçasını oluşturmaktadır. Karakter bireyin daha çok sosyal ve ahlaki tarafıyla ilgilidir. Karakter kişinin zihinsel yönünü oluşturan ve şekillendiren özelliğininin bütünüdür (Zel, 2006: 18).

Kişi alacağı eğitimlerle karakteristik taraflarını geliştirebilmektedir. Örneğin; kişi fitrat olarak yardım sever olsa da dengeleyici ve koruyucu bir karakter eğitimi alamamışsa, yardımseverlik yönü ile insanları sömürebilmekte ve yalan söyleyebilmektedir (Aydın, 2003).

Toplum içinde kişilikle hep karıştırıldığını belirtmiştik. Ama kişilik ve karakter birbirinden farklı iki kavramdır. Aralarındaki farklılığı şöyle ifade edebiliriz. Karakter, kişinin içinde bulunmuş olduğu çevrenin toplumsal değerlerini ve ahlak kurallarını kapsayıcı bir değerlendirme yapmasıdır. Kişi bu kuralları benimsemekte ve kurallara uymak adına kendini baskılayabilmektedir. Bu davranışı ona karakterli insan sıfatını kazandırır (Kültür, 2006: 65).

Karakterin oluşumunu iki evreye bağlayabiliriz (Zel, 2006: 20);

- ✓ Takdir edilme, ödüllendirme ve beğenilme basamağı
- ✓ Bir ikincisi ise; gerçek idealler basamağıdır

Bu bahsedilen basamaklar bireyin harekete geçmesini sağlayan ve bu hareket süreci içerisinde karakter oluşumunu etkilemekte olan davranışlardır.

Genel anlamda bir birey ailesi ve toplumu içerisindeki kabul derecesi kişinin saygılı, dürüst ve terbiyeli olma durumuna etki etmektedir. Gerçek idealler basamağı ile kast edilen şeyin hiç bir şartta karakterinden ödün vermemesinin karşılığıdır. Öylesine ki toplumun benimsediği davranışların aksini sergileyebilmektedir (Kültür, 2006: 65).

2.4.1.4 Benlik

Benlik, kişinin kişiliğine dair düşüncelerini kapsayan ve bu düşüncelerini analizini yapan taraftır. Benliğin anlaşılması durumu, tıpkı kişiliğin sınırlarının belirlenmesi durumu gibi zordur. Ama genel tabiriyle benliği anlayabilmek için, kişinin kendini sorgulaması ve sonuçta ortaya çıkan soruları dürüst bir şekilde cevaplamasıyla mümkün olabilmektedir (Akdogan, 2010: 44).

Benlikte karakter de olduğu gibi toplumsal yaşantıların sonucunda oluşur. Kişi, çocukluğu döneminde kendini etraftakilerle ayırmaya başlamaktadır. Bu ayırım aile üyelerinin, akranlarının ve çevresinde yaşanan olayların ayırımı ile devam etmekte ve benliğin şekillenmesini de oluşturmaktadır (Güney, 2008: 211).

Benlik ve kişilik bütünü oluşturmakla birlikte farklı ayırıcı özelliklere sahiptir. İnsan bazen kişiliğinin özelliklerinden bihaber olabilmekte yada kişiliği ile ilgili yanlış ve hatalı verilere sahip olabilmektedir. Başka bir tabirle dışardan kendisine aynalanan tarafını görebilmektedir. Benlik ise bunun aksine kendini bilme ve bu bilişle kendini analiz etme durumudur (Köknel, 2005: 64).

2.4.1.5 Yetenek

Yetenek, bireyin sahip olduğu bedensel ve zihinsel durumların tamamı olarak ifade edebiliriz (Aytaç, 2006: 30).

Yetenek kişiliğin bir parçasını oluşturmakla birlikte, onu şekillendiren bir yönünde kapsamaktadır. Örnek vermek gerekirse; üstün zekaya sahip bir yöneticinin çatışmalı durumlarda çabuk bir biçimde uyum sağlaması ve yönetmesi durumu gibi (Zel, 2006: 21).

Yetenek fiziksel ve zihinsel olarak ikiye ayırmak mümkündür;

Fiziksel yetenek, duyu organlarımızla bazı olayların üstesinden gelebilmek iken, zihinsel yetenek ise bu olayları çözümleyebilme, sonuçlandırma ve analiz etmeyi kapsamaktadır. Fiziksel yani bedensel yetenek koşma, yürüme, hissetme, ayırma, görme, ayakta durma, sesleri ayırt etme, derinliği ayırma, el-ayak koordinasyonu vb. durumları ifade etmekte iken, teknik algı, sayısal ilgi, hafıza yeteneği, teknik kavrama, ilişki bulma, soyut düşünme, kavrama ve teknik ilgi gibi durumlarda zihinsel yetenekleri ifade etmektedir (Zel, 2006: 21; Eroğlu, 2009: 202).

2.4.2 Kişiliği Etkileyen Faktörler

2.4.2.1 Aile Faktörü

Kişiliğin oluşup şekillenmesinde önemli bir faktörde ailedir. Aile çocuğun içinde kendi görebildiği ilk sosyal gurup özelliği taşımaktadır. Ailenin yapısı, aile içindeki ilişkiler kişiliğin şekillenmesinde önem arz etmektedir. Bu bağlamda bakıldığında sosyo-kültürel değerlerin ilk oluşmaya başladığı yer yine aile kurumudur. Bu yapı içerisindeki toplulaşma sürecindeki ilk rol modeller de yine aile yapısını oluşturan kişilerce sağlanmaktadır (Eroğlu, 1998: 145).

Çocuklar çoğu zaman içinde büyümüş olduğu aile üyelerini taklit ederek kişilik özelliklerini şekillendirmektedir. Yapılan bir araştırma neticesinde, bireylerin mesleki performansları ile aile içindeki yetişme tarzları arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Zel, 2006: 34; Robbins, 2001: 75).

Ailede büyüyen çocuklar ebeveynleri tarafından, iyi davranışları pekiştirilirken kötü davranışları cezalandırılan çocuklar değerlerinin ve kişiliğinin yerleşmesinde etkili bir faktör olmaktadır. Yada sürekli ağlayarak bir şeyler yaptırmak isteyen çocuklar, bu davranışlarını yetişkinlik dönemlerinde de sergileyebilmektedirler. Örnek verilecek olursa eşlerin birbirine karşı sergiledikleri küsme davranışları gibi (Güney, 2000: 260).

Çocukların aile içerisindeki konumları, statüleri ve ailede ki doğum sıralarının çocuğun yapısı üzerinde etkisi vardır. Yine bir örnek vermek gerekirse; ailenin en küçüğünün çoğu vakit özgüven ile ilgili sıkıntılar yaşamaması, evin tek çocuğu olan bir kimsenin dediklerinde ısrarcı olması, en başarılı olarak tanımlanan çocuğun ise emsalleri ile yaşamış olduğu çatışmalar bu konuda verilebilecek bir kaç örnekten biridir (Zel, 2001: 24).

Aile yapısı otoriter olan kişilerin sosyal ilişkilerde başkalarına karşı sert bir davranış sergileyebilmektedirler. Başka bir örnek vermek gerekirse o da her isteği yerine getirilmiş çocukların kişilik gelişiminin önlenmiş ve başkalarına bağımlı hale getirilmiş olması durumudur (Tutar, 2012: 10).

Ebeveynler çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri davranışlar, yöntemler sert veya daha yumuşak olması durumu, çocuğun aile üyelerince istenilip istenilmeme durumu, kardeşleri arasında ki doğum sırasıyla birlikte yaş farkları, çocuğun temel ihtiyaçlarının giderilip giderilmemesi çocuğun kişiliğini etkileyen süreçlerdir (Erdoğan, 1991: 243).

2.4.2.2 Kültürel ve Sosyal Faktörler

Kişilik üzerinde kalımdan sonra kişiliği etkileyen en belirgin faktör, kişilerin içerisinde yaşamış olduğu çevre ve çevrenin sahip olduğu yapılarıdır. Kişinin ilgi alanlarının yanında, hayalleri genel itibari ile bu ortamda gelişir ve şekillenir. Çevrenin davranışları çoğu zaman bireyin davranışlarına dönüşebilmektedir.

Çünkü kişilik çevreden öğrenilen ile sonradan öğrenilenin harmanından gelişip oluşur (Aytaç, 2001: 179; Güney, 2000: 259).

İnsan kişiliği içerisinde yetiştiği sosyo-kültürel değerlerle yoğrulup gelişmektedir. Her insan kişiliğinde bir miktar kültürene has özellikleri yansıtmaktadır. İnsanın içinde büyümüş olduğu kültürel değerler kişiliğinin oluşmasında temel bir yapı oluşturur (Başaran, 2000: 295).

Kişiliği kültürel faktörden etkilendiği, Benedit ve Mead'in Socoa adalarında ilkel toplumlar üzerinde yapmış olduğu araştırmayla desteklenmiştir. Sanayi toplumu içinde büyüyen gençler ile ilkel toplumlarda büyüyen gençler arasında; sanayileşmiş toplumdaki gençler çatışma, uyumsuzluk, ruhsal sorunlar var iken, ilkel toplumdaki gençlerde ise bu tarz sorunlarla karşılaşılmamıştır (Tutar, 2012: 9).

Başka bir araştırma ise şu şekildedir; 56 farklı kültürde uygulanan beş faktör kişilik kuramına göre şu sonuçlar bulunmuştur. Şili ve Belçika daki katılımcıların çoğu kendini deneyime açık kişiler olarak değerlendirmesine karşın, Hong Kong ve Japonyadaki katılımcılar ise açıklık faktöründeki değerlendirmeleri düşük seviyede çıkmıştır. Sorumluluk faktörü Etiyopya ve Kongo Cumhuriyetindeki katılımcılarda yüksek iken, Kore ve Japonyada düşük seviyelerde gözlenmiştir. Dışa dönük yaşayan katılımcılar daha çok Hırvatistan ve Sırbistan iken bunun tersi bir yaşam olan içedönük katılımcılar Bangladeş ve Fransadaki katılımcılar olmuştur. Bu araştırmadan yola çıkılırsa yaşadığın toplumun insanın kişilik faktörüne doğrudan etkilediği malumdur (Schmitt vd., 2007: 197).

2.4.2.3 Coğrafi ve Fiziki Faktörler

İnsanlar yaşam süreçleri içerisinde mücadele etmek zorunda kaldığı durumların kişilikleri üzerinde etkili birer faktördür. Coğrafi faktörler kapsamında bulunan tabiatın, fiziki şartların ve iklimin insanın yapısı üzerinde etkili olan faktörlerdendir. Bu tarz coğrafi farklılıklar farklı toplumlarda bazı kişilik özelliklerin farklı olmasına sebebiyet vermektedir (Karlı, 2009).

Soğuk coğrafi konumda yaşayan insanların sıcak iklim şartlarında yaşayanlara nazaran daha soğuk mizaçlı olması durumu gibi veya sıcak iklimdekilerin soğuk iklimlerde yaşayanla kıyaslandığında daha sıcak mizaca sahip olmaları gibi.

Mevsimlerin sıklıkla değişti ülkelerdeki kültürel oranının diğer bölgelere göre yüksek oluşuda başka bir örnek olarak verilebilir (Eroğlu, 2004: 168; Zel, 2001: 26; Kültür, 2006: 70).

İskandinav ülkelerine kıyasla akdeniz iklimde yetişen insanların daha çok duygusal, sevecen ve yumuşak bir mizaa sahip oluşları gibi (Koptagel, 1982: 283). Bunun yanında göç eden insanların durumu düşünüldüğünde göç etmek istedikleri ülkelerin kültürü ve coğrafi özelliklerinden etkilendikleri grlmştr (Pihl ve Caron, 1980: 190).

2.4.2.4 Kalıtımsal ve Bedensel Faktörler

Kişiliği etkileyen faktörlerin araştırıldığı bir konuda kalıtımsal ve de bedensel faktörler çok önemli bir yeri kapsar. Kalıtım, insanın doğuştan getirmiş olduğu ve çevresel etkenlerle değişmeyen biyolojik yapısı ve ritmi, cinsiyeti, fiziksel yapısı ve benzeri özelliklerin anne-babadan alınmış olan kromozonların kuşakların aktarımından vuku bulan; insanın yaşamını şekillendiren fizyolojik, psikolojik ve biyolojik özelliklerdir (Soysal, 2008: 7; Tutar, 2012: 89).

Kalıtımın kişiliği üzerinde etkisini ölçen araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar tek yumurta ikizi olan kardeşler üzerine yapılmış olup, çocukluğundan itibaren ayrılıp farklı yerde büyütülen ikizler ile aynı çevrede bytlenler arasında olmuştur. Farklı yerde büyütülen tek yumurta ikizlerinin ileri ki zamanlarada yapılan araştırmalarda kişiliğin benzerliği dikkat çekilmiş olup kalıtımın kişilik üzerindeki etkisi desteklenmiştir (etin ve Beceren, 2007: 114).

Yapılan başka bir araştırmada şoyledir; bedensel yapılarına göre katagorize edilen kişilerin benzer kişilik özelliklerine sahip oldukları grlmştr;

- İri yapılı kaslı kişilerin, fiziksel bakımdan aktif olduğu ve karışık olaylar döngüsünde bir hayat yaşadıkları
- Kısa boylu ve kilolu kişilerin, rahat, girişken ve yumuşak huylu oldukları
- Zayıf ve uzun boylu kişilerinde, yalnızlıktan hoşlanan, utangaç ve sakin oldukları bulunmuştur (Yakut, 2006: 42).

Kalıtımsal olup kişilik üzerinde etkili olan bir başka konuda zekadır. Zeki kişilerin yaşanan olaylar karşısında ki tepkileri, hızları ve eyleme geçişleri farklıdır.

Bu olaya istinaden zeka seviyelerine göre insanların kişilik özelliklerinde farklılıkların oluştuğunu belirtmek mümkündür (Apaydın, 2001: 47).

Bütün bu söylenenlerin yanında kalıtsal ve bedensel özelliklerin tek başına kişiliğini dile getirmek doğru bir söylem olmayacaktır. Kişiliği bu faktörlerin yanı sıra başka faktörlerin bütününden etkilendiğini söylemek daha doğru bir ifade olacaktır.

2.4.2.5 Sosyal Yapı ve Sosyal Sınıf Faktörü

İnsanın içerisinde yetiştiği, büyüdüğü sosyal yapıların da kişilik üzerinde etkisi vardır. Sosyal yapıların içerisinde kişilerin sahip olduğu sosyal sınıflar, meslekleri, yaşam biçimi, tüketim davranışlarının yanı sıra kariyer sürecinde izleyeceği yolları kişiliği etkileyen faktörlerdendir (Zel, 2001: 57).

Sosyal yapılar genel itibari ile kendinden daha geniş bir alanı kapsayan kültürün alt faktörlerinden sayılır. Kültür, bir çok alt yapının bütünüdür. Bu alt yapılarından birisi de sosyal yapıdır. Kültürler sosyal yapıları şekillendirirken, sosyal yapılar da kendi içerisinde insanların sosyal statüsünü şekillendirir etki eder (Tutar, 2012: 11).

Sosyal yapılarda ki farklılıklar insanlar arasında sosyo-ekonomik farkları beraberinde getirir. Sosyo-ekonomik açıdan farklı olan bireylerin yaşam süreçlerinde ki farklılıklar da farklı yaşam tarzları sunduğundan insanların kişilikleri üzerinde farklılıklar meydana getiren sonuçların doğmasına sebebiyet vermektedir (Eroğlu, 2011: 218).

2.4.2.6 Diğer Faktörler

Kişiliğin gelişimi sürecine sadece fiziksel-kalıtımsal, kültürel-ailesel, coğrafi vb. faktörler bulunmaz. Bu faktörlerin yanısıra insanın günlük yaşamında yaptığı, karşılaştığı ve etkisine maruz kaldığı birçok durumda kişiliğe gelişimine etki etmektedir (Schermerhorn v.d, 1997: 48).

Okuduğumuz kitaplar, gazeteler veya dinlediğimiz radyolar, izlediğimiz televizyon programları, günümüzde aktif olarak etkileşim içinde olduğumuz sosyal medya gibi faktörler de kişiliğin gelişmesi şekillenmesi üzerinde etki sahibidir (Mete, 2006: 75).

İçerisinde bulunduğumuz çevrelerin, sosyal yapıların içerisinde aktif olarak bulunan insanların, liderlerin ve rol model olarak belirlediğimiz kişilerinde kişiliğimizi etkilediği söylenilebilmektedir (Yakut, 2006: 40).

İnsanın yaşadığı zaman dilimi ve dönem içerisinde gerçekleşen durumlarda kişiliği etkileyen başka faktörlerdir. Dönemler ve kuşaklar arası farklılıkların birbiri ile etkileşimi ve iletişiminden doğan faktörlerde kişiliği etkileyen faktörlerdendir. Örnek vermek gerekirse;

- Bebek patlaması kuşağı, sessiz ve içe kapanık
- X ve Y kuşağı daha dışa dönük olabilmektedir.

Kuşaklar arasındaki farklılıklar farklı rol modeller doğurur. Bu rol modelleri örnek alan bireylerin kişilik yapılarını farklılaştırır (Bird, 1989: 114).

2.4.3 Kişilik Kuramları

2.4.3.1 Psikanalitik Kuram

2.4.3.1.1 Sigmund Freud

Modern psikoloji olarak bilinen günümüz psikolojisinin kurucusu olarak kabul edilen Sigmund Freud, yaşadığı dönemde insan varlığının akılcı ve bilinçli oluşu görüşünün aksine insanı, insanın kendisinde farkında olmadığı, bilinçdışı etkenler tarafından yönlendirilen varlıklar olarak tanımlamıştır (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 15).

Güdüler ve dürtülerin insan davranışının temelini oluşturduğunu belirten Freud, insan davranışlarını oluşturan temel iki biyolojik iç güdüyle yönlendiğini ifade etmiştir. Bu temel iki iç güdüyü ise cinsellik ve saldırganlık olarak tanımlamıştır. Burda bahsi geçen cinsellik kavramını akla gelen ilk anlamının yanısıra kişinin yaptığı işlerden zevk duymasını da kapsamaktadır (Morris, 2002, akt:Tuna, 2013: 69).

Freud topografik öğretisi bilinç öncesi, bilinç ve bilinç dışı olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Ve bu üç kavram;

- Bilinç, şuan içindeki hislerimizi ve durumumuzu kapsadığını
- Bilinç öncesi, o an için akılimızda bulunmayıp sorulacak sorularla kolayca hatırlayabileceğimiz bilgilerden oluştuğu alanı temsil eder
- Bilinç dışı, bu tabir toplum arasında çoğu zaman bilinç altı olarakta kullanılır. İnsan bu alanı istesede hatırlayamayacağı ama yinede insanın davranışlarını etkilediği bir alan olarak ifade eder.

- Ve bu alana ait olduğu dile getirilen olaylar genelde rüyalar, hipnoz veya dil sürçmeleri aracılığıyla kendisini ifade ettiğini belirtir (Tuna, 2013: 70).

Freud bu üç topografik alanın bir biriyle olan ilişkisini şu şekilde ifade eder. Bilinç öncesi durumu bilinç ve bilinç dışı alan arasında bir köprü işlevini gördüğünü belirtmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 19).

İd, Ego ve Süper Ego da Freud'un kişilik tanımlamasındaki yapısal öğretiyi yaklaşımını belirtmektedir. Bu üç yapısal öğreti Freud'un topografik bölgelerine izdüşümlendiğinde, bilinç dışına insanın ilkel kişilik yapısı olan İd'in karşılık geldiği, İd kültürel sınırlandırmalardan etkilenmeyen ve insanların asırlarca sürüp gelen dürtülerinin temsil edildiği kavramı oluşturur. İd'in belirgin özellikleri ise istek ve arzularının hemen o anda giderilmesini, kendisini rahatsız eden olayların da hemen o anda uzaklaşmasını istemektedir. Bir diğer taraftan bilinçsizce maruz kaldığımız uyarılara bilinçsiz bir şekilde karşılık veren yine İd'in özelliklerindedir (Erdoğan, 1983: 255)

Süperego, kişinin sonradan edindiği toplumsal değerlerinden gelen vicdanını, nasıl bir kişi olacağını ve davranışlarını kapsayan bir alanı temsil eder. Süperego ve İd karşılıklı bir çatışma içerisindedir. Bu çatışmada İd'in galip gelmesi durumunda birey güdülerinin himayesinde davranışlarda bulunur. Bu durumda bireyi toplum için tehlikeli bir hale getirmektedir. Bu çatışmalı durumdan şayet Süperego galip gelirse bu bireyin toplum içerisinde uyma ve bu yönde bir tutum sergilemesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle bu iki durumun dengesinin sağlanması önemlidir. Bu görevide Ego üstlenmektedir (Tuna, 2013: 70).

Ego, İd'in isteklerini Süperegonun belirlediği kurallar çerçevesinde yerine getirmeye özen gösterir. Ego bu önemli görevi yerine getiremediği takdirde insan çekişme, tereddüt ve gergin bir hal alır. Anlaşılacağı üzere insanın dengeli olabilmesi, davranışlarının düzenliliği ve zihinsel sağlığı Ego'nun dengeli bir biçimde işlemesi ile mümkün olur (Yakut, 2006: 45).

İnsanların kişilikleri arasındaki farklılıklar genel manada bu üç olgunun farklı şekillerde sentezlenmesinden ötürüdür.

2.4.3.1.2 Carl Gustav Jung

Freud'un öğrencilerinden olmakla birlikte onun teorisine karşı çıkmıştır. Jung'un Freud'u eleştirdiği kısımlardan biri cinselliktir. Freud'un bu kavram üzerine çok durduğunu belirtmiştir. Çünkü Jung, diğer dürtülerinde en az cinsellik kadar kişiliği etkilediğini belirtmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 64).

Jung kişiliğin oluşumu birbirini etkileyen sistemlerden meydana geldiğini ifade etmiştir. Bu sistemler bilinç, bilinçdışı, ego ve kolektif bilinçdışı olarak belirtmiştir. Jung, Freud'un belirttiği bilinçdışı kavramını kabul etmiştir, fakat bu kavramı kendi içinde ikiye ayırmıştır. Bunlar, kolektif bilinçdışı ile kişisel bilinçdışıdır. Kişisel bilinç dışı, unutulmuş veya bastırılmış düşüncelerin bulunduğu alanı kapsar. Ve bu alan olayların tetiklenmesiyle düşünceler aracılığıyla bilince ulaşır (Zel, 2011: 31).

Kolektif bilinçdışı, insanın geçmiş yaşantıları sonucunda gelen ortak düşünce, davranış kalıpları ve deneyimlerden meydana geldiği alan olarak ifade eder. Bu düşünceler atalarımızdan kalmış olan ve ortaya çıkartılması yani bilinç düzeyine ulaşması zor olan düşüncelerden oluşmaktadır. Kolektif bilinçdışında ki bütün düşünce biçimlerini Jung "arketip" olarak adlandırmaktadır (Tuna, 2013: 73).

Arketiplerde en çok anılan anima ve animus arketipidir. Bu arketipler erkekteki kadın tarafını temsil eden hassaslığı belirten anima iken, kadındaki erkek tarafını temsil ettiği varsayılan saldırganlık davranışına açıklık getiren animustur. Bir diğer arketip ise "maske" arketipidir. Kişiliği tanımlarken kullandığımız persona sözcüğünde olduğu gibi insanların dışa yönelik yüzleri ile iç tarafa yönelik yüzlerindeki farklılıkları belirten bir arketiptir. Dışarıya gösterilen yüz ile iç tarfa gösterilen yüz arasındaki farklılık artarsa kişilik bozukluğu oluşur (Tuna, 2013: 74).

Jung insanı dışadönük tipteki insan ile içe dönük tipteki insan olarak ikiye ayırmıştır (Jung, 1946: 412). Dışa dönük insanlar, sosyal ortamlarda bulunan ve bu ortamlarda insan ilişkileri olan, dış dünya ile barışık, rahat ve yeniliğe kapıları açık olan tipler olarak tanımlarken, içe dönük insan tipini ise, içine kapanık, dış dünyaya açılmayan, insan ilişki ve iletişimleri zayıf olan, değişikliklerden pek hoşlanmayan tipler olarak ifade eder. Jung, dışadönük ve içedönük davranış tiplerini düşünme, sezgi, hissetme ve doyum olmak üzere dört guruba ayırmıştır.

Herkes bu dört işlevi kullanabilme kapasitesi mevcut olmasına rağmen, bunlardan bir tanesi kişilik üzerinde ağır basmaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 82).

Jung, yaşam boyunca var olan gelişimi çocukluk, gençlik ve orta yaş ile yaşlılık olmak üzere dörte ayırmış ve bu doğrultuda incelemiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 78).

2.4.3.1.3 Alfred Adler

Freud'un bir başka öğrencisi de Alfred Adler'dir. Freud'tan farklı olarak bireyin doğumu itibarıyla içinde büyüyüp yetiştiği aile ortamının, anne-baba veya kendisinden büyük kardeşlerin kendisinden güç bakımından daha üstün olması nedeniyle bireyin kendisinde aşağılık duygusunu geliştirdiğini ifade etmiştir. Bu duyguyu minimize edebilmek adına birey üstünlük çabasına girişmektedir. Çünkü üstünlük duygusu Adlere göre bireyin ulaşmak istediği esas güç olduğunu dile getirmekle birlikte bu duygunun Freud'un bahsettiği cinsel dürtüye kıyasla daha kuvvetli olduğundan bahsetmiştir (Cüceloğlu, 2006: 416).

Üstünlük çabası kişinin zayıf olduğu yönlerinin olumlu yönde gelişmesine sebep olduğu görüşündedir. Gösterilen çaba ile mükemmel olma yolunda gerekliliğininde vurgulamıştır. Örnek olarak, Ray Charles'ın görmeyen gözlerinin onu böylesi bir çabaya ittiğini ve sonunda büyük bir ses sanatçısı olduğu verilebilir (Tuna, 2013: 74).

İnsanın sosyal bir varlık olduğunu vurgulayan Adler, kişiliğin gelişmesinde sosyal çevrenin önemini vurgulamıştır. Birey çevresi ile girdiği iletişim ve etkileşim sonucu kişiliği şekillenir ve değişir. Bu etkileşimler kişiyi olgunlaştırıp birey haline getirir. Bu etkileşimler sonucunda tutum ve davranışlar şekillenerek bireyin kişiliğini meydana getirir.

Adlerin önemle üzerinde durduğu ve kişiliğin şekillenmesinde etkili bir faktör olarak gördüğü durum ise kişinin doğum sırasındadır. İlk doğan ile son doğan fertler arasındaki kişilik farkı belirtir. İlk doğan çocuğun çoğu toplumda ilk göz ağrısı tabiriyle ayrı bir konuma oturdulduğu veya bu yönde büyütüldüğü bunun sonucu olarak şımartıldığı, ondan sonra doğanların ise göze girmek ve aşağılık duygusunu atlatmak için çaba sarf ederek azimli ve başarılı olmak adına çabalarından bahseder (Tuna, 2013: 75).

İlk çocuğun göz bebeği durumunda olmasından sonra doğan ikinci çocuğun ilkini tahtından etmesi korkusu ilk çocuğun kıskanması, belkide sorunlu bir kişiliğin

oluşmasına sebep olması gibi durumlar ailedeki doğum sırasının kişilikteki önemini vurgulamasına gösterilen örneklerdendir (Burger, 2006: 154).

2.4.3.2 Ayırıcı Özellik Kuramı

Ayırıcı özellik kuramı genel manada iki varsayım üzerinde durmaktadır. Bunlardan ilki, kişiliğin zaman içerisinde değişmediği görüşü iken, ikinci görüşü ise kişilik özelliklerinin olay ve durumlara göre bir değişim göstermeyip kararlılığını sürdürmesidir. Bu yaklaşımdaki araştırmacılar insanın davranışlarından ziyade kişilik kavramını tanımlama ve insan davranışlarını tahmin etmeye yöneliktir (Burger, 2006: 235-237).

2.4.3.2.1 Gordon Allport

Allport kişilik hakkındaki temel görüşü insanların kişiliklerinin farklı yapıda olduğunu. Kişilik kuramında bu farklılıklar üzerinde temellendirmiştir. Allport insanların nasıl algıladıklarına, hissettiklerine ve davrandıklarına dair yaklaşık olarak 18.000 betimleyici sıfatın varlığından söz etmiştir. Ayrıca, dürüstlük, alçakgönüllülük, samimilik ve sosyallik olmak üzere dört bin niteliğin mevcudiyetinden söz eder. Allport kişiliği oluşturan temel niteliklerden söz eder. Bu niteliklerin yanında belli başlı olmak üzere tek ve nadir özelliklerin bulunduğunu ifade eder (Morgan, 1998: 312; Deniz, 2008: 41; Güney, 2000: 272).

Ayırıcı özellik kuramının temel dayanağı kişiliğin durumlara göre değişiklik göstermediğiydi. Bu nedenle kişilerin yapacağı davranışı önceden varsaymak yerine, kişinin nitelik devamlılığın belli bir seviyeye ulaşan bireyin nasıl bir davranış içinde bulunacağına ve bir özelliğinin sürekliliğinde değişik seviyelerde bulunan kişinin genel manada sergileyeceği davranışları belirlemeye çalışmaktadır. Ayırıcı özellik kuramı bireylerin karşılaştırması çerçevesinde, kişinin diğer kişilere göre bulunduğu konumu açıklamaya çalışmaktadır (Burger, 2006: 235).

Allport bireyin kişiliğinin kendi içinde bir sistem olarak değerlendirip nevişahsına münhasır özellikte bir sistem olduğunu ifade etmiştir. Kişiler arası ilişkiler, kültürler ve rol kişilik hakkında sadece sınırlı bir bilgi verir. Bireydeki kişiliğin oluşumu, kişilerin güdüsü, eğilimleri ve stili gibi durumların belirleyici olduğunu ifade etmiştir. Bu kuramda eleştirilen tarafın kişilik ölçümünün herhangi bir deneysel kıstasla ortaya

konulmayışı, kişiliğin şekillenmesinde sosyokültürel faktörlerin yeteri bir değer görmeyişidir (Yanbastı, 1990: 213).

2.4.3.2.2 Raymond Cattell

Ayrııcı özellik kuramının bir diğer savunucusu olan Cattell, Alport'un bu kuramda ki görüşünün aksine, bireylerin ayrııcı özelliklerinin sinirsel ve fiziksel bir etkiye bağlı olmadığı, kişilik özelliklerinin ölçülebilir olduğunu düşünüyor oluşudur. Cattell, kişiliğin bir tümden gelim mantığı ile incelenmesi yerine, tümevarımcı bir yaklaşım içerisinde deneysel araştırma yöntemi kullanılarak incelenmesi gerektiğini belirtmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 263).

Cattell, faktör analizi adını verdiği bir yöntemle bireyin kendisini değerlendirdiği bir sistemde 200 civarı bir kişilik özelliğini toplamda 16 faktör başlığında toplamıştır (Tuna, 2013: 80). Bu faktörler, problem çözme, gerginlik, mükemmeliyetçilik, ihtiyatlılık, sıcakkanlılık, kurallara bağlılık, baskınlık, değişimlere açıklık, girişkenlik, duyarlılık, ketumluk, strese dayanıklılık ve canlılıktır (Deniz ve Erciş, 2008: 303).

Bahsedilen bu 16 faktörde belirtilen özellikler beş faktör kişilik kuramında temellerini oluşturmaktadır (Deniz ve Erciş, 2008: 143; İbrahimoglu, 2008: .98).

Cattell yine Alportun aksine, kişiliğin üçte birinin genetik faktörlerin etkisiyle, geri kalan üçte ikisinin ise çevresel faktörlerden etkilendiğini belirtmekle beraber, durumsal faktörlerinde insanın davranışlarında etkili olabileceğini belirtmiş ve gözönünde bulundurulmasını önemsemiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 268).

2.4.3.3 İnsancıl Kuram

2.4.3.3.1 Carl Roger-Abraham Maslow

İnsancıl kuramın genel anlamda ki yaklaşımı, insanı kontrol etmek yada onlar üzerinde tahminde bulunmak yerine, insanlara özgür bir birey olarak bakmak ve bu bireylerin kendisini mutlu kılacak seçimler yaptığını ve yapılan seçimlerin sorumluluğunu üstlenmeleri gerekliliğinden bahseder. Geçmişin şimdi üzerinde büyük bir etkisinin olmadığını, bireyin sergilemiş olduğu davranışta ki çevresini algılama ve seçimleriyle ilgilenmekte/incelemeindedir. İnsancıl kuramın en önemli iki temsilcisi, Abraham Maslow ve Carl Rogers'tır (Kayaoğlu, 2011: 6; Tuna, 2013: 79).

Carl Rogers, insanoğlunun doğumu itibariyle mutluluğunun peşinden gittiğini ve var olan potansiyelinide geliştirmek istediğini ifade eder (Hazar, 2006: 134). Rogers bu bağlamda iki kavramı incelemiştir. Bunlar, benlik kavramı ile potansiyelinin bütünüyle kullanma kavramlarıdır. Benliği, insanın kendisini algılama şekli olarak tanımlayabiliriz. Benliği de ikiye ayırmak mümkündür. Bunlar ideal benlik ile algılanan benlik olarak. İdeal benlik, bireyin ulaşmak istediği veya arzuladığı benlik olarak tanımlayabiliriz. İki benliğin arasındaki makas açıldıkça bireyin ruh halinde dengesizlikler oluşur (Öğülmüş, 2018).

İnsan algıladığı ve kendisini uygun doyuma ulaştırın nokta genel manası ile potansiyelini tam anlamıyla kullandığı birey olarak belirtilmektedir. Bu doyuma ulaşan kişilerin toplumda vuku bulan düşüncelere duyarsız kalmamakla beraber, kendi düşünceleri yönünde seçimlerini yaparlar. Öncelik olarakta kendi ihtiyaç ve isteklerini göz önünde bulundurmaktadırlar (Tuna, 2013: 79). Bu kişiler meslek seçimleri veya yaşam tarzları yönünde aldıkları kararlarda toplmundan ziyade kendi düşüncelerini ön planda tutarlar.

İnsalcıl kuramın bir diğer öncüsude Maslow'dur. Maslow, psikolojide ki çoğu kuramın insanda ki kötü/sağlıksız taraflarına odaklandığını dile getirir. Oysa ki ençok dikkat edilmesi gereken durumun insanların iyi yanlarının yanısıra, sağlık taraflarınada dikkat edilmesi gerektiğini düşüncesidir. Maslow'un belirlemiş olduğu ihtiyaçlar hiyerarşisinde insanın kendini gerçekleştirme ihtiyacına değinmiştir. Bu hiyerraşide yüksek düzeyde ki ihtiyaçlarımıza ulaşmak için öncelikle daha alt düzeyde ki ihtiyaçlarımızın karşılanması gerekliliğini vurgulamıştır (Burger, 2006: 431).

2.4.3.4 Biyolojik Kuram

2.4.3.4.1 Hans Eysenck

Biyolojik kuramın temel yaklaşımı, insanda ki kişilik ve davranışların kalıtmıdan ve hormonlardan etkilendiğidir. Bu kuramın öncüsü Hans Eysenck'tir.

Eysenck kişiliği, nevrotik, psikotik (anlayışsız, bencil, saldırgan mesafeli), içedönük ve dışadönük'lük olarak dört başlık altında incelemiştir (Burger, 2006: 347). Yalnız Eysenck'in bu yaklaşımıyla kişilerin içinde bulunduğu çevre ile olan ilişkilerinde, sosyal durumu ve kişiliğin gelişim özelliklerini bu yaklaşımıyla fazla ihmal ettiğinden zaman içerisinde önemini kaybetmiştir (Tuna, 2013: 80).

Bu yaklaşımı desteklemek adına en sık başvurulan araştırmalar ikizler üzerine yapılmakta olup kişilik üzerinde kalıtımın etkisi desteklenmiştir. Lakin kişiliğin gelişim özelliklerinde benzerliği savunulmuştur. Bu nedenle kişiliğin tek başına kalıtımla değil bu özelliklerin etkisinin olduğu da dile getirilmiştir (Erdoğan, 1983: 253).

Eysenck ayrıca, bireylerde ki kişisel farklılıkların temelinde fizyolojik farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte kişiliği etkileyen faktörlerin bir hiyerarşik sırayla sıralanması gerekliliği temelinde açıklamıştır (Eysenck Wilsons, 1995: 14).

Eysenck kişiliği dört bölümde incelemiştir. İlki bireyin en alt basamağı olan kalıtımsal tarafıdır. İkincisi ise bireyin çevresinden edindiği alışkanlıkları barındırır. Üçüncüsü, bireyin alışılmış davranışlar ve genetik eğilimler üzerinedir. Dördüncü ve son düzey ise, bireylerde oluşan tipler ve bu tiplerin oluşumunda ki düzeylerin baskınlık durumunun belirleyiciliğidir (Güney, 2000: 273).

2.4.3.5 Bilişsel Kuram

2.4.3.5.1 George Kelly-Albert Ellis

Bilişsel kuram, bilişsel süreç türünün yapısı ve gözlemlenen davranışın türü arasında ki ilişkiyi incelemektedir. Bu kuramın temel ilgi alanı kişinin bilgileri algılaması, saklaması ve bilince geri getirtmeleri ile ilgilenmektedir (Onur, 2018: 151). Bu kuram kişilerin bilgileri işleme sürecindeki farklılara bağlamaktadır (Burger, 2006: 606).

George Kelly bu kuramın öncülerinden biridir. Kelly, bilişsel yapıyı vurgulayan bir kuram olan Kişisel Yapılar Kuramı'nı ortaya çıkartmıştır (Türkçapar ve Sargın, 2012: 10). Kelly, kişide ki davranışları hem gerçeklik boyutuna hemde bu boyutta ki algılama türüne bağlamaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2011: 225). Bu yaklaşımı ile George Kelly, insanlar yaşamlarında hipotezler geliştirdiğini, pek çok şeyi kontrol edip kestirmeye çalıştığını, kurduğu hipotezler yaşanan olaylar doğrultusunda desteklenirse hipotezlerine devam ettiğini, desteklenmediği taktirde de yeni hipotezler kurmaya yöneldiğini belirtmektedir. İnsanların yaşananları yorumlamak veya kestirmek adına kullanmış olduğu bu durumlar kişilerin şahsi bilişsel yapıları olarak belirtir (Burger, 2006: 607-608).

Bu kuramın bir diğeri öncüsünde Albert Ellistir. Ellis, bireylerin akılcı olmayan inanışları ve doğru olmayan akıl yürütmeleri neticesinde bireylerin sıkıntılı, depresif ve kaygılı olduklarını dile getirmiştir. Bu yanlış akıl yürütmelerin aşılması içinde akılcı duygusal terapiyi geliştirerek, süreçte ki yanlışlıkları düzeltmeyi amaçlamıştır (Burger, 2006: 628-631).

2.4.3.6 Davranışsal Kuram

2.4.3.6.1 Pavlov-Skinner-Watson

Ivan Pavlov, köpeklerin salyaları üzerine yapmış olduğu bir çalışma esnasında öğrenme ve koşullanmayla ilgili davranış kuramının önemli bir yönünü keşfetmiştir. Köpeklere verdiği etle birlikte çaldığı zil köpeklerin salya salgılamasına neden olmuştur. Bir zamandan sonra sadece zilin çalması dahi köpeklerde eti çağrıştırdığından salya akıtmalarına sebep olduğunu gören Pavlov, bu durumu köpeğin klasik koşullanması şeklinde belirtmiştir (Türkçapar ve Sargın, 2012: 7-8).

Pavlov'un bu çalışmalarından, ABD'nin davranışçı kuram öncülerinden olan Broadus Watson da etkilenmiş ve bu klasik koşullanmadan insanların etkileniyor oluşunu ve bu koşullanmanın insanlara da uygulanabilir olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bireyin üzerinde çevrenin etkisinden bahseden Watson, istenildiği takdirde davranışçı yöntemlerle bir çocuğu doktor, hırsız, avukat, sanatçı vb. kişilere dönüştürebileceğini savunmuştur (İnanç ve Yerlikaya, 2011: 177).

Watsonun bu açıklamalarına karşı çıkan B.F.Skinner, klasik koşullanma daki reflekslerin davranışı açıklamada yetersiz olduğunu belirtip klasik koşullanma yerine, edimsel koşullanma kuramını meydana getirmiştir (Özdel, 2015: 11). Edimsel koşullanma ile yapılan davranış bir ödülle pekiştirildiğinde davranışın tekrar edilme olasılığının arttığını ve o davranışın öğrenileceğini belirtmiştir. Yapılan davranış ödül ile pekiştirilmediği takdirde de zamanla o davranışın bırakılacağını savunmuştur (Morgan, 2011: 296).

Davranışçı kuram, kişilerin günlük davranışları ile kişilik davranışlarından doğan bir farkın olmadığını, cezalandırma, pekiştirme ve genelleme benzeri kavramlar aracılığıyla kişiliğin tanımlanmasının mümkün olduğundan bahseder (Cüceloğlu, 2006: 432).

Sosyal öğrenme kuramcıları, davranışçı kuramda ki hayvansal deneylerin insan davranışlarını açıklamakta yetersiz oluşunu dile getirmiş olup, insan davranışlarının dışardan gözlemedikleri öğrenmeler ile hayatlarında karşılaştıkları olaylara uyarlamaya çalıştıklarını ifade etmiştir (Bayrakçı, 2007: 199).

Sosyal öğrenme kuramı Rott tarafından 1950 lerde ortaya atılmıştır. Bu kuram kişiliği, insanın kendisi ve de çevresiyle olan ilişkisi şeklinde ifade eder. Kişilikte ki davranışların bireyin hayatını denetim etme şekillerine göre farklılıklar olduğunu dile getirmiştir. Eğer bir insan davranışlarını gerçekleştirme kontrolünü kendi bulabiliyorsa içten denetimlidir, davranışlarını denetlemede çevresel faktörler etkili oluyorsa o kişi dıştan denetimlidir şeklinde ifade etmiştir (Tuna, 2013: 82).

Sosyal öğrenme kuramının bir diğer öncü ismi ise Richard Walters ve Albert Bandura'dır. Bandura klasik ve edimsel koşullanmaların yanı sıra insanların gözlemleri ve rol modelleri aracılığıyla davranışları öğrendiğini belirtmiştir. Örneğin, saldırgan bir davranışta bulunan kimseyi gözlemleyen birisi, o davranışı yapan kişiye karşı sergilenen ödüllendirici veya cezalandırıcı duruma paralel olarak bir davranış gerçekleştireceğini belirtmiştir (Morgan, 2011: 296).

Bandura'nın ortaya attığı bir diğer kavram ise öz-yeterlilik kavramıdır. Bu kavram insanın bir işte veya herhangi bir konuda kendisine olan inancını kapsamaktadır (Özdel, 2015: 14). Bunun yanı sıra Bandura ve Walters, örnek alma durumunun toplumsallaşma, davranışlarının örnek alınması ve kuşaklar arasında ki aktarımın açıklanmasında ki önemini vurgulamışlardır (Aslan ve Özgün, 2009: .272).

2.4.4 Beş Faktör Kişilik Kuramı

Son zamanlarda, kişiliği beş faktörden (dışa dönüklük, duygusal denge, sorumluluk, gelişime açıklık ve uyumluluk) oluşan bir yapı ile ifade etmek yaygın bir görüş haline almıştır. 1990'lı yıllar itibariyle psikologlar kişiliği anlamlı ve kullanışlı guruplarda inceleyen “beş faktör kişilik modelinin” güçlü tarafları üzerine ortak görüşe varmışlardır (Taggar v.d., 1999: 926; Somer vd., 2004: 13).

Beş faktör kişilik özelliklerinin ilk incelemesi 1936 yıllarında Odbert ve Allport'un çalışmaları sonucu oluşmuştur.

Yapmış oldukları incelemede, kişileri betimleyen bunun yanı sıra farklılıklarını ifade eden özelliklerinin oluşunu 18.000 sözcüğün tespitini yapmışlardır (Shaye, 2009: 12).

Cattel 1943 yılında, Allport ve Odbert'in yaptığı çalışmayı temel varsayarak yürütmüştür. Yürüttüğü bu çalışmanın sonucunda 35 adet iki uçlu sıfatlar tespit etmiştir. Yapmış olduğu araştırmalarla her zaman kesinlik bildiren sonuçlar alamamakla birlikte, araştırmaları sonucunda bu sayı 16 temel özelliğe indirgenmiştir. 1949 yılı itibariyle de günümüzce revize edilmiş on altı faktör kişilik testinin ilk halini oluşturmuştur (Cattell, 2001; Burger, 2006).

Cattel'in yapmış olduğu araştırmalara müteakip, beş kişilik özelliğinin tekrarlanabilirliği Norman tarafından 1963 te kişilik özelliklerine uygun bir sınıflandırma yapılmıştır. Norman bu özellikleri belirtmek adına kullandığı alt boyutları "Uyumluluk, Duygusal Denge, Dışadönüklük, Kültür ve Sorumluluk" şeklinde ifade edip ardı sıra "Norman Beşlisi" adıyla kullanmıştır (Yoon, 1997: 26).

Kişilik özelliğinin tanımlanmasına yönelik araştırmalara ve çalışmalar temel bazında 1800'lere dayanmış olsada kişiliğin beş boyutta tanımlanma durumu 1960'lı yıllarda görülmüştür. 1990 yıllarında ise kişiliğin araştırmaları ile dahada hız kazanmıştır. 1980 lerde kişilik literatüründe ki karma bulguların yanı sıra güçlü beş kişilik özelliği üzerinde psikologlar ortak bir görüşe varmışlardır. Kişilik adına yapılan çalışmaların ortak özellik olarak tanımlanacak beş güçlü faktör üzerinde durmuş olup " Büyük Beşli" şeklinde ifade etmişlerdir (Friedman-Schustack, 1999). Kişiliğin belirtilen bu beş özelliğinin bir kısmı yaşadığı çevre ile ilintili iken diğer kısmında genetik faktörlerle ilişkilidir. Örneğin yönetici pozisyonundaki birinin dışa dönük olması gerekirken, animasyon mesleğindeki birinde gelişime açıklık yönünün güçlü olması gerekmektedir (Zel, 2001: 30).

Beş faktör kişilik özelliklerinin ayrıntılı bir yapısı olarak talep görmesinin dört delile dayanır. Bu kanıtlar şöyle sırlamak mümkündür (McCrae-Costa, 1992: 665);

- Araştırmacıların boylamsal çalışmalarında edindiği sonuçlar, beş faktörün gücünün ve etkisinin uzun süre koruyabilmesinde
- Bahsi geçen bu beş faktörün çeşitli kişilik özellikleri sisteminde geçmesi ve diğer dillerde ki kişilik özelliklerinde ki ifadelerle uyumlu oluşu

- Değişik ırk, din, yaş, dil guruplarında ki araştırmalar ve kùltùrlerde betimlenebilmesi
- Beş faktörde ki kişilik özelliklerin bazı biyolojik temele sahip oluşu

2.4.4.1 Dışa Dönüklük

Dışadönüklük, beş faktör kişilik özelliklerinde, aktif olmayı, baskın olmayı, rahatlığı, sosyalliği, kendine güven duymayı, heyecanı, iddialı oluşu temsil eden özelliklere sahiptir. Dışadönük özellikteki bireyler özgüveni olan, sosyal ortamlarda kendini belli eden, öne atılmaktan çekinmeyen liderlik ruhuna sahip kişilerdir (Benet vd., 1998: 730; Burger, 2006: 254; Goldberg, 1990: 31; Somer vd., 2002: 23).

Dışadönük kişiler heyecanlı ve atak kişiler olarak betimlenmekte; fakat çabuk sınırlendikleri ve dürtüleri ile hareket ettiklerinden ötürü duygularını kontrol etmekte zorlandıkları ve kendilerini çabuk kaybedebildikleri durumlarda gözükmektedir (Tatlılıoğlu, 2014: 947).

Dışadönük açısından faktör özellikleri düşük olan bireyler içedönük kişiler olarak tanımlanmaktadır. İçedönük kişiler, dışadönük kişiliktekilerin aksine özellikler gösterirler bunlar; iletişimde ki mesafeli oluşları, sosyal ortamlar yerine yalnız kalabilecekleri ortamları tercih istekleridir. Bu kişiler iç alemlerinde kendilerini sıklıkla gözlemlerler. İçe dönük kişiliktekiler, sakin, sessiz, ciddi, utangaç, görev odaklı ve ağırbaşlıdırlar. Bu kişiler geleceğe yönelik planlar yapan, bir işi yapmadan önce iyice analiz etmekle birlikte gündelik sorunları ciddiye alan bireyler olarak göze çarpar (Tatlılıoğlu, 2014: 947; Yürür, 2009: 27).

Dışadönükler üzerine yapılan araştırmalarda şöyle bir sonuca varılmıştır. Dışadönük kişilikler bütün sosyal ve kalabalık ortamlardan ziyade hoşlandıkları sosyalliklerde aktiftirler. Örneğin dışadönük bir kişilik tek başına bir yürüyüşü yapıyorsa bu aktivitesini içedönük birisinden daha sıklıkla gerçekleştirebilmektedir. Bu durum bu görüşü destekler mahiyettedir (Burger, 2006: 347).

İş hayatında dışadönüklerin, içedönüklere nazaran daha avantajlı oldukları görüşleri mevcuttur (Burger, 2006: 270). Dışadönüklerin sosyalliği, iletişimleri ve aktifliği gurup çalışmalarında onlara avantajlar sağlamaktadır (Robbins ve Judge, 2013: 140).

Donovan ve Hertz 2000’li yıllarda yaptığı araştırmalarda dışadönük kişilikte kişilerin iş performansları arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu belirtmişlerdir. Bu kişilerin girdiği işe adapte ve uyum sağlamada sorun yaşamadıkları da görölmüştür. Yalnız dışadönük kişilerin iş tatminleri olumlu bir ilişkide iken, işten ayrılma, devamsızlık yapma ve girdikleri iş görüşmelerinde yalan söylemedeki eğilimlerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Robbins ve Judge, 2013: 140; Tokar vd., 1998: 144).

2.4.4.2 Uyumluluk

Uyumluluk, yumuşak başlılık kişilikte ki bireyler, duygusal olgunluğu, hoşgörölölüğü, yardımseverliği, yumuşak kalpliliği, güvenirliliği, kibarlığı, alçak gönüllüğü, sevecenliği, saygılı ve fedakar olma özelliklerini ifade eder. Beş faktörde uyumluluk puanının yüksek oluğu, arkadaş canlısı karşı tarafı kendinden çok düşünen, işbirliğine açık olma, etik değerleri önemseyen, merhametli, çevresine saygılı ve bu benzeri değerleri önemseyip benimseyen, çatışmaktan kaçınan merhametli ve affedici kişilerdir (Digman, 1990: 422; Costa ve McCrae, 1992: 656; Somer vd., 2002: 23; Moody, 2007: 28).

Antagonistik kişilik özelliği, yumuşak başlılığın karşıtı kişiliği belirtir. Bu kişilikte olan kişiler, diğer insanların düşüncesine karşı olan; duygusal olarak katı olup bilişsel anlamda şüpheci kişilerdir. Bu tipler, işbirliğine yanaşmayan, kaba ve inatçı kişilikleri temsil ederler (Tomrukçu, 2008: 30). Bu kişilik özelliğine sahip insanlar aynı zamanda, insanları sıkça eleştiren, diğer insanlara üstünlük kurmaya çalışan, kendini öven ve karşı tarafı küçümseyen, kendi fikri dışında bir durumla karşılaşınca hemen parlayan, ön yargılı, çıkarları doğrultusunda hareket eden, rakabeti seven kişiliktedirler (Goldberg, 1990: 1218; Burger, 2006: 254).

Uyumlu kişiliktekilerin güvenilir ve empati durumları bu kişileri iş yaşamında başarılı olmasını katkı sağlamaktadır. Bu kişiler özellikle hizmet sektölerinde ayrı bir başarı sağlayabilmektedirler. Kişiler arası iletişimin yoğun yaşandığı takım çalışmalarında da başarılıdırlar (Mount vd., 1998: 145). Bu kişiler uyumlu olmayı önemsediklerinden zaman zaman kendi istek ve ihtiyaçlarını gidermekte sıkıntılara yaşabilmektedirler (Robbins ve Judge, 2013: 140).

Çatışma ortamından kaçındıklarından böylesi bir ortama maruz kaldıklarında genel itibari ile ortamı yatıştıran, sakinleştiren tutum ve davranışlarda bulunurlar.

Bu kişilik özelliklerinden ötürüde çalıştıkları iş yerinde veya guruplarda sakin ve dingin bir ortam sağlamaya çalışırlar. Bu kişilerin yönetilik pozisyonunda bulunmaları durumunda iyi bir dinleyicilik ve iyi bir empati becerileri olduğundan astlarının sorunlarına, ihtiyaçlarına, öneri ve düşüncelerine önem verir onlarla sağlıklı bir iletişim kurma gayretini sarfederler. Bu özellikleri vesilesi ile iyi bir yönetici adaydırlar (Soysal, 2008: 10).

2.4.4.3 Sorumluluk

Sorumluluk kişilik özelliği gösteren bireyler, disiplinli, tedbirli, başarı isteği, titiz, düzenlilik gibi özellikler gösterirler. Bu bazda yüksek puan alan kişilerde umursamazlık, disiplinsizlik, tutarsızlık, plansızlık, üşengeçlik ve ihmlakarlık gibi kişilik özelliklerin sergilemekten uzaktırlar (Goldberg, 1990: 1218-1225; Costa vd., 1991: 889). Sorumluluk olarak belirttiğimiz bu kişilik özelli aynı zamanda özdenetimli kişilik olarakta adlandırılmaktadır. Öz denetimi yüksek olan kişiler, planlı ve dakik oluşlarından ötürü organize olmakta sıkıntı yaşamazlar. Belirledikleri hedefler doğrultusunda bu kararlılıklarını planlı ve azimli davranışlarıyla gerçekleştirirler. Bir konu hakkındaki düşüncelerini planlı ve detaylı bir analizden sonra uygulama evresine geçerler. Bu kişilikte ki kişiler diğer manasıyla sorumsuzluğun tersi bir kişilik özelliklerini sergilemektedirler.

Bu konuyla ilgili yapılmış araştırmalar, sorumluluk faktörü güvenilirlik, ciddiyet, ısrarcılık sıfatlarıyla negatif bir korelasyon durumunda iken; tembellik, bencillik, unutkanlık sıfatlarıyla da negatif bir korelasyon olma durumu tespit edilmiştir (Develioğlu ve Tekin, 2013: 19).

Yapılan çalışmalarda sorumluluk kişilik özelliğinin alt boyutları; düzen, başarı çabası, yeterlilik, temkinli olma ve özdisiplin olarak belirtilmiştir. Bu alt boyutlardan olan yeterlilik başarıyı, aklı başındalığı, zekayı ve kabiliyeti temsil etmektedir. Bir başka alt boyut olan düzen alt boyutu ise, organize olmayı ve çevrsini düzenli tutmayı temsil etmektedir. Bir başka alt yapı ise sorumluluk sahibi olma durumuydu. Sorumluluk sahibi olmada, yapılacak olan davranışlara sıkı bağlılık ve görevini ifa etmede ki kararlılığı belirtmektedir. Diğer alt boyutumuz olan başarı çabası ise, mükemmeliyet adına verilen çabanın temsilidir. Özdisiplin alt boyutu ise, dikkat dağıtıcı durum, bıkkınlık ve sıkıntılara rağmen görevini ifa etmedeki kabiliyetini; sabrı ve azmi ifade

eder. Son alt boyut olarak temkinli olma durumunu ise; dikkatli, tedbirli ve planlı oluş anlamlarını taşımaktadır (Costa vd., 1991: 889).

Genel anlamda bütün meslek gurupları için önem arz eden bir kişilik özelliği olduğu söylenilebilir. Barrick ve diğer arkadaşlarının 1993 te satış temsilcileri üzerine yapmış olduğu araştırmalar sonucunda, sorumluluk faktörü ile iş performansının birbiriyle bağlantılı olduğu, bu alanda yüksek sorumluk kişinin işine bağlılığı ve amaçlarına kendilerini adadığı ortaya çıkmıştır. Bu düzeyi yüksek olanların aynı zamanda çalışmalarında üretken olmakla birlikte güvenilir oldukları belirtilir (Stewart ve Carson, 1995: 375)

2.4.4.4 Duygusal Denge

Literatürde bazı araştırmacılara tarafından duygusal denge durumu, duygusal tutarsızlık veya duygusal kararlılık olarakta belirtildiği olmuştur.

Duygusal denge kişilik özelliğini gösteren kişiler, stresli durumlarda rahat ve sakinliğini koruyabilen, tutarlı davranışlar sergileyen, eleştirilere açık ve güveni yüksek olan kişilerdir (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 288).

Duygusal denge durumunun tersi özellikler gösteren kişilerde ise, nevrotik davranışlar sergileyen, endişeli, huzursuz, sabırsız bunlardan ötürü de kendini strese sokan, özgüveni düşük, karamsar, utangaç, hüznlenen, kolayca sinirlenebilen duygusal açıdan tutarsızlık yaşayan kişilerdir (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 288; Zhang, 2003: 1432).

Bu kişilerin diğer insanlarla uyum ve ilişki kurma açısından da sıkıntı yaşadıkları belirtilmektedir. Geçmiş yaşamında ki olayları, tecrübeleri ve yaptıkları nedeniyle kendilerini suçlama eğilimindedirler (McCrae ve Costa, 1987: 87). Bu özellikte ki bireyler gelecekte var olabilecek sorun ve sıkıntılarla karşılaşma ihtimalini göz önünde tuttuktan sonra aşırı tedbir alabilmekte yalnız bu durumun onlar üzerinde psikolojik ruhsal sıkıntılarla karşılaşmalarını olağan bir hale getirmektedir (Robbins ve Judge, 2013: 140). Bu ruhsal durum ve duygusal dengeyi sağlayamama durumu nevrotik açıdan ruhsal sıkıntılar ve depresyona kapı aralamaktadır (Basım vd., 2009: 23). Nevrotik açıdan yüksek puanlı olan bütün kişilerin nevrotik rahatsızlığı olmadığı durumunu göz önünde bulundurursak, bu tarz özelliğe sahip kişilerin ancak nevrotik

durumlara yatkınlığının bir göstergesi olarak kabul edilmesi uygun düşer (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 279).

Yapılan araştırmalar sonucunda duygusal denge kişilik özelliğinde ki kişilerin, iş adamlığı, örgütsel bağlılık, kariyer başarısı, iş tatmini, performans motivasyonu ve kariyer kararları arasında ki ilişkinin pozitif yönde olduğu; yapılan ciro arasında ki ilişkinin ise negatif olduğu görülmüştür (Jia, 2008: 46). Bu araştırmada nevroitik puanı yüksek çıkan kişiler genelde karmaşık olmayan işleri tercih etmektedirler. Bu bireylerin yaşadıkları olumsuz duygu sebebiyetiyle işten kaçma eğilimlerinin yüksek olduğu, deneyime kapalı olduğu ve özgüvenin düşük olması hasabiyle işten ayrılıp yeni iş kurma veya yukarıya doğru ilerleyip kariyer yapma eğilimleri düşük olduğu saptanmıştır (Solmuş, 2004: 201-202). Örgütlerde yöneticilik pozisyonunda ki kişilerin, nevroitik puanının düşük, duygusal denge puanının yüksek olması özelliği aranmalıdır (Robbins ve Judge, 2013: 140).

2.4.4.5 Deneyime Açıklık

Beş faktör kişilik özelliklerinin bir alt boyutuda Deneyime açıklık boyutudur. Bu kişilik özelliği hakkında araştırmacılar alt boyutları ve ismi açısından bir çok fikri öne sürmüşlerdir. Bu kişilik özelliğini, Christal ve Tupes 1961 yılında, Norman ise 1963 yıllarında bu kişilik özelliğini “kültür”, 1949 yıllarında ise Fiske “meraklı zeka” olarak adlandırmıştır. Bunun yanı sıra, Goldberg ve Peabody 1989’da, Takemoto-Chock ve Digman ise 1981 yıllarında bu alt boyutu “zeka” olarak adlandırmıştır. Ardından, Costa ve McCrae’de 1987 de bu alt boyut kişilik özelliğini 1987’de “deneyime açıklık” şeklinde isimlendirmiştir (Goldberg, 1993: 27).

Costa ve McCrae 1987 yılında açıklık faktörü ve zekanın birbirini belirli bir yere kadar birbirini etkilediğini veya geliştirdiğini kabul etmiştir; fakat ikisinde kişisel farklılıkların birer ayrı boyutu olarak değerlendirilmesi gerekliliğini dile getirmişlerdir. Bu nedenledir ki faktörde işaret edilen zeka ifadesi, ölçülebilir bir zekadan çok zekanın gösterilme biçimi ve de sunumunun vurgulandığını ifade etmektedir (Tatar vd., 2014: 186).

Goldberg ve Somer’in 1999 yıllarında Türkçe’de kişilik özelliklerinin tanımlandığı sıfatlar üzerine yapılan araştırmalarda bu alt boyutun zeki, akıllı ve benzeri sıfatlar

yerine modernliği karşıladığı grlmştr. Bu nedenledir ki, Türk toplumunda zekanın yerine deneyime açıklığın yansıtıldığı belirtilmiştir (Somer ve Goldberg, 1999: 448).

Deneyime açık kişiler meraklı, yeni fikirler üreten, hayal gücü geniş, kültürlü, yeni fikirlere açık, sanatla birlikte bir çok alana ilgi duyan, maceracı ve cesur, estetik bakış açısına sahip, gelenekselliği sorgulayan ve analitik düşünen bireylerdir (Somer vd., 2002: 24; Costa ve McCrae, 1992: 657). Bu faktörün diğer ucunda bulunan tutucu kişiler ise; maceracı olmayan, yeniden ziyade bildiğiyle hareket eden, geleneklere bağlı, yaratıcı olmayan, sosyal baskılara uyan, riskten kaıman, sabit fikirli, farklı görüşlere kapalı, değişimi sevmeyen kişilerden meydana gelirler (Costa ve McCrae, 1987: 85; Burger, 2006: 254).

Yapılan araştırmalar doğrultusunda gelişime açık kişilik özelliği gösteren kişilerin yaratıcı ve eğitim görevleri benzeri durumlarda iş alanında ki performanslarının pozitif olduğu belirtilmiştir. Sürekli bir yenilik ve gelişim arayan özellikte ki kişilerin iyi birer yönetici ve lider olabilecekleri ve iş arkadaşlarının yanı sıra astlarına pozitif bir katkı sunacakları öngörülmüştür (Jia, 2008: 53).

Goldberg, 1990 yılında yapmış olduğu beş faktör kişilik özellikleri ve alt boyutları tablosu aşağıda belirtildiği gibidir (Goldberg, 1990: 1218-1219).

Tablo 2.1: Beş Faktör Kişilik zellikler ve Alt Boyutları

Faktör	Pozitif Kutup	Negatif Kutup
Dışadönüklük (+) İednklk (-)	Canlı, Konuşkan, Sosyal, Doğal, Maceraperest, Kendini beğenmiş, Gösterişli, Enerjiklik	Uyuşuk, Mesafeli, Sessiz, Alçak gönüllü, Karamsar, ekingen
Yumuşak Başlılık (+) Uyumsuzluk (-)	Güvenilir, Cana yakın, Cömert, Uyumlu, Hoşgrll, Kibar, Yardımsaver, şefkatli, Dürüst	Kindar, Aksi, Eleştiren, Küçük gören, Rekabetçi, Saldırgan, nyargılı, Asabi, Kıskanç, Agzll, Samimiyetsiz

Sorumluluk (+)	Düzenli, Disiplinli,	Dikkatsiz, Özensiz,
Sorumsuzluk (-)	Azimli, Tutarlı, Güvenilir, Kültürlü, İleri görüşlü, Olgun, Ağırbaşlı, Tutumlu	Tutarsız, Düşüncesiz, Rahatına düşkün
Duygusal Denge (+)	Süreklilik, Kendine güveni olan, Kolaylıkla etkilenmeyen, Açık sözlü	Endişeli, Alıngan, Kendine güveni olmayan, Ürkek, Çekingen, Olgun olmayan
Nevrotiklik (-)		
Deneyime Açıklık - Zeka (+)	Akıllı, anlayışlı, yaratıcı, meraklı, tarafsız, entelektüel, hayal gücü geniş, sanatsal yönü olan	Basit, bilgisiz, monoton, dar görüşlü, muhafazakar
Tutuculuk (-)		

Çalışanların kişilik özellikleri, iş değerine, performanslarına, örgütlü iş yapma durumuna, iş yapma biçimine yansımaları bir çok araştırmacının konusunu belirlemiştir. Her çalışanın ayrı bir kişilik özelliğinde olması bilincinde olmak ve bu çalışanları doğru bir şekilde koordine etmek işin deseni, iş en verimli şekilde yürütmeyi, iş yerindeki örgütlülüğün sürekliliği kapsamında da önem arz etmektedir.

Son yıllarda iş yeri sahiplerinin almış olduğu kişilerin kişilik testleri ile bu testin sonuçları ile paralel statütlere yerleştirmeleri işin performansı açısından da önem arz etmektedir. Örneğin, içedönük bir kişiliğe sahip bir bireyi sürekli iletişim gerektiren, aktif olması gereken bir statüde işe alınırsa bu kişinin iş doyumunu ve verimliliği düşük olacaktır ve bu durumda iş örgütü içindeki diğer arkadaşlara olumsuz bir yansıması olacaktır. İş yerindeki yöneticilerin bu nedenle kişilik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmaları önemli bir husustur. Çünkü bu durum beraberinde bütün sorumluluğundaki çalışanlarında etkilemektedir (Kaleli, 2019: 60).

2.5 Araştırma Konusu ile İlgili Literatürde Yapılmış Çalışmalar

Aile değerleri ölçeği ile ilgili yapılmış çalışmalar;

Şahin (2019), yapmış olduğu çalışmasında cinsiyet ile aile değerleri alt boyutlarından anne-çocuk ilişkisi, geleneksel aile değerleri ,evliliğe bakış, karar alma süreçleri, kadın rolleri, şiddet ve farklı yaklaşımlar alt boyutları ile anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Yaş faktörü ve aile değerleri alt boyutu ile ilgili elde ettiği bulgular ise, cinselliğe bakış, şiddet, kadın rolleri ve akraba ilişkileri arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu tespit etmiştir.

Koshan (2015) te aile değerleri ile yapmış olduğu çalışmada cinsiyet yönünden erkeklerin çocuk algısının kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aile değerlerinin din ilişkisinde çocuğa yönelik tutumunda ilçede yaşayanların diğer yerlerde yaşayanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Aile değerleri ve din ilişkisinin çocuğa yönelik tutumunda maddi durumu çok iyi olanların diğerlerine nazaran daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Aile değerleri ve din ilişkisinde aile içi ilişkilerin yaş faktörüne göre anlamlı bir farklılaşma olup, bu farklılaşma 26-32 yaş gurupu lehinedir.

Özkan (2009) da aile değerleri ölçeği ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında cinsiyet faktörünün evliliğe bakış, cinselliğe bakış, şiddet, ekonomik düzey, karar verme süreçleri ve kadın rollari arasında anlamlı farklılıklar olduğunu bulgulamıştır. Karar verme süreçleri ve cinselliğe bakış kadınlar lehine iken diğer alt boyutlar erkekler lehine olmuştur. Yaş faktöründe ise 21-30 ve de 31-40 yaş arasındaki katılımcıların 41 yaş üstü katılımcılara nazaran çocuk yetiştirme rolüne daha çok önemsedikleri görülmektedir. Medeni durum faktörüne bakıldığında ise sadakat, evliliğe bakış ve geleneksel aile değerleri açısından anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Aile değerleri ölçeği ile ilgili araştırma yapılmış bazı çalışmalar ise şöyledir; Güneri (2005) Koç Üniversitesi, Yazıcı (2019) İstanbul Üniversitesi, Port (2019) Uludağ Üniversitesi, Arda (2018) Işık Üniversitesi, Gürsoy (2011) Marmara Üniversitesi, Girgin (2008) Yeditepe Üniversitesi.

On maddelik kişilik ölçeği ile ilgili yapılmış çalışmalar;

Tanrıverdi (2019) yapmış olduğu çalışmasında, Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemiştir.

Acar (2017) Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Duygusal Dengelilik ve Deneyime Açıklık alt boyutların cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmazken, sorumluluk boyutu ile anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucunu elde etmiştir. Bu bulgular ışığında, kadınların erkeklere kıyasla daha çok sorumluluk sahibi oldukları bulgulanmıştır.

On maddelik kişilik ölçeği ile ilgili araştırma yapılmış bazı çalışmalar; Özkapu (2019) Marmara Üniversitesi, Ferhat (2018) İstanbul üniversitesi, Topaktaş (2020) Hacettepe Üniversitesi, Özgöl (2019) Trabzon Üniversitesi, Korunur (2020) Kırıkkale Üniversitesi,

3 BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni ve örnekleminin yanısıra, kullanılan veri toplama araçları, bu araçların geçerlilik ve güvenilirlikleri, araştırmamızın uygulanma süreci ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada aile değerleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi maksadıyla genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Bünyesi dahilinde birçok elemanı barındıran bir evren ile ilgili genellenebilir sonuçlara ulaşmak amacıyla, evreninin genel bütünü yada bu evren içerisinde seçilen bir bölümü kullanılarak uygulanan tarama modeli genel tarama modeli olarak adlandırılmaktadır. Tarama modellerinde kullanılan araştırmalar, geçmişte ya da şu anda mevcut olan bir olayı veya durumu olduğu haliyle değiştirmeden veya müdahale etmeden tasvir etmeyi amaçlayan araştırmalardır. İlişkisel tarama modelinde ise birden fazla değişken arasında ki değişimi ve bununla beraber değişimin ne düzeyde olduğunu inceleyen bir araştırma yöntemidir (Karasar, 2010: 79-81).

Aile değerlerinin, kişilik özellikleriyle olan ilişkisinin yönünün incelenmesi için izlenecek araştırma modelinde, değişken koşulları göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir. Bu araştırma modelinde aracı etki analiz edilirken herhangi bir değişkenin aracı değişken olarak nitelendirilebilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir (Baron ve Kenny, 1986: 1176).

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde üniversite okuyan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Sabahattin Zaim Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitelerinde 2019-2020 eğitim yılı içindeki 460 lisans öğrencisi oluşturmaktadır.

Çalışmanın örneklem grubu seçilmeden önce, uygun örneklem olarak bilinen elverişli örnekleme yöntemine başvurulmuştur (Büyüköztürk vd., 2016). Bu araştırma için örneklem sayısı ve evren büyüklükleri tarafından belirlenen farklı örneklem sayıları referans olarak kullanılmıştır (Yazıcı ve Erdoğan, 2004: 49-50).

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1 : Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	368	80.0
	Erkek	92	20.0
	Toplam	460	100.0
Anne Eğitim Durumu	Okula Gitmeyen	20	4.3
	İlkokul Mezunu	186	40.4
	Ortaokul Mezunu	71	15.4
	Lise Mezunu	108	23.5
	Üniversite Mezunu	75	16.3
	Toplam	460	100.0
	Baba Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu	117
Ortaokul Mezunu		79	17.3
Lise Mezunu		111	24.3
Üniversite Mezunu		131	28.7
Lisansüstü Mezun		19	4.2
Toplam		457	100.0
Kardeş Sayısı	Kardeşi Olamayan	26	5.7
	Tek Kardeş	113	24.6
	2-3 Kardeş	238	51.7
	4 Kardeş ve Üstü	83	18.0
	Toplam	460	100.0
Ebeveyn Yaşam Durumu	Bir Ebeveyn Hayatta	21	4.6
	İkisi Hayatta	439	95.4
	Toplam	460	100.0
Ebeveyn Birliktelik Durumu	Birlikte	439	96.7
	Boşanmış	21	3.3
	Toplam	460	100.0
Algılanan Gelir Durumu	Düşük	22	4.8
	Orta	266	57.8
	Yüksek	172	37.4
	Toplam	460	100.0
Büyüyen Yer	Köy/Kasaba	36	7.9
	Şehir	118	26.0
	Büyükşehir	299	66.0
	Toplam	453	100.0

Değişken	Gruplar	N	%
Annenin Büyüdüğü Coğrafi Bölge	Güneydoğu	35	7,6
	Doğu Anadolu	58	12,6
	Karadeniz	103	22,4
	İç Anadolu	63	13,7
	Akdeniz	12	2,6
	Ege	20	4,3
	Marmara	169	36,7
	Toplam	460	100,0
Babannın Büyüdüğü Coğrafi Bölge	Güneydoğu	37	8,0
	Doğu Anadolu	51	11,1
	Karadeniz	113	24,6
	İç Anadolu	66	14,3
	Akdeniz	11	2,4
	Ege	17	3,7
	Marmara	165	35,9
	Toplam	460	100,0

Katılımcıların demografik verilerinin cinsiyet değişkenine göre 368'i (%80.0) kadın, 92'si (%20) erkek olarak dağılım göstermektedir.

Katılımcıların demografik verilerinin anne eğitim durumu değişkenine göre 20'si (%4.3) okula gitmeyen, 186'sı (%40.4) ilkokul mezunu, 71'i (%15.4) ortaokul mezunu, 108'i (%23.5) lise mezunu, 75'i (%16.3) üniversite mezunu olarak dağılım göstermektedir.

Katılımcıların demografik verilerinin baba eğitim durumu değişkenine göre 117'si (%25.4) ilkokul mezunu, 79'u (%17.3) ortaokul mezunu, 111'i (%24.3) lise mezunu, 131'i (%28.7) üniversite mezunu, 19'u (%4.2) lisansüstü mezunu olarak dağılım göstermektedir.

Katılımcıların demografik verilerinin kardeş sayısı durumu değişkenine göre 26'sı (%5.7) kardeşi olmayan, 113'ü (%24.6) tek kardeş, 238'i (%51.7) 2-3 kardeş, 83'ü (%18.0) 4 kardeş ve üstü olarak dağılım göstermektedir.

Katılımcıların demografik verilerinin ebeveyn yaşam durumu değişkenine göre 21'i (%4.6) bir ebeveyn hayatta, 439'u (%95.4) ikiside hayatta olarak dağılım göstermektedir.

Katılımcıların demografik verilerinin ebeveyn birliktelik durumu değişkenine göre 21'i (% 3.3) boşanmış, 439'u (% 96.7) birlikte olarak dağılım göstermektedir.

Katılımcıların demografik verilerinin algılanan gelir durumu değişkenine göre 22'si (% 4.8) düşük, 266'sı (%57.8) orta, 172'si (%37.4) yüksek olarak dağılım göstermektedir.

Katılımcıların demografik verilerinin büyüyen yer durumu değişkenine göre 36'sı (%7.9) köy/kasaba, 118'si (%26.0) şehir, 299'u (%66.0) büyükşehir olarak dağılım göstermektedir.

Katılımcıların demografik verilerinin anne'nin büyüdüğü coğrafya durumu değişkenine göre 35'i (%7.6) güneydoğu, 58'i (%12.6) doğu anadolu, 103'ü (%22.4) karadeniz, 63'ü (%13.7) iç anadolu, 12'si (%2.6) akdeniz, 20'si (%4.3) ege, 169'u (%36.7) marmara olarak dağılım göstermektedir.

Katılımcıların demografik verilerinin baba'nın büyüdüğü coğrafya durumu değişkenine göre 37'si (%8.0) güneydoğu, 51'i (%11.1) doğu anadolu, 113'ü (%24.6) karadeniz, 66'sı (%14.3) iç anadolu, 11'si (%2.4) akdeniz, 17'si (%3.7) ege, 165'i (%35.9) marmara olarak dağılım göstermektedir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek adına 'Sosyo-demografik Bilgi Formu', sonrasında katılımcıların aile değerlerini ölçmek amacıyla da 'Aile Değerleri Ölçeği' ve son olarakta kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla da 'On Maddelik Kişilik Ölçeği' kullanılmıştır.

3.3.1 Demografik Bilgi Formu

Araştırmamızda katılımcıların cinsiyet, yaş, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, ailedeki kardeş sayısı, anne-babanın hayatta olup olmaması, anne-babanın birliktelikleri, annenin büyüdüğü coğrafi bölge, babanın büyüdüğü coğrafi bölge, ailenin gelir durumu ve en son olarakta kişinin nerde büyüdüğü olarak toplamda 11 madde olarak geliştirilen 'Demografik Bilgi Formu' kullanılmıştır.

3.3.2 Aile Değerleri Ölçeği

“Aile Değerleri Ölçeği” Özkan (2009) tarafından geliştirilmiş olup geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu süreç içerisinde öncelikli olarak lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim almış bireylere “ Aile ve Aile değerleri” hakkındaki görüşlerini kompozisyon şeklinde yazmaları istenmiştir. Ulaşılan 57 kişiden 32 kompozisyon alınmış olup, içerik çözümlemesi ile maddelerin hazırlanmasına başlanılmıştır (Özkan, 2009: 182).

Diğer taraftan aile ve aile değerleri ile alakalı literatür çalışması ayrıntılı biçimde taranmıştır. Benzer amaçlarla hazırlanana diğer ölçek, anket ve benzeri yapılmış araştırmalar incelenmiştir. Toplam 65 maddeden oluşturulmuş olup maddeler alanında uzman kişilerce incelenmiştir. Uzmanlar, inceledikleri maddelerin aile değerlerine yordanak olup olmadığı görüşlerini belirtmişlerdir.

Uzman kişilerce, maddelerin uygunluğunu yönelik cevapların taslak ölçek nezdinde belirtmeleri istenmiştir. Gerekli görüldüğü durumlarda uzmanların görüşlerini belirtmesi için maddeler karşısında boşluk bırakılmıştır. Bunun yanısıra, gerekli gördükleri takdirde maddelerde düzeltme yapılabileceği belirtilmiştir. Bütün bu çalışmaların doğrultusunda, değerlendirme formu yapılmış düzeltme yapılması gerekli maddeler düzeltilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda 11 maddenin ölçek taslağının dışına çıkarılması uygun görülmüş ve 5 maddeninde düzeltilmesi karara bağlanmıştır. Bu düzeltmeler doğrultusunda ölçeğin 65 maddeden oluşması kararına varılmıştır. Ölçeğin genel uygulamaya geçilmeden önce herhangi bir sorun olabilme ihtimali doğrultusunda pilot bir uygulamaya yapılmıştır. Bu pilot uygulama 52 kişiden oluşan bir gurupla yapılmıştır. Uygulama esnasında, kişilerden alınan sorular, uygulayıcıların geri bildirimleri ve gözlemlerine bağlı olarak istekleri dikkate alınmıştır. Bu uygulamanın ardından bazı tedbirlerin alınmasının gerekli olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalar Ekşi ve arkadaşları tarafından 2007 Mayıs-Haziran ayları içerisinde lise ve üzeri eğitimine sahip toplam olarak 375 kişi ile gerçekleştirilmiş bir çalışma olmuştur. Yapılan uygulamalar doğrultusunda verilen bütün cevaplar incelenmiş olup, incelenme sonucunda boş form verme, kodlanmamış soru bırakma, formları yanlış doldurma, eksik cevap verme ve son olarakta formların yanlış doldurulması (birden fazla seçeneğin doldurulması) ve son olarakta fiziksel problemler (formun yırtılmış olması, formun bazı kısımların gereksiz karanlanması) vb. sebebler ile verilen

cevapların geçersiz sayılabileceği örneklem elemanlarının (n=62) form üzerinde belirtilmiştir. Bu ve benzeri nedenlerle elenen formlar geliştirilen ölçeğin var olabilecek istatistiksel hataların direncini yüksek doğrulukta olması münasebetiyle analiz dışında bırakılmıştır. Ölçeği geliştirme analizleri sürecinde elenmiş olan 62 kişiden sonra, 186'sı erkek ve 127'si kadın olmak üzere toplamda 313 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamaya katılan kişilerin yaşlarının ranjı 34 olmanın yanı sıra (min:18; max:52) yaş ortalamaları $\bar{x}=31,90$ ve standart sapmalarıda 7,73 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeği geliştirme süreçleri şu şekilde oluşturulmuştur: Geçerlilik ve Güvenirlik analizleri, madde-toplam, madde-kalan analizleri ve ayırt edici analizler yapılmıştır. Yapılan güvenirlik ve faktör analizleri doğrultusunda, 65 madde ve 14 alt faktörden oluşan Aile Değerleri Ölçeği oluşturulmuştur. Bu ölçekte gerçekleştirilen iç tutarlılık analizleri sonucu alpha katsayısı $\alpha =,890$ olarak hesaplanmış olup, diğer şekilde alpha katsayısının düşmesini sağlayan herhangi bir maddeyle karşılaşılmamıştır.

Yapılan analizler sonucunda Aile Değerleri ölçeğine son şekli verilmiş olup 59 madde, 13 alt boyuttan oluşan 5'li likert tipi ölçek halini almıştır. Ölçekte 1-Kesinlikle katılıyorum iken, 5-Kesinlikle katılmıyorum şeklinde puanlanmıştır.

Cronbach alpha katsayısının belirlenmesinin yanı sıra, maddelerin iki eşdeğer yarıya bölünmesi sonucunda elde edilen güvenirlik (split-half reliability) ayrıca hesaplanmış olmaktadır. Bunun yanı sıra Spearman değeri (Equal-length Spearman-Brown) $S=,899$ olarak, Guttman değeri (Guttman split-half) ise, $G=,897$ olarak hesaplanmıştır. Spearman ve Guttman değerlerinin hesaplanması sürecinde oluşturulmuş olan iki yarımın ilkinin alpha kat sayısı $\alpha_1=,772$ olarak bulunmuşken, ikinci grubun alpha kat sayısı $\alpha_2=,824$ olarak bulunmuştur.

Madde toplam korelasyonları doğrultusunda gerçekleştirilen, Pearson çarpım korelasyon analizleri sonucundaki maddeler ile toplam puanlama arasındaki ilişki istatistik sonucu bakımından $p<0,001$ düzeyinde anlamlı bulunmuş olup, elde edilen sonuçlar maddelerin, ölçtükleri özellikler bakımından ayırt edici olduğu ve bununla birlikte maddelerin herbiri aynı yapı içerisinde oldukları ispatlanmıştır.

Ölçeğin gelişimi sürecinde yapılan analizlerin sonucundaki değerlere bakıldığında, güvenilir ve geçerli bir biçimde kullanılabileceği gösterilmiştir.

Böylelikle 65 madde ve 14 alt boyuttan meydana gelen “Aile Değerleri Ölçeğine” son şekli verilmiştir. Ölçekte yer alan alt boyutların yanısıra, bu alt faktörleri oluşturan maddeler aşağıda verilmiştir.

Anne-Çocuk İlişkisi: Bu alt faktörün belirlenmesi için beş soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, anne-çocuk ilişkisinin güçlü olması gerekliliğinin yanısıra çocuk bakımında anneye yüklenmiş olan sorumluluğun önemini ortaya koymaktadır. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

2-Madde: Çocuk bakımında birinci derecede sorumlu annedir.

15-Madde: Bir çift boşanırsa çocukların anneleri ile yaşamaları daha uygundur.

27-Madde: Çalışan bir anne de çocuklarıyla çalışmayan bir anne kadar sıcak ve güvenli ilişkiler kurabilir.

38-Madde: Anne olmak bir kadının hayatını felç eder.

52-Madde: Bütün zamanını çocuklara ayıran anneler tükenmiş demektir.

Cinselliğe Bakış: Bu alt faktörün belirlenmesi için beş soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, cinsellik hakkındaki konularla ilgili görüşün serbest olması yönündedir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

3-Madde: Genç erkeklerin evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasında sakınca görmüyorum.

16-Madde: Evlilik dışı cinsel ilişki kurulmamalıdır.

28-Madde: Evli de olsa erkekler çapkınlık yapabilirler.

39-Madde: Kızların flört etmesi onların bireysel gelişimini destekler.

53-Madde: Genç kızların evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasında sakınca görmüyorum.

Akraba İlişkileri: Bu alt faktörün belirlenmesi için beş soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, akraba ilişkilerinin önemsendiği ve geniş aileye olumlu bakıldığını göstermektedir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

1-Madde: Eşler akrabalarına ayıracakları zaman konusunda hemfikir olmalıdırlar.

14-Madde: Huzurevleri anne-babama benden daha iyi bakar.

26-Madde: Eşimin anne-babasının bakımını üstlenmek istemem.

37-Madde: Bir evlilik kişiler kadar ailelerin de evliliğidir.

48-Madde: Çocuklar aile büyüklerinin olduğu ortamda daha iyi yetişirler.

Evliliğe Bakış: Bu alt faktörün belirlenmesi için beş soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, evlilik ve evlilik kurumuna verilen değeri/önemi gösterir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan maddeler şu şekildedir:

6-Madde: Evlenmek insanların hayatının en önemli önceliklerinden biridir.

19-Madde: Eşlerin her biri diğerinin çıkarını kendi çıkarının önüne koymalıdır.

31-Madde: Çocuk sahibi çiftler mutsuz olsalar da evliliklerini sürdürmelidirler.

49-Madde: Ne olursa olsun evlilikler ömür boyu sürmeli.

55-Madde: Evlilik, modası geçmiş bir olgudur.

Çocuğun Değeri: Bu alt faktörün belirlenmesi için beş soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, ailenin çocuk yetiştirmede ki rolünün daha fazla önemsenmesi gerekliliği şeklinde yorumlanabilir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

4-Madde: Aileler mutlaka çocuk sahibi olmalıdırlar.

17-Madde: Ailenin en önemli görevi çocuk yetiştirmektir.

29-Madde: Bir çocuğun mutlu bir şekilde büyüebilmesi için anne-babasının beraber olduğu bir eve ihtiyacı vardır.

40-Madde: Çocuklar için yapılabilecek fedakarlığın sınırları vardır.

54-Madde: Çocuklar ailelerinden bağımsız yaşayabilecek şekilde yetiştirilmelidir.

Duygusal Bağ: Bu alt faktörün belirlenmesi için dört soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, aileye karşı duygusal bağlılığın arttığı şeklinde yorumlanabilir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

5-Madde: Zor zamanlarımda başvurulacak kişi öncelikte eşim olmalıdır.

18- Madde: Kendimi aileme “duygusal olarak fazla bağlı” hissetmem.

30-Madde: Ailemin iyiliği için kendi mutluluğumu feda etmeye hazırım.

41-Madde: Evlilikte sevgi zorunlu değildir.

Karar Alma Süreçleri: Bu alt faktörün belirlenmesi için beş soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, ailede alınan kararların katılımcı/demokratik bir şekilde olması gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

9-Madde: Evde son sözü baba söylemelidir.

22-Madde: Eşler kendi kişisel kararlarını kendileri alabilirler.

34-Madde: Aile ile ilgili kararlar tüm aile üyelerince ortak alınmalıdır.

44-Madde: Evlilik boyunca aile büyüklerinin görüşü dikkate alınmalıdır.

46-Madde: Aile içindeki sorunlar eşleri ilgilendirir, başkalarını değil.

Geleneksel Aile Değerleri: Bu alt faktörün belirlenmesi için beş soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, ailenin geleneksel olarak değerlendirildiği şeklinde yorumlanabilir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

7-Madde: Aileler mevcut dini ve manevi değerleri dikkate alarak yaşamlarını sürdürmelidirler.

20-Madde: Modern koşullar ne olursa olsun aile geleneksel yapısını sürdürmelidir.

32-Madde: Ailenin geleneksel yapısının korunması için elimden geleni yaparım.

42-Madde: Günümüz koşullarının ortaya çıkardığı aile modeli beni endişelendiriyor.

50-Madde: Ülkemizde genel kabul gören aile değerleri olmalıdır.

Kadın Roller: Bu alt faktörün belirlenmesi için beş soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, kadına yönelik bakışın geleneksel bakış olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

8-Madde: Ev kadını olmak da çalışmak ve para kazanmak kadar tatmin edici bir şeydir.

21-Madde: Kadın dediğin evi çekip çevirir.

33-Madde: Kadınlar kocalarından önce eve dönmüş olmalıdırlar.

43-Madde: Kadın, her zaman kocasına itaat etmelidir.

47-Madde: Ev hanımlarının yaşamlarını çekilmez buluyorum.

Sosyo-ekonomik Değer: Bu alt faktörün belirlenmesi için beş soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, ailenin daha çok ekonomik ve sosyal bir yapı olarak algılanmakta şekliyle yorumlanabilir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

12-Madde: Eğer bir ülkede işsizlik varsa iş konusunda öncelik erkeklerin olmalıdır.

24-Madde: Evliliğin daha yüksek bir sosyal statüye ulaşmanın aracı olarak görülmesi bana yanlış gelmiyor.

45-Madde: Çocuklar küçükken anne işine ara vermeli veya yarı-zamanlı (part-time) çalışmalıdır.

51-Madde: Aile temelde ekonomik bir olgudur.

58-Madde: Bir eş diğer eş statü kaynağı olarak görmemelidir.

Sadakat: Bu alt faktörün belirlenmesi için üç soru bulunmakta ve tamamı ters puanlanmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, sadakate verilen önemin artması şekliyle yorumlanmaktadır. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

11-Madde: Kadınların ufak tefek kaçamakları hoş görülebilir.

36-Madde: Erkeklerin ufak tefek kaçamakları hoş görülebilir.

59-Madde: Eşler arasındaki sadakat kavramının içeriği günümüz koşullarında yeniden tanımlanmalıdır.

Farklı Yaklaşımlar: Bu alt faktörün belirlenmesi için beş soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, geleneksel olmayan değerlerin daha çok benimsendiği şekliyle yorumlanabilir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

10-Madde: Tek bir ebeveyn ve çocuktan oluşan bir aile de olabilir.

23-Madde: Evlat edinme hakkı sadece evli olan çiftlere verilmelidir.

35-Madde: Birlikte yaşamak için evlilik şart değil.

56-Madde: Birlikte yaşamak evlilik sorumluluklarına karşı uygun bir çözümdür.

57-Madde: Bir kadın, evlenmeden de çocuk sahibi olabilmelidir.

Şiddet: Bu alt faktörün belirlenmesi için iki soru bulunmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, aile içi şiddetin meşru görüldüğü şekliyle yorumlanabilir. Bu alt faktörün belirlenmesinde kullanılan sorular şu şekildedir:

13-Madde: Kadın dediğin kocanın tokadını sineye çekmelidir.

25-Madde: Bazen evliliğin sürebilmesi için fiziksel güç kullanılabilir.

3.3.3 On Maddelik Kişilik Ölçeği (OMKÖ)

Gosling vd. (2003) kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi maksadıyla öğrenci ve öğrenci olmayan toplamda 112 katılımcının bulunduğu bir grup üzerinde geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçekteki kişilik özellikleri 10 madde ile ifade edilmekte olup şu şekildedir; (1). "Dışa dönüklük", (2). "Eleştirel, kavgacı", (3). "Güvenilir, öz-disiplinli", (4). "Kaygılı, kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayan", (5). "Yeni yaşantılara açık, karmaşık", (6). "Çekingem, sessiz", (7). "Sempatik, sıcak", (8). "Altüst olmuş, dikkatsiz", (9). "Sakin, duygusal olarak dengeli" ve en son olarak (10). "Geleneksel, yaratıcı olmayan" şeklinde sıralanmıştır.

Ölçek yedi dereceli likert tipli bir ölçektir. Ölçeği yanıtlayan kişilerin, ölçekte bulunan ifadeleri okuduktan sonra kendilerine en yakın gördükleri veya kendilerini

tanımladığını düşündükleri ifadelere 1 ve 7 arasında kendilerine uygun olduğunu düşündüğü düzeyde rakamlandırarak (1-‘Tamamen katılıyorum’, 2-‘Kısmen katılmıyorum’, 3-‘Biraz katılmıyorum’, 4-‘Kararsızım’, 5-‘Biraz Katılıyorum’, 6-‘Kısmen katılıyorum’, 7-‘Tamamen katılıyorum’) işaretlemeleri istenmektedir. Bu ölçeğin güvenirlik ve geçerliliği 2013’te Atak tarafından üniversite öğrencilerin ve de farklı yaş gurubunda bulunan bireylerin katılımıyla alınan verilerle yapılmıştır.

On-maddelik kişilik ölçeği puanlanırken toplam puan alınmamaktadır. Herbir alt ölçek için aldıkları toplam puana bakılmaktadır. Kişilerin herbir alt ölçekten aldığı puanlar göz önünde bulundurularak, kişilerin baskın olan kişilik özelliklerini belirlemeye ve de kişilerin kişilik özelliklerinden birine atamaya yönelik olan bu ölçeği puanlarken, bireyin aldığı en yüksek puan, alt ölçeğe ait kişilik özelliği o bireyin baskın olan kişilik özelliği olduğu kabul edilmektedir (Atak, 2013: 315).

Atak (2013) yaş ortalaması 18-25 aralığında değişen toplamda 320 kişi ile ölçeğin güvenirlik ve geçerliliğini ölçmek için Cronbach Alfa ile değerlendirilen test tekrar test kararlılığı ve iç tutarlılık katsayısına ilişkin analizlerini yapmış ve Cronbach Alfa güvenirliği katsayısı; Yumuşak Başlılık alt ölçeği için (0,81), Deneyime Açıklık için (0,83), Sorumluluk için (0,84), Duygusal Dengelilik için (0,83) ve en son olarakta Dışa Dönüklülük içinde (0,86) olarak hesaplanmıştır.

Test tekrar test güvenirliliği içinde ölçeğin 60 katılımcı ile birlikte 3 hafta arayla uygulanmış olup, en az bir maddesi boş bırakmış katılımcıların değerlendirilme dışında tutulduğu 54 katılımcının 28’i (%51,85) üniversite öğrenimi gören kişiden oluşurken, 26’sı (%48,15) ise üniversite öğrencisi olmamakla birlikte; 25’i (%46,3) erkek katılımcı iken, 29’u (%53,7) kadın katılımcıdan elde edilen verilerin analizi ile yapılmıştır. 54 kişinin katılımı ile değerlendirilen Test tekrar test güvenirlilik katsayısı; Duygusal Dengelilik için (0,89), Sorumluluk alt ölçeği için (0,87), Deneyime Açıklık alt ölçeği için (0,89), Dışa Dönüklük alt ölçeği için (0,88) ve son olarak olarak Yumuşak başlılık alt ölçeği içinde (0,87) olarak bulunmuştur. Bütün bu analizlerin sonucunda “On Maddelik Kişilik Ölçeği”nin iç tutarlılığa sahip ve de kararlı ölçüm yapabilen bir kişilik ölçme aracı olduğu görülmüştür (Atak,2013).

3.4 Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılım analizleri yapılarak, normal dağılım gösteren verilerin değerlendirilmesinde iki bağımsız grup arasındaki karşılaştırmalar için İki Bağımsız rneklem t-Testi (veriler normal dağıldığında) ve grup sayılarının 30'un altında olduğu durumlarda parametrik olmayan Mann-Whitney U Testi; ikiden fazla bağımsız grup arasındaki karşılaştırmalar için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) (veriler normal dağıldığında ve grup varyansları eşit olduğunda) ve Kruskal Wallis Testi (veriler normal dağılmadığında veya grup varyansları eşit olmadığında) kullanılmıştır. İkiden fazla grupların karşılaştırmalarında anlamlı bir sonuç çıktığında; farklılıkların hangi grup ya da gruplar arasında olduğunun belirlenebilmesi amacıyla İkili Karşılaştırma (Post Hoc) olarak Scheffe testi yapılmıştır. Varyansların homojenliğinin sınanması için Levene testi uygulanmıştır. Ayrıca; değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla Spearman Korelasyon Testi (veriler normal dağılmadığında) kullanılmıştır. Değişkenler arasında modelleme yapabilmek için ise Regresyon Analizine başvurulmuştur. Elde edilen bulgular % 95 güven aralığında, % 5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

4 BÖLÜM: BULGULAR

Tablo 4.1’de Aile Değerleri Ölçek puanları için minimum-maximum değerler, çarpıklık ve basıklık değerlerinin yanında ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 4.1 : Aile Değerleri Ölçeği İçin Betimleyici İstatistikler

Aile Değerleri	Min	Max	Çarpıklık	Basıklık	\bar{x}	Ss
Anne-Çocuk İlişkisi	10	29	-.007	.158	18.12	2.82
Akraba İlişkileri	8	25	-.409	.026	19.41	3.16
Cinselliğe Bakış	5	24	.922	-.239	9.96	4.77
Çocuğun Değeri	5	25	-.047	-.539	15.00	4.23
Duygusal Bağ	6	20	-.459	.078	15.28	2.53
Evliliğe Bakış	5	23	.074	-.161	14.61	3.08
Sosyo-Ekonomik Değ	5	21	.288	-.155	11.67	3.05
Farklı Yaklaşımlar	5	25	.546	-.300	13.61	4.50
Geleneksel Aile D.	5	25	-.558	-.038	17.04	4.61
Karar Alma Süreçleri	11	25	-.252	-.547	20.10	3.04
Kadın Roller	5	22	.300	.248	12.02	2.82
Sadakat	3	15	-.546	.676	11.15	2.25
Şiddet	2	5	1.864	2.425	2.40	.77

Tablo 4.1’deki veriler doğrultusunda; Basıklık ve çarpıklık değerlerinin + 1,5 ve – 1,5 arasında yer aldığı (Tabachnick ve Fidell, 2013) verilerin normal dağıldığının kabul edilebileceğini ya da diğer bir kaynak ile bu değerlerinin +2 ve – 2 değerleri aralığında yer aldığı da normal dağılım gösterdiği söylenebileceği belirtilmektedir (George ve Mallery, 2016). Bununla birlikte, bu araştırmanın örneklem sayısının evreni temsil etmesi açısından Yazıcı ve Erdoğan (2004) tarafından ortaya belirli evren büyüklükleri için alınması gereken örneklem sayılarına göre en az 384 katılımcıdan oluşması gerektiği belirtilmektedir. Bu çalışmada, örneklem büyüklüğünün (N:460) gereken düzeyden daha yüksek olduğu görülmektedir. Merkezi Limit Teoremine göre örneklem sayısının yeterli olduğu durumlarda örneklem büyüklüğü arttıkça veriler

normal dağılıma yaklaşmaktadır (Johnson ve Wichern, 2002: 175). Bu bilgiler göz önüne alınarak veriler analiz edilirken dağılımın normal olduğuna karar verilmiş ve parametrik testler kullanılmıştır.

Tablo 4.2’de On Maddelik Kişilik Ölçek puanlarının minimum-maximum değerleri, çarpıklık ve basıklık değerlerinin yanısıra ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 4.2 : On Maddeli Kişilik Ölçeği İçin Betimleyici İstatistikler

Kişilik Özellikleri	N	%	Çarpıklık	Basıklık	\bar{x}	Ss
Deneyime Açıklık	47	15,06	-.482	-.039	9.80	2.57
Yumuşak Başlılık	97	31,09	-.675	.144	10.87	2.23
Duygusal Dengelilik	17	5,45	-.136	-.404	8.60	2.73
Sorumluluk	100	32,05	-.761	-.078	11.13	2.44
Dışa Dönüklük	51	16,35	-.438	-.548	9.68	3.05

Tablo 4.2 ‘teki veriler doğrultusunda; Basıklık ve çarpıklık değerlerinin + 1,5 ve – 1,5 arasında yer aldığı (Tabachnick ve Fidell, 2013) verilerin normal dağıldığının kabul edilebileceğini ya da diğer bir kaynak ile bu değerlerinin +2 ve – 2 arasında bir değer aldığı normal dağılım gösterdiği söylenebileceği belirtilmektedir (George ve Mallery, 2016). Bununla birlikte, bu araştırmanın örneklem sayısının evreni temsil etmesi açısından Yazıcı ve Erdoğan (2004) tarafından ortaya belirli evren büyüklükleri için alınması gereken örneklem sayılarına göre en az 384 katılımcıdan oluşması gerektiği belirtilmektedir Bu araştırmada, örneklem büyüklüğünün (N:460) gereken düzeyden daha yüksek olduğu görülmektedir. Merkezi Limit Teoremine göre örneklem sayısının yeterli olduğu durumlarda örneklem büyüklüğü arttıkça veriler normal dağılıma yaklaşmaktadır (Johnson ve Wichern, 2002: 175). Bu bilgiler göz önüne alınarak veriler analiz edilirken dağılımın normal olduğuna karar verilmiş ve parametrik testler kullanılmıştır.

Tablo 4.3’te Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik Pearson Korelasyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.3 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ				
Ölçekler		Deneyime Açıklık	Yumuşak Başlılık	Duygusal Dengelilik	Sorumluluk	Dışa Dönüklük
AnneÇocuk İlişkisi	r	-.10	.11	.04	.12	.00
	p	.03*	.01*	.34	.00**	.91
Akraba İlişkileri	r	-.10	.12	.08	.14	.12
	p	.02*	.00**	.06	.00**	.00**
Cinselliğe Bakış	r	.15	-.15	.02	-.08	.03
	p	.00**	.00**	.65	.06	.46
Çocuğun Değeri	r	-.16	.08	-.02	-.02	-.06
	p	.00**	.06	.65	.64	.16
Duygusal Bağ	r	-.17	.13	-.01	.06	-.02
	p	.00**	.00**	.78	.15	.61
Evliliğe Bakış	r	-.17	.08	.04	.09	-.02
	p	.00**	.08	.34	.03*	.54
Sosyo-Ek. Değerler	r	-.09	-.06	.03	-.12	-.11
	p	.03*	.17	.43	.00**	.01*
Farklı Yaklaş.	r	.18	-.13	.01	-.06	.02
	p	.00**	.00**	.67	.17	.65
Geleneksel Aile D.	r	-.19	.15	.01	.05	-.00
	p	.00**	.00**	.79	.24	.90
Karar Alma Süreçleri	r	.18	.00	-.01	.09	.09
	p	.00**	.91	.69	.05	.04*
Kadın Roller	r	-.11	-.10	-.17	-.14	-.10
	p	.01*	.02*	.00**	.00**	.03*
Sadakat	r	-.03	-.01	-.02	.03	-.04
	p	.48	.80	.65	.42	.37
Şiddet	r	-.05	-.03	-.01	-.05	-.09
	p	.23	.40	.81	.28	.05

*<0,05; **<0,01

On Maddeli Kişilik Ölçeği Deneyime Açıklık alt boyutu puanları ile Aile Değerleri Ölçeği Anne-Çocuk İlişkisi ($r=-.10$; $p<.05$), Akraba İlişkileri ($r=-.10$; $p<.05$), Cinselliğe Bakış ($r=.15$; $p<.01$), Çocuğun Değeri ($r=-.16$; $p<.01$), Duygusal Bağ ($r=-.17$; $p<.01$), Evliliğe Bakış ($r=-.17$; $p<.01$), Sosyo-Ek. Değerler ($r=-.08$; $p<.05$), Farklı Yaklaşım ($r=.18$; $p<.01$), Geleneksel Aile Değerleri ($r=-.19$; $p<.01$), Karar Alma Süreçleri ($r=.18$; $p<.01$) ve Kadın Roller ($r=-.11$; $p<.05$) alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

On Maddeli Kişilik Ölçeği Yumuşak Başlılık alt boyutu puanları ile Aile Değerleri Ölçeği Anne-Çocuk İlişkisi ($r=.11$; $p<.05$), Akraba İlişkileri ($r=-.12$; $p<.01$), Cinselliğe Bakış ($r=-.15$; $p<.01$), Duygusal Bağ ($r=-.13$; $p<.01$), Farklı Yaklaşım ($r=-.13$; $p<.01$), Geleneksel Aile Değerleri ($r=.15$; $p<.01$) ve Kadın Rollerini ($r=-.10$; $p<.05$) alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

On Maddeli Kişilik Ölçeği Duygusal Dengelilik alt boyutu puanları ile Kadın Rollerini ($r=-.173$; $p<.01$) alt boyutu arasında, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

On Maddeli Kişilik Ölçeği Sorumluluk alt boyutu puanları ile Aile Değerleri Ölçeği Anne-Çocuk İlişkisi ($r=.122$; $p<.01$), Akraba İlişkileri ($r=.141$; $p<.01$), Evliliğe Bakış ($r=.098$; $p<.05$), Sosyo-ekonomik değerler ($r=-.126$; $p<.01$) ve Kadın Rollerini ($r=-.140$; $p<.01$) alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

On Maddeli Kişilik Ölçeği Dışa Dönüklük alt boyutu puanları ile Akraba İlişkileri ($r=.128$; $p<.01$), Sosyo-ekonomik değerler ($r=-.114$; $p<.05$), Karar Alma Süreçleri ($r=.094$; $p<.05$) ve Kadın Rollerini ($r=-.101$; $p<.05$) alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Diğer değişkenler arasında ise istatistiksel boyutta anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 4.4'te Aile Değerleri Ölçeği puanlarının kişilik özelliklerine yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.4 : Aile Değerleri Ölçek Puanlarının Kişilik Özelliklerine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ							
Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	sd	P	Fark
Anne-Çocuk İlişkisi	Deneyime Açıklık	47	104,96	19,87	4	0,00**	2>1
	Yumuşak Başlılık	97	174,44				4>1
	Duygusal.Dengelilik	17	162,21				5>1
	Sorumluluk	100	158,72				
	Dışa Dönüklük	51	163,63				
Akraba İlişkileri	Deneyime Açıklık	47	122,29	5,96	4	0,00**	2>1
	Yumuşak Başlılık	97	165,89				4>1
	Duygusal Dengelilik	17	174,00				
	Sorumluluk	100	156,27				
	Dışa Dönüklük	51	164,80				
Cinselliğe Bakış	Deneyime Açıklık	47	196,96	15,68	4	0,00**	1>4
	Yumuşak Başlılık	97	136,89				1>2
	Duygusal Dengelilik	17	147,15				
	Sorumluluk	100	151,65				
	Dışa Dönüklük	51	169,16				
Çocuğun Değeri	Deneyime Açıklık	47	127,93	12,58	4	0,01*	2>1
	Yumuşak Başlılık	97	176,31				
	Duygusal Dengelilik	17	178,32				
	Sorumluluk	100	144,01				
	Dışa Dönüklük	51	162,36				
Duygusal Bağ	Deneyime Açıklık	47	130,49	6,33	4	0,17	
	Yumuşak Başlılık	97	162,89				
	Duygusal Dengelilik	17	145,88				
	Sorumluluk	100	167,16				
	Dışa Dönüklük	51	150,95				
Evliliğe Bakış	Deneyime Açıklık	47	124,38	12,00	4	0,01**	2>1
	Yumuşak Başlılık	97	172,43				
	Duygusal Dengelilik	17	152,79				
	Sorumluluk	100	165,58				
	Dışa Dönüklük	51	139,24				
Sosyo-Ek. De	Deneyime Açıklık	47	153,23	5,95	4	0,20	
	Yumuşak Başlılık	97	169,40				
	Duygusal Dengelilik	17	183,68				
	Sorumluluk	100	143,26				
	Dışa Dönüklük	51	151,88				
Farklı Yaklaş.	Deneyime Açıklık	47	206,23	24,89	4	0,00**	1>2
	Yumuşak Başlılık	97	127,62				1>4
	Duygusal Dengelilik	17	171,88				
	Sorumluluk	100	157,47				
	Dışa Dönüklük	51	158,56				
Geleneksel Aile D.	Deneyime Açıklık	47	104,06	19,44	4	0,00**	2>1
	Yumuşak Başlılık	97	170,71				4>1
	Duygusal Dengelilik	17	170,00				5>1

AİLE DEĞERLERİ

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ							
Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	sd	P	Fark
	Sorumluluk	100	160,90				
	Dışa Dönüklük	51	164,68				
Karar Alma Sür.	Deneyime Açıklık	47	163,00	7,94	4	0,09	
	Yumuşak Başlılık	97	142,84				
	Duygusal Dengelilik	17	119,21				
	Sorumluluk	100	164,76				
	Dışa Dönüklük	51	172,74				
	Deneyime Açıklık	47	157,26	3,01	4	0,55	
Kadın Roller	Yumuşak Başlılık	97	166,10				
	Duygusal Dengelilik	17	168,06				
	Sorumluluk	100	145,13				
	Dışa Dönüklük	51	155,99				
Sadakat	Deneyime Açıklık	47	156,45	9,06	4	0,06	
	Yumuşak Başlılık	97	163,58				
	Duygusal Dengelilik	17	145,71				
	Sorumluluk	100	167,82				
	Dışa Dönüklük	51	124,49				
	Deneyime Açıklık	47	147,05	5,29	4	0,25	
Şiddet	Yumuşak Başlılık	97	163,24				
	Duygusal Dengelilik	17	172,09				
	Sorumluluk	100	159,27				
	Dışa Dönüklük	51	141,76				

*<.05; **<.01

Aile Değerleri Ölçeği Anne Çocuk İlişkisi ($H_{(4)}=19,87$; $p<.01$) alt boyutu puanlarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Yumuşak Başlılık, Sorumluluk ve Dışa Dönüklük kişilik özelliğine sahip katılımcıların Anne Çocuk İlişkisi alt boyut puanlarının Deneyime açıklık kişilik özelliğine sahip katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur.

Aile Değerleri Ölçeği Akraba İlişkileri ($H_{(4)}=8,96$; $p<.01$) alt boyutu puanlarının kişilik özelliğine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.. Yumuşak Başlılık, Sorumluluk kişilik özelliğine sahip katılımcıların Akraba İlişkileri alt boyut puanlarının Deneyime açıklık kişilik özelliğine sahip katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur.

Aile Değerleri Ölçeği Cinselliğe Bakış ($H_{(4)}=8,96$; $p<.01$) alt boyutu puanlarının kişilik özelliğine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Deneyime açıklık kişilik özelliğine sahip

katılımcıların Cinselliğe bakış alt boyut puanlarının Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk kişilik özelliğine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aile Değerleri Ölçeği Çocuğun Değeri ($H_{(4)}=12,58$; $p<.05$) alt boyutu puanlarının kişilik özelliğine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Yumuşak Başlılık kişilik özelliğine sahip katılımcıların Çocuğun Değeri alt boyut puanlarının Deneyime Açıklık kişilik özelliğine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aile Değerleri Ölçeği Evliliğe Bakış ($H_{(4)}=12,00$; $p<.05$) alt boyutu puanlarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Yumuşak Başlılık kişilik özelliğine sahip katılımcıların Evliliğe Bakış alt boyut puanlarının Deneyime Açıklık kişilik özelliğine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aile Değerleri Ölçeği Farklı Yaklaşım ($H_{(4)}=24,89$; $p<.01$) alt boyutu puanlarının kişilik özelliğine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Deneyime Açıklık kişilik özelliğine sahip katılımcıların Farklı Yaklaşım alt boyut puanlarının Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk tipine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aile Değerleri Ölçeği Geleneksel Aile Değerleri ($H_{(4)}=19,44$; $p<.01$) alt boyutu puanlarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Yumuşak Başlılık, Sorumluluk ve Dışa Dönüklük kişilik özelliğine sahip katılımcıların Geleneksel Aile Değerleri alt boyut puanlarının Deneyime açıklık kişilik özelliğine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aile Değerleri Ölçeği Duygusal Bağ, Sosyo-Ekonomik Değerler, Karar Alma Süreçleri, Kadın Roller, Sadakat ve Şiddet alt boyutu puanlarının kişilik özelliği değişkenine göre yapılan istatistik sonuçlarına bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.5'te Aile Değerleri Ölçeği ile On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının yaş değişkenine yönelik Pearson Korelasyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.5 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeğinin Yaş Faktörüne Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler		Yaş		
AİLE DEĞERLERİ	Anne-Çocuk İlişkisi	R P	-.14 .00**	
	Akraba İlişkileri	R P	-.04 .32	
	Cinselliğe Bakış	R P	.16** .00	
	Çocuğun Değeri	R P	-.08 .06	
	Duygusal Bağ	R P	-.11 .01**	
	Evliliğe Bakış	R P	-.02 .66	
	Sosyo-Ek. De	R P	.06 .16	
	Farklı Yaklaş.	R P	.02 .63	
	Geleneksel Aile D.	R P	-.01 .72	
	Karar Alma Sür.	R P	-.01 .80	
	Kadın Roller	R P	.09 .03*	
	Sadakat	R P	.06 .15	
	Şiddet	R P	-.05 .27	
	KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	Deneyime Açıklık	R P	.06 .17
		Yumuşak Başlılık	R P	-.05 .27
		Duygusal Dengelilik	R P	.05 .24
		Sorumluluk	R P	.08 .06
		Dışa Dönüklük	R P	.06 .18

*<.05; **<.01

Yaş ile Aile Değerleri Ölçeği Anne-Çocuk İlişkisi ($r=-.149$; $p<.01$), Cinselliğe Bakış ($r=.161$; $p<.01$), Duygusal Bağ ($r=.111$; $p<.05$) ve Kadın Rollerini ($r=.098$; $p<.05$) alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Diğer değişkenler arasında ise istatistiksel boyutta anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.6’da Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının cinsiyet faktörüne yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.6 Aile Değerleri Ölçeği ile On Maddeli Kişilik Ölçek Puanlarının Cinsiyete Değişkenine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	T	Sd	P
Anne-Çocuk İlişkisi	Kadın	368	18.15	2.82	.52	45	.60
	Erkek	92	17.98	2.83			
Akraba İlişkileri	Kadın	368	19.39	3.09	-.19	45	.84
	Erkek	92	19.47	3.45			
Cinselliğe Bakış	Kadın	368	9.67	4.65	-2.67	45	.00**
	Erkek	92	11.14	5.07			
Çocuğun Değeri	Kadın	368	14.82	4.17	-1.80	45	.07
	Erkek	92	15.71	4.39			
Duygusal Bağ	Kadın	368	15.23	2.44	-.86	45	.38
	Erkek	92	15.49	2.87			
Evliliğe Bakış	Kadın	368	14.41	2.88	-2.36	120.05	.02*
	Erkek	92	15.39	3.69			
Sosyo-Ek. De	Kadın	368	11.19	2.82	-7.18	45	.00**
	Erkek	92	13.61	3.18			
Farklı Yaklaş.	Kadın	368	13.49	4.57	-1.20	45	.22
	Erkek	92	14.12	4.22			
Geleneksel Aile D.	Kadın	368	17.14	4.44	.78	125.83	.43
	Erkek	92	16.67	5.23			
Karar Alma Sür.	Kadın	368	20.39	2.87	3.75	124.96	.00*
	Erkek	92	18.93	3.42			
Kadın Rollerini	Kadın	368	11.77	2.74	-3.88	45	.00**
	Erkek	92	13.02	2.91			
Sadakat	Kadın	368	11.24	2.11	1.47	119.62	.14
	Erkek	92	10.79	2.73			
Şiddet	Kadın	368	2.29	.63	-4.73	107.12	.00**
	Erkek	92	2.84	1.07			

AİLE DEĞERLERİ

	Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	T	Sd	P
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	Deneyime Açıklık	Kadın	368	9.83	2.56	.57	45	.56
		Erkek	92	9.66	2.62			
	Yumuşak Başlılık	Kadın	368	11.00	2.13	2.36	125.50	.02*
		Erkek	92	10.33	2.52			
	Duyusal Dengelilik	Kadın	368	8.53	2.72	-1.11	45	.26
		Erkek	92	8.88	2.78			
	Sorumluluk	Kadın	368	11.26	2.36	2.04	127.93	.04*
		Erkek	92	10.63	2.70			
	Dışa Dönüklük	Kadın	368	9.77	2.96	1.17	127.52	.24
		Erkek	92	9.32	3.40			

*<.05; **<.01

Aile Değerleri Ölçeği Cinselliğe Bakış ($t_{(458)} = -2.67$; $p < .01$), Evliliğe Bakış ($t_{(-2.367)} = 120.05$; $p < .05$), Sosyo-ekonomik Değerler ($t_{(458)} = -7.18$; $p < .01$), Karar Alma Süreçleri ($t_{(3.757)} = 124.96$; $p < .01$), Kadın Rollerini ($t_{(458)} = -3.88$; $p < .01$) ve Şiddet ($t_{(-4.737)} = 107.12$; $p < .01$) alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine yönelik istatistik sonuçlarına bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların Cinselliğe Bakış, Evliliğe Bakış, Sosyo-Ek. Değerleri, Kadın Rollerini ve Şiddet alt boyutu puanları kadın katılımcılardan, kadın katılımcıların Karar Alma Süreçleri alt boyutu puanlarının da erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

On Maddeli Kişilik Ölçeği Yumuşak Başlılık ($F_{(2,362)} = 125.50$; $p < .05$) ve Sorumluluk ($F_{(2,046)} = 127.93$; $p < .05$) alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine yönelik istatistik sonuçlarına bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. Kadın katılımcıların Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutu puanlarının erkek katılımcılara nazaran yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.7’de Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının ebeveyn yaşam durumu değişkenine yönelik Mann Whitney U testi karşılaştırılma sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.7 Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Yaşam Durumuna Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	SO	ST	U	z	P
Anne-Çocuk İlişkisi	Bir Eb. Hayatta	21	247.10	5189.00	4261.0	-0.58	0.55
	İkisi Hayatta	439	229.71	100841.00			
Akraba İlişkileri	Bir Eb. Hayatta	21	245.88	5163.50	4286.5	-0.54	0.58
	İkisi Hayatta	439	229.76	100866.50			
Cinselliğe Bakış	Bir Eb. Hayatta	21	220.86	4638.00	4407.0	-0.34	0.73
	İkisi Hayatta	439	230.96	101392.00			
Çocuğun Değeri	Bir Eb. Hayatta	21	216.79	4552.50	4321.5	-0.48	0.62
	İkisi Hayatta	439	231.16	101477.50			
Duygusal Bağ	Bir Eb. Hayatta	21	245.88	5163.50	4286.5	-0.54	0.58
	İkisi Hayatta	439	229.76	100866.50			
Evliliğe Bakış	Bir Eb. Hayatta	21	247.88	5205.50	4244.5	-0.61	0.53
	İkisi Hayatta	439	229.67	100824.50			
Sosyo-Ek. De	Bir Eb. Hayatta	21	234.74	4929.50	4520.5	-0.15	0.88
	İkisi Hayatta	439	230.30	101100.50			
Farklı Yaklaş.	Bir Eb. Hayatta	21	241.93	5080.50	4369.5	-0.40	0.68
	İkisi Hayatta	439	229.95	100949.50			
Geleneksel Aile D.	Bir Eb. Hayatta	21	234.79	4930.50	4519.5	-0.15	0.87
	İkisi Hayatta	439	230.29	101099.50			

AİLE DEĞERLERİ

	Ölçekler	Gruplar	N	SO	ST	U	z	P
AİLE DEĞERLERİ	Karar Alma Sür.	Bir Eb.	21	262.57	5514.00	3936.0	-1.13	0.25
		Hayatta						
		İkisi	439	228.97	100516.00			
	Kadın Roller	Bir Eb.	21	223.62	4696.00	4465.0	-0.24	0.80
		Hayatta						
		İkisi	439	230.83	101334.00			
	Sadakat	Bir Eb.	21	237.71	4992.00	4458.0	-0.25	0.79
		Hayatta						
		İkisi	439	230.15	101038.00			
	Şiddet	Bir Eb.	21	249.74	5244.50	4205.5	-0.90	0.36
		Hayatta						
		İkisi	439	229.58	100785.50			
Deneyime Açıklık	Bir Eb.	21	248.21	5212.50	4237.5	-0.62	0.52	
	Hayatta							
	İkisi	439	229.65	100817.50				
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	Yumuşak Başlık	Bir Eb.	21	198.31	4164.50	3933.5	-1.14	0.25
		Hayatta						
		İkisi	439	232.04	101865.50			
	Duygusal Dengelilik	Bir Eb.	21	215.05	4516.00	3933.5	-1.14	0.25
		Hayatta						
		İkisi	439	231.24	101514.00			
	Sorumluluk	Bir Eb.	21	211.29	4437.00	4206.0	-0.68	0.49
		Hayatta						
		İkisi	439	231.42	101593.00			
	Dışa Dönüklük	Bir Eb.	21	185.19	3889.00	3658.0	-1.60	0.10
		Hayatta						
		İkisi	439	232.67	102141.00			

*<.05; **<.01

Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının ebeveyn yaşam durumu değişkenine yönelik anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

Tablo 4.8’de Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının ebeveyn medeni durum değişkenine yönelik Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.8 Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Medeni Duruma Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	SO	ST	U	Z	P
Anne-Çocuk İlişkisi	Evli	444	231.12	102616.00	2834.00	-0.98	0.32
	Boşanmış	15	196.93	2954.00			
Akraba İlişkileri	Evli	444	230.55	102365.00	3085.00	-0.48	0.62
	Boşanmış	15	213.67	3205.00			
Cinselliğe Bakış	Evli	444	227.28	100913.50	2123.50	-2.40	0.01*
	Boşanmış	15	310.43	4656.50			
Çocuğun Değeri	Evli	444	232.11	103059.00	2391.00	-1.86	0.06
	Boşanmış	15	167.40	2511.00			
Duygusal Bağ	Evli	444	229.52	101906.50	3116.50	-0.42	0.67
	Boşanmış	15	244.23	3663.50			
Evliliğe Bakış	Evli	444	232.95	103429.50	2020.50	-2.60	0.00**
	Boşanmış	15	142.70	2140.50			
Sosyo-Ek. De	Evli	444	229.87	102062.50	3272.50	-0.11	0.90
	Boşanmış	15	233.83	3507.50			
Farklı Yaklaş.	Evli	444	227.77	101128.50	2338.50	-1.96	0.04*
	Boşanmış	15	296.10	4441.50			
Geleneksel Aile D.	Evli	444	232.04	103027.00	2423.00	-1.80	0.07
	Boşanmış	15	169.53	2543.00			
Karar Alma Sür.	Evli	444	228.91	101634.00	2844.00	-0.96	0.33
	Boşanmış	15	262.40	3936.00			
Kadın Roller	Evli	444	229.86	102058.00	3268.00	-0.12	0.90
	Boşanmış	15	234.13	3512.00			

AİLE DEĞERLERİ

	Ölçekler	Gruplar	N	SO	ST	U	Z	P
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	Sadakat	Evli	444	231.58	102820.00	2630.00	-1.40	0.16
		Boşanmış	15	183.33	2750.00			
	Şiddet	Evli	444	231.44	102759.00	2691.00	-1.68	0.09
		Boşanmış	15	187.40	2811.00			
	Deneyime Açıklık	Evli	444	229.66	101971.00	3181.00	-0.29	0.76
		Boşanmış	15	239.93	3599.00			
	Yumuşak Başlılık	Evli	444	228.99	101669.50	2879.50	-0.90	0.36
		Boşanmış	15	260.03	3900.50			
	Duygusal Dengelilik	Evli	444	229.34	101828.00	3038.00	-0.58	0.56
		Boşanmış	15	249.47	3742.00			
	Sorumluluk	Evli	444	228.93	101644.50	2854.50	-0.95	0.34
		Boşanmış	15	261.70	3925.50			
	Dışa Dönüklük	Evli	444	229.00	101675.50	2885.50	-0.88	0.37
		Boşanmış	15	259.63	3894.50			

*<.05; **<.01

Aile Değerleri Ölçeği Cinselliğe Bakış ($F_{(-2.401)}= 2123.50$; $p<.05$), Evliliğe Bakış ($F_{(-2.604)}=2020.50$; $p<.01$) ve Farklı Yaklaşım ($F_{(-1.968)}= 2338.50$; $p<.05$) alt boyutu puanlarının algılanan gelir durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu belirlenmiştir. Ebeveynleri boşanmış olanların Cinselliğe Bakış alt boyutu puanları ebeveynleri evli olanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Ebeveynleri evli olan kişilerin Evliliğe Bakış alt boyutu puanları ebeveyni boşanmış olanlardan daha yüksek olduğu istatistiksel olarak görülmektedir. Ebeveynleri boşanmış katılımcıların Farklı Yaklaşım alt boyutu puanları ebeveynleri evli katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının büyüyen yer değişkenine göre yapılan istatistik sonuçlarına bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.9’da Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçek puanlarının algılanan gelir durumu değişkenine yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.9 Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Algılanan Gelir Durumun Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	Sd	P	Fark
Anne-Çocuk İlişkisi	Düşük	22	217.43	2.03	2	0.36	
	Orta	266	224.34				
	Yüksek	172	241.70				
Akraba İlişkileri	Düşük	22	145.43	11.29	2	0.00**	2>1 3>1
	Orta	266	228.06				
	Yüksek	172	245.15				
Cinselliğe Bakış	Düşük	22	261.32	6.32	2	0.04*	Fark Yok
	Orta	266	240.38				
	Yüksek	172	211.28				
Çocuğun Değeri	Düşük	22	175.34	13.35	2	0.00**	3>1 3>2
	Orta	266	217.69				
	Yüksek	172	257.37				
Duygusal Bağ	Düşük	22	186.14	5.59	2	0.06	
	Orta	266	223.97				
	Yüksek	172	246.28				
Evliliğe Bakış	Düşük	22	185.84	6.62	2	0.03*	Fark Yok
	Orta	266	222.59				
	Yüksek	172	248.44				
Sosyo-Ek. De	Düşük	22	221.77	0.98	2	0.61	
	Orta	266	235.71				
	Yüksek	172	223.56				
Farklı Yaklaş.	Düşük	22	256.86	3.18	2	0.20	
	Orta	266	236.85				
	Yüksek	172	217.31				
Geleneksel Aile D.	Düşük	22	194.95	3.43	2	0.17	
	Orta	266	225.50				
	Yüksek	172	242.78				
Karar Alma Sür.	Düşük	22	291.93	5.33	2	0.06	
	Orta	266	230.44				
	Yüksek	172	222.74				
Kadın Rollerini	Düşük	22	182.93	7.38	2	0.02*	Fark Yok
	Orta	266	243.52				
	Yüksek	172	216.44				
Sadakat	Düşük	22	263.07	2.65	2	0.26	
	Orta	266	234.46				
	Yüksek	172	220.21				
Şiddet	Düşük	22	222.09	0.96	2	0.61	
	Orta	266	234.36				
	Yüksek	172	225.60				

AILE DEĞERLERİ

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	Sd	P	Fark	
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	Deneyime Açıklık	Düşük	22	209.34	0.60	2	0.73	
		Orta	266	232.13				
		Yüksek	172	230.69				
	Yumuşak Başlılık	Düşük	22	216.43	1.21	2	0.54	
		Orta	266	226.27				
		Yüksek	172	238.84				
	Duygusal Dengelilik	Düşük	22	202.14	7.50	2	0.02*	3>2
		Orta	266	219.05				
		Yüksek	172	251.84				
	Sorumluluk	Düşük	22	208.50	12.02	2	0.00**	3>2
		Orta	266	214.55				
		Yüksek	172	257.97				
	Dışa Dönüklük	Düşük	22	232.75	8.59	2	0.01*	3>2
		Orta	266	215.50				
		Yüksek	172	253.41				

*<.05; **<.01

Aile Değerleri Ölçeği Akraba İlişkileri ($F_{(2)}= 11.29$; $p<.01$), Cinselliğe Bakış ($F_{(2)}=6.32$; $p<.05$) ve Çocuğun Değeri ($F_{(2)}= 13.354$; $p<.01$), Evliliğe Bakış ($F_{(2)}= 6.62$; $p<.05$) ve Kadının Rollerini ($F_{(2)}= 7.38$; $p<.05$) alt boyutu puanlarının algılanan gelir durumuna yönelik istatistik sonuçlarına göre anlamlı bir düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Algılanan gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların Akraba İlişkileri ve Çocuğun Değeri alt boyutu puanları düşük ve orta düzeyde algılanan gelire sahip katılımcılarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Algılanan gelir durumu yüksek olan katılımcıların Cinselliğe Bakış, Kadının Rollerini ve Evliliğe Bakış alt boyutu puanları orta düzeyde algılanan gelire sahip olan katılımcılarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Cinselliğe Bakış, Evliliğe Bakış ve Kadın Rollerini için yapılan ikili karşılaştırmalar testi sonuçları anlamlı bulunmamıştır.

On Maddeli Kişilik Ölçeği Duygusal Dengelilik ($F_{(2)}=7.50$; $p<.05$), Sorumluluk ($F_{(2)}=12.02$; $p<.01$) Dışa Dönüklük ($F_{(2)}=8.59$; $p<.05$) alt boyutu puanlarının algılanan gelir durumuna yönelik istatistik sonuçlarına bakıldığında anlamlı bir düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Algılanan gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların Duygusal Yeterlilik, Sorumluluk ve Dışa Dönüklük alt boyutu puanlarının orta olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu istatistiksel olarak görülmektedir.

Tablo 4.10'da Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının büyüyen yer değişkenine yönelik ANOVA sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.10 Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Büyüyen Yer Değişkenine Yönelik ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Sd	F	sd	p	Fark
Anne-Çocuk İlişkisi	Köy/Kasaba	36	18.28	2.50	.21	2	.80	
	Şehir	118	17.97	2.72				
	Büyükşehir	299	18.13	2.90				
Akraba İlişkileri	Köy/Kasaba	36	19.28	3.52	.04	2	.95	
	Şehir	118	19.36	3.31				
	Büyükşehir	299	19.43	3.09				
Cinselliğe Bakış	Köy/Kasaba	36	9.94	4.96	1.53	2	.21	
	Şehir	118	10.66	5.07				
	Büyükşehir	299	9.75	4.63				
Çocuğun Değeri	Köy/Kasaba	36	13.97	4.21	1.14	2	.32	
	Şehir	118	14.92	4.36				
	Büyükşehir	299	15.09	4.17				
Duygusal Bağ	Köy/Kasaba	36	14.75	2.59	.83	2	.43	
	Şehir	118	15.32	2.63				
	Büyükşehir	299	15.31	2.48				
Evliliğe Bakış	Köy/Kasaba	36	14.97	2.70	1.09	2	.33	
	Şehir	118	14.86	3.19				
	Büyükşehir	299	14.44	3.10				
Sosyo-Ek. De	Köy/Kasaba	36	11.81	3.05	.99	2	.37	
	Şehir	118	11.97	3.16				
	Büyükşehir	299	11.52	3.00				
Farklı Yaklaş.	Köy/Kasaba	36	12.92	4.96	.79	2	.45	
	Şehir	118	13.97	4.62				
	Büyükşehir	299	13.57	4.44				
Geleneksel Aile D.	Köy/Kasaba	36	16.17	4.90	.94	2	.38	
	Şehir	118	16.85	4.86				
	Büyükşehir	299	17.21	4.50				
Karar Alma Sür.	Köy/Kasaba	36	20.25	3.25	.06	2	.93	
	Şehir	118	20.19	3.04				
	Büyükşehir	299	20.10	3.00				
Kadın Roller	Köy/Kasaba	36	12.11	2.79	.11	2	.89	
	Şehir	118	12.10	2.79				
	Büyükşehir	299	11.97	2.86				
Sadakat	Köy/Kasaba	36	11.19	2.78	.47	2	.62	
	Şehir	118	11.32	2.16				
	Büyükşehir	299	11.08	2.24				

AİLE DEĞERLERİ

	Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Sd	F	sd	p	Fark
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	Şiddet	Köy/Kasaba	36	2.53	.91	1.60	2	.20	
		Şehir	118	2.47	.84				
		Büyükşehir	299	2.35	.72				
	Deneyime Açıklık	Köy/Kasaba	36	9.72	2.37	.49	2	.61	
		Şehir	118	9.59	2.76				
		Büyükşehir	299	9.87	2.54				
	Yumuşak Başlılık	Köy/Kasaba	36	10.97	2.20	7.59	2	.00**	3>2
		Şehir	118	10.17	2.46				
		Büyükşehir	299	11.10	2.09				
	Duygusal Dengelilik	Köy/Kasaba	36	8.53	2.63	.87	2	.41	
		Şehir	118	8.29	2.97				
		Büyükşehir	299	8.68	2.64				
	Sorumluluk	Köy/Kasaba	36	11.72	2.20	4.82	2	.00**	2>1
		Şehir	118	10.55	2.66				
		Büyükşehir	299	11.25	2.35				
Dışa Dönüklük	Köy/Kasaba	36	9.39	2.97	.31	2	.72		
	Şehir	118	9.56	3.13					
	Büyükşehir	299	9.75	3.06					

*<.05; **<.01

On Maddeli Kişilik Ölçeği Yumuşak Başlılık ($F_{(2-450)}=7.59$; $p<.01$) ve Sorumluluk ($F_{(2-450)}=4.82$; $p<.01$) alt boyut puanlarının büyüyen yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 4.11’da Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının anne eğitim durumuna yönelik Kurskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.11 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	sd	P
Anne-Çocuk İlişkisi	Okula Gitmeyen	20	234.05	1.50	4	0.82
	İlkokul Mezunu	186	238.50			
	Ortaokul Mezunu	71	217.71			
	Lise Mezunu	108	227.85			
	ÜniversiteMezunu	75	225.63			
Akraba İlişkileri	Okula Gitmeyen	20	242.03	7.13	4	0.12
	İlkokul Mezunu	186	241.66			
	Ortaokul Mezunu	71	246.45			
	Lise Mezunu	108	219.59			
	ÜniversiteMezunu	75	200.35			
Cinselliğe Bakış	Okula Gitmeyen	20	244.28	8.67	4	0.07
	İlkokul Mezunu	186	215.62			
	Ortaokul Mezunu	71	220.72			
	Lise Mezunu	108	234.94			
	ÜniversiteMezunu	75	266.58			
Çocuğun Değeri	Okula Gitmeyen	20	235.68	8.26	4	0.08
	İlkokul Mezunu	186	234.98			
	Ortaokul Mezunu	71	256.69			
	Lise Mezunu	108	228.94			
	ÜniversiteMezunu	75	195.46			
Duygusal Bağ	Okula Gitmeyen	20	247.10	7.82	4	0.09
	İlkokul Mezunu	186	226.33			
	Ortaokul Mezunu	71	267.71			
	Lise Mezunu	108	221.68			
	ÜniversiteMezunu	75	213.89			
Evliliğe Bakış	Okula Gitmeyen	20	242.20	4.59	4	0.33
	İlkokul Mezunu	186	236.19			
	Ortaokul Mezunu	71	246.52			
	Lise Mezunu	108	226.20			
	ÜniversiteMezunu	75	204.30			
Sosyo-Ek. Değerler	Okula Gitmeyen	20	300.88	8.73	4	0.06
	İlkokul Mezunu	186	225.42			
	Ortaokul Mezunu	71	250.39			
	Lise Mezunu	108	222.68			
	ÜniversiteMezunu	75	216.78			
Farklı Yaklaş.	Okula Gitmeyen	20	246.70	2.42	4	0.65
	İlkokul Mezunu	186	227.83			
	Ortaokul Mezunu	71	214.08			
	Lise Mezunu	108	232.62			
	ÜniversiteMezunu	75	245.31			
Geleneksel Aile D.	Okula Gitmeyen	20	222.50	11.44	4	0.22
	İlkokul Mezunu	186	245.24			
	Ortaokul Mezunu	71	257.10			
	Lise Mezunu	108	206.39			

AİLE DEĞERLERİ

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	sd	P
Karar Alma Sür.	ÜniversiteMezunu	75	205.61			
	Okula Gitmeyen	20	218.98	7.44	4	0.11
	İlkokul Mezunu	186	237.60			
	Ortaokul Mezunu	71	199.04			
	Lise Mezunu	108	224.29			
Kadın Rollerini	ÜniversiteMezunu	75	254.69			
	Okula Gitmeyen	20	249.98	3.67	4	0.45
	İlkokul Mezunu	186	224.40			
	Ortaokul Mezunu	71	248.92			
	Lise Mezunu	108	236.93			
Sadakat	ÜniversiteMezunu	75	213.75			
	Okula Gitmeyen	20	217.55	5.25	4	0.26
	İlkokul Mezunu	186	244.31			
	Ortaokul Mezunu	71	207.00			
	Lise Mezunu	108	220.81			
Şiddet	ÜniversiteMezunu	75	235.91			
	Okula Gitmeyen	20	237.33	3.99	4	0.40
	İlkokul Mezunu	186	240.83			
	Ortaokul Mezunu	71	225.19			
	Lise Mezunu	108	218.65			
Deneyime Açıklık	ÜniversiteMezunu	75	225.15			
	Okula Gitmeyen	20	215.70	4.50	4	0.34
	İlkokul Mezunu	186	222.65			
	Ortaokul Mezunu	71	219.59			
	Lise Mezunu	108	235.79			
Yumuşak Başlılık	ÜniversiteMezunu	75	256.63			
	Okula Gitmeyen	20	236.65	1.21	4	0.87
	İlkokul Mezunu	186	227.72			
	Ortaokul Mezunu	71	238.56			
	Lise Mezunu	108	222.21			
Duygusal Dengelilik	ÜniversiteMezunu	75	240.07			
	Okula Gitmeyen	20	206.30	1.08	4	0.89
	İlkokul Mezunu	186	229.52			
	Ortaokul Mezunu	71	239.99			
	Lise Mezunu	108	228.88			
Sorumluluk	ÜniversiteMezunu	75	232.74			
	Okula Gitmeyen	20	234.00	3.74	4	0.44
	İlkokul Mezunu	186	218.40			
	Ortaokul Mezunu	71	228.61			
	Lise Mezunu	108	248.59			
Dışa Dönüklük	ÜniversiteMezunu	75	235.33			
	Okula Gitmeyen	20	171.85	7.11	4	0.13
	İlkokul Mezunu	186	221.46			
	Ortaokul Mezunu	71	234.84			
	Lise Mezunu	108	248.18			
	ÜniversiteMezunu	75	239.01			

*<.05; **<.01

Tablo 4.11’da Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçek puanlarının anne eğitim durumu değişkenine yönelik yapılan istatistiksel analizde anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.12’da Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçek puanlarının baba eğitim durumu değişkenine yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.12 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	sd	P
Anne-Çocuk İlişkisi	İlkokul Mezunu	117	244.93	6.86	4	0.14
	Ortaokul Mezunu	79	241.91			
	Lise Mezunu	111	227.10			
	Üniversite Mezunu	131	206.04			
	Lisansüstü Mezun	19	246.63			
Akraba İlişkileri	İlkokul Mezunu	117	257.15	8.56	4	0.07
	Ortaokul Mezunu	79	231.14			
	Lise Mezunu	111	214.49			
	Üniversite Mezunu	131	213.75			
	Lisansüstü Mezun	19	236.71			
Cinselliğe Bakış	İlkokul Mezunu	117	213.06	5.19	4	0.26
	Ortaokul Mezunu	79	220.32			
	Lise Mezunu	111	227.23			
	Üniversite Mezunu	131	249.07			
	Lisansüstü Mezun	19	235.26			
Çocuğun Değeri	İlkokul Mezunu	117	244.18	5.66	4	0.22
	Ortaokul Mezunu	79	243.70			
	Lise Mezunu	111	226.26			
	Üniversite Mezunu	131	208.79			
	Lisansüstü Mezun	19	229.76			
Duygusal Bağ	İlkokul Mezunu	117	235.95	3.12	4	0.53
	Ortaokul Mezunu	79	236.39			
	Lise Mezunu	111	237.30			
	Üniversite Mezunu	131	214.09			
	Lisansüstü Mezun	19	209.79			
Evliliğe Bakış	İlkokul Mezunu	117	237.92	3.65	4	0.45
	Ortaokul Mezunu	79	243.72			
	Lise Mezunu	111	230.09			
	Üniversite Mezunu	131	212.83			
	Lisansüstü Mezun	19	217.95			
Sosyo-Ek. De	İlkokul Mezunu	117	221.40	1.35	4	0.85
	Ortaokul Mezunu	79	242.89			
	Lise Mezunu	111	228.09			

AİLE DEĞERLERİ

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	sd	P
Farklı Yaklaş.	Üniversite Mezunu	131	227.19	0.34	4	0.98
	Lisansüstü Mezun	19	235.89			
	İlkokul Mezun	117	228.30			
	Ortaokul Mezun	79	223.80			
	Lise Mezun	111	227.06			
	Üniversite Mezunu	131	233.94			
	Lisansüstü Mezun	19	232.21			
	İlkokul Mezun	117	254.39			
	Ortaokul Mezun	79	233.98			
	Lise Mezun	111	219.09			
Geleneksel Aile D.	Üniversite Mezunu	131	211.81	7.32	4	0.12
	Lisansüstü Mezun	19	228.39			
	İlkokul Mezun	117	225.92			
	Ortaokul Mezun	79	216.57			
	Lise Mezun	111	243.07			
Karar Alma Sür.	Üniversite Mezunu	131	229.46	2.28	4	0.68
	Lisansüstü Mezun	19	214.26			
	İlkokul Mezun	117	233.64			
	Ortaokul Mezun	79	229.59			
	Lise Mezun	111	206.66			
Kadın Roller	Üniversite Mezunu	131	238.91	5.18	4	0.26
	Lisansüstü Mezun	19	260.18			
	İlkokul Mezun	117	237.87			
	Ortaokul Mezun	79	231.18			
	Lise Mezun	111	230.84			
Sadakat	Üniversite Mezunu	131	218.14	1.49	4	0.82
	Lisansüstü Mezun	19	229.45			
	İlkokul Mezun	117	230.74			
	Ortaokul Mezun	79	257.31			
	Lise Mezun	111	216.23			
Şiddet	Üniversite Mezunu	131	221.36	8.98	4	0.06
	Lisansüstü Mezun	19	227.79			
	İlkokul Mezun	117	221.77			
	Ortaokul Mezun	79	210.17			
	Lise Mezun	111	223.61			
Deneyime Açıklık	Üniversite Mezunu	131	250.35	5.69	4	0.22
	Lisansüstü Mezun	19	236.03			
	İlkokul Mezun	117	240.16			
	Ortaokul Mezun	79	239.28			
	Lise Mezun	111	222.55			
Yumuşak Başlılık	Üniversite Mezunu	131	214.27	4.13	4	0.38
	Lisansüstü Mezun	19	256.79			
	İlkokul Mezun	117	223.65			
	Ortaokul Mezun	79	242.71			
	Lise Mezun	111	233.88			
Duygusal Dengelilik	Üniversite Mezunu	131	215.32	4.54	4	0.33
	Lisansüstü Mezun	19	270.68			
	İlkokul Mezun	117	223.65			
	Ortaokul Mezun	79	242.71			
	Lise Mezun	111	233.88			

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	sd	P
Sorumluluk	İlkokul Mezunu	117	214.24	4.40	4	0.35
	Ortaokul Mezunu	79	236.59			
	Lise Mezunu	111	243.98			
	Üniversite Mezunu	131	229.66			
	Lisansüstü Mezun	19	196.29			
Dışa Dönüklük	İlkokul Mezunu	117	215.17	2.43	4	0.65
	Ortaokul Mezunu	79	226.46			
	Lise Mezunu	111	230.44			
	Üniversite Mezunu	131	239.30			
	Lisansüstü Mezun	19	245.34			

*<.05; ** <.01

Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçek puanlarının baba eğitim durumu değişkenine yönelik yapılan istatistik sonuçlarına bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.13’da Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının anne coğrafi bölge durumu değişkenine yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.13 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Annenin Büyüdüğü Coğrafi Bölge Durumuna Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	sd	P
Anne-Çocuk İlişkisi	Güneydoğu	35	234,14	5,87	6	0,43
	Doğu Anadolu	58	207,35			
	Karadeniz	103	244,61			
	İç Anadolu	63	250,16			
	Akdeniz	12	235,54			
	Ege	20	197,98			
	Marmara	169	225,25			
Akraba İlişkileri	Güneydoğu	35	268,66	7,95	6	0,24
	Doğu Anadolu	58	231,39			
	Karadeniz	103	238,83			
	İç Anadolu	63	244,63			
	Akdeniz	12	179,04			
	Ege	20	205,23			
	Marmara	169	218,59			
Cinselliğe Bakış	Güneydoğu	35	214,99	11,34	6	0,07
	Doğu Anadolu	58	207,51			
	Karadeniz	103	220,24			
	İç Anadolu	63	219,43			
	Akdeniz	12	232,42			

AİLE DEĞERLERİ

	Ege	20	306,20			
	Marmara	169	242,89			
Çocuğun Değeri	Güneydoğu	35	235,84	5,27	6	0,50
	Doğu Anadolu	58	232,71			
	Karadeniz	103	237,23			
	İç Anadolu	63	254,39			
	Akdeniz	12	185,96			
	Ege	20	203,15			
	Marmara	169	222,03			
Duygusal Bağ	Güneydoğu	35	257,51	8,16	6	0,22
	Doğu Anadolu	58	230,37			
	Karadeniz	103	238,13			
	İç Anadolu	63	252,43			
	Akdeniz	12	169,92			
	Ege	20	201,05			
	Marmara	169	219,91			
Evliliğe Bakış	Güneydoğu	35	251,49	11,14	6	0,08
	Doğu Anadolu	58	214,36			
	Karadeniz	103	255,22			
	İç Anadolu	63	245,78			
	Akdeniz	12	202,96			
	Ege	20	177,60			
	Marmara	169	219,15			
Sosyo-Ek. De	Güneydoğu	35	243,97	5,48	6	0,48
	Doğu Anadolu	58	245,62			
	Karadeniz	103	244,53			
	İç Anadolu	63	209,38			
	Akdeniz	12	188,75			
	Ege	20	235,25			
	Marmara	169	224,25			
Farklı Yaklaş.	Güneydoğu	35	233,53	3,86	6	0,69
	Doğu Anadolu	58	221,44			
	Karadeniz	103	224,76			
	İç Anadolu	63	217,78			
	Akdeniz	12	260,88			
	Ege	20	272,98			
	Marmara	169	234,04			
Geleneksel Aile D.	Güneydoğu	35	250,89	18,08	6	0,10
	Doğu Anadolu	58	232,28			
	Karadeniz	103	236,75			
	İç Anadolu	63	276,93			
	Akdeniz	12	207,50			
	Ege	20	153,78			
	Marmara	169	215,26			
Karar Alma Sür.	Güneydoğu	35	210,36	7,45	6	0,28
	Doğu Anadolu	58	231,28			
	Karadeniz	103	210,88			
	İç Anadolu	63	226,89			

AİLE DEĞERLERİ

AİLE DEĞERLERİ		Akdeniz	12	289,67	7,61	6	0,26
		Ege	20	261,35			
		Marmara	169	239,86			
	Kadın Rollerini	Güneydoğu	35	224,24	5,70	6	0,45
		Doğu Anadolu	58	254,89			
		Karadeniz	103	235,10			
		İç Anadolu	63	239,50	2,56	6	0,86
		Akdeniz	12	174,50			
		Ege	20	180,40			
	Sadakat	Marmara	169	227,17	10,35	6	0,11
		Güneydoğu	35	228,79			
		Doğu Anadolu	58	206,09			
		Karadeniz	103	252,67	12,64	6	0,04*
		İç Anadolu	63	234,90			
		Akdeniz	12	245,42			
	Şiddet	Ege	20	219,28	10,26	6	0,11
		Marmara	169	224,35			
		Güneydoğu	35	250,50			
	Doğu Anadolu	58	224,01	0,91	6	0,98	
	Karadeniz	103	235,28				
	İç Anadolu	63	232,04				
Deneyime Açıklık	Akdeniz	12	211,79	0,91	6	0,98	
	Ege	20	228,33				
	Marmara	169	226,68				
	Güneydoğu	35	232,37	0,91	6	0,98	
	Doğu Anadolu	58	225,47				
	Karadeniz	103	223,98				
Yumuşak Başlılık	İç Anadolu	63	201,45	0,91	6	0,98	
	Akdeniz	12	245,38				
	Ege	20	305,38				
	Marmara	169	236,73	0,91	6	0,98	
	Güneydoğu	35	205,99				
	Doğu Anadolu	58	236,49				
Duygusal Dengelilik	Karadeniz	103	201,02	0,91	6	0,98	
	İç Anadolu	63	240,53				
	Akdeniz	12	289,33				
	Ege	20	203,95	0,91	6	0,98	
	Marmara	169	246,71				
	Güneydoğu	35	203,34				
Sorumluluk	Doğu Anadolu	58	254,74	0,91	6	0,98	
	Karadeniz	103	211,31				
	İç Anadolu	63	252,02				
	Akdeniz	12	200,58	0,91	6	0,98	
	Ege	20	275,53				
	Marmara	169	228,28				
Sorumluluk	Güneydoğu	35	233,37	0,91	6	0,98	
	Doğu Anadolu	58	243,17				
	Karadeniz	103	223,60				

KIŞILIK ÖZELLİKLERİ		İç Anadolu	63	230,96			
		Akdeniz	12	238,42			
		Ege	20	232,25			
		Marmara	169	228,82			
	Dışa Dönüklük	Güneydoğu	35	234,37	2,89	6	0,82
		Doğu Anadolu	58	242,59			
		Karadeniz	103	215,05			
		İç Anadolu	63	221,23			
		Akdeniz	12	222,67			
		Ege	20	240,13			
		Marmara	169	237,84			

*<.05; **<.01

Tablo 4.13’da Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının anne coğrafi bölge durumuna yönelik yapılan istatistik sonuçlarına göre On Maddeli Kişilik Ölçeği Yumuşak Başlılık alt boyut puanlarının annenin büyüdüğü coğrafi bölge değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($H_{(6)}=12.64$; $p<.05$). Fakat, ikili karşılaştırmalar testi sonuçlarının anlamlı olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.14’da Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının babanın büyüdüğü coğrafi bölge değişkenine yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.14 : Aile Değerleri Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği Puanlarının Babanın Büyüdüğü Coğrafi Bölge Durumuna Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	Sd	p	Fark
AİLE DEĞERLERİ	Anne-Çocuk İlişkisi	Güneydoğu	37	232,62	3,78	6	0,70	
		Doğu Anadolu	51	208,85				
		Karadeniz	113	236,26				
		İç Anadolu	66	251,79				
		Akdeniz	11	226,41				
		Ege	17	212,71				
		Marmara	165	226,36				
		Akraba İlişkileri	Güneydoğu	37	261,69	8,60	6	0,19
	Doğu Anadolu	51	245,70					
	Karadeniz	113	226,88					
	İç Anadolu	66	244,62					
	Akdeniz	11	152,09					
	Ege	17	202,82					
	Marmara	165	223,72					
Cinselliğe Bakış	Güneydoğu	37	217,69	10,30	6	0,11		
Doğu Anadolu	51	211,83						

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	Sd	p	Fark
	Karadeniz	113	216,66				
	İç Anadolu	66	221,38				
	Akdeniz	11	229,86				
	Ege	17	305,85				
	Marmara	165	244,55				
Çocuğun Değeri	Güneydoğu	37	249,53	11,17	6	0,08	
	Doğu Anadolu	51	248,00				
	Karadeniz	113	238,13				
	İç Anadolu	66	256,20				
	Akdeniz	11	196,59				
	Ege	17	172,41				
	Marmara	165	213,56				
Duygusal Bağ	Güneydoğu	37	256,57	5,64	6	0,46	
	Doğu Anadolu	51	224,62				
	Karadeniz	113	221,22				
	İç Anadolu	66	252,28				
	Akdeniz	11	179,77				
	Ege	17	221,59				
	Marmara	165	228,42				
Evliliğe Bakış	Güneydoğu	37	248,34	7,39	6	0,28	
	Doğu Anadolu	51	229,73				
	Karadeniz	113	245,81				
	İç Anadolu	66	243,86				
	Akdeniz	11	213,55				
	Ege	17	177,09				
	Marmara	165	217,54				
Sosyo-Ek. De	Güneydoğu	37	247,65	8,13	6	0,22	
	Doğu Anadolu	51	264,56				
	Karadeniz	113	239,55				
	İç Anadolu	66	220,42				
	Akdeniz	11	181,77				
	Ege	17	204,29				
	Marmara	165	219,91				
Farklı Yaklaş.	Güneydoğu	37	227,97	3,35	6	0,76	
	Doğu Anadolu	51	232,58				
	Karadeniz	113	228,08				
	İç Anadolu	66	226,70				
	Akdeniz	11	228,77				
	Ege	17	287,76				
	Marmara	165	227,82				
Geleneksel Aile D.	Güneydoğu	37	253,32	15,13	6	0,01*	7>3
	Doğu Anadolu	51	228,77				
	Karadeniz	113	239,88				
	İç Anadolu	66	266,47				
	Akdeniz	11	214,59				
	Ege	17	151,94				
	Marmara	165	214,25				

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	Sd	p	Fark
Karar Alma Sür.	Güneydoğu	37	201,12	5,18	6	0,52	
	Doğu Anadolu	51	230,62				
	Karadeniz	113	220,06				
	İç Anadolu	66	232,03				
	Akdeniz	11	284,91				
	Ege	17	243,29				
	Marmara	165	238,65				
Kadın Roller	Güneydoğu	37	220,66	5,36	6	0,49	
	Doğu Anadolu	51	258,32				
	Karadeniz	113	234,87				
	İç Anadolu	66	238,65				
	Akdeniz	11	177,82				
	Ege	17	215,12				
	Marmara	165	222,95				
Sadakat	Güneydoğu	37	210,42	5,05	6	0,53	
	Doğu Anadolu	51	212,92				
	Karadeniz	113	238,12				
	İç Anadolu	66	249,22				
	Akdeniz	11	268,27				
	Ege	17	206,88				
	Marmara	165	227,65				
Şiddet	Güneydoğu	37	258,62	4,89	6	0,55	
	Doğu Anadolu	51	218,03				
	Karadeniz	113	230,56				
	İç Anadolu	66	231,69				
	Akdeniz	11	210,64				
	Ege	17	209,56				
	Marmara	165	231,02				
Deneyime Açıklık	Güneydoğu	37	236,53	7,43	6	0,28	
	Doğu Anadolu	51	213,41				
	Karadeniz	113	236,46				
	İç Anadolu	66	206,33				
	Akdeniz	11	218,59				
	Ege	17	293,18				
	Marmara	165	234,36				
Yumuşak Başlılık	Güneydoğu	37	207,08	15,11	6	0,01*	4>6
	Doğu Anadolu	51	235,34				
	Karadeniz	113	195,48				
	İç Anadolu	66	242,88				
	Akdeniz	11	281,73				
	Ege	17	229,24				
	Marmara	165	250,00				
Duygusal Dengelilik	Güneydoğu	37	227,65	4,63	6	0,59	
	Doğu Anadolu	51	253,24				
	Karadeniz	113	213,64				
	İç Anadolu	66	229,09				
	Akdeniz	11	263,00				

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	Sd	p	Fark
Sorumluluk	Ege	17	255,00	3,69	6	0,71	
	Marmara	165	231,53				
	Güneydoğu	37	231,34				
	Doğu Anadolu	51	245,59				
	Karadeniz	113	224,15				
	İç Anadolu	66	218,89				
	Akdeniz	11	286,50				
	Ege	17	245,97				
Dışa Dönüklük	Marmara	165	229,31	3,33	6	0,76	
	Güneydoğu	37	235,34				
	Doğu Anadolu	51	239,49				
	Karadeniz	113	223,54				
	İç Anadolu	66	208,64				
	Akdeniz	11	229,68				
	Ege	17	250,29				
	Marmara	165	238,16				

*<.05; **<.01

Aile Değerleri Ölçeği Geleneksel Aile Değerleri ($H_{(6)}=15,13$; $p<.05$) alt boyutu puanlarının babanı büyüdüğü yer değişkenine göre yapılan istatistik sonuçlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Babası Marmara bölgesinde büyüyen katılımcıların Geleneksel Aile Değerleri alt boyutu puanları babası Karadeniz bölgesinde yaşayanlardan daha yüksek bulunmuştur.

On Maddeli Kişilik Ölçeği Yumuşak Başlılık ($H_{(6)}=15,11$; $p<.05$) alt boyutu puanlarının babanı büyüdüğü yer değişkenine göre yapılan istatistik sonuçlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Babası İç Anadolu bölgesinde büyüyen katılımcıların Yumuşak Başlılık alt boyutu puanları babası Ege bölgesinde büyüyen katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur.

5 BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Tartışma ve Sonuç

“Araştırmamızın temel problem cümlesi olan; Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile aile değerleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna ilişkin elde ettiğimiz bulgular incelendiğinde; yapılan korelasyon analizi sonucunda; Deneyime Açıklık alt boyutu puanları ile; Anne-Çocuk İlişkisi, Cinselliğe Bakış, Akraba İlişkileri, Evliliğe Bakış, Çocuğun Değeri, Duygusal Bağ, Sosyo-Ek. Değerler, Farklı Yaklaşım, Karar Alma Süreçleri, Geleneksel Aile Değerleri ve Kadın Rollerini alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, Sadakat ve Şiddet değerlerine bakıldığında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Yumuşak Başlılık alt boyutu puanları ile; Anne-Çocuk İlişkisi, Akraba İlişkileri, Cinselliğe Bakış, Duygusal Bağ, Farklı Yaklaşım, Geleneksel Aile Değerleri ve Kadın Rollerini alt boyut puanlarıyla anlamlı bir ilişkinin olduğu, Çocuğun Değeri, Evliliğe Bakış, Sosyo-Ekonomik Değerler, Karar Alma Süreçleri, Sadakat ve Şiddet değerlerine bakıldığında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Duygusal Dengelilik alt boyut puanları ile; Kadın Rollerini alt boyut puanlarıyla anlamlı bir ilişkinin olduğu, Anne-Çocuk İlişkisi, Cinselliğe Bakış, Akraba İlişkileri, Çocuğun Değeri, Evliliğe Bakış, Duygusal Bağ, Sosyo-Ek. Değerler, Farklı Yaklaşımlar, Sadakat, Geleneksel Aile Değerleri, Şiddet ve Karar Alma Süreçleri değerlerine bakıldığında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Sorumluluk alt boyutu puanları ile; Anne-Çocuk İlişkisi, Akraba İlişkileri, Evliliğe Bakış, Sosyo-Ekonomik değerler ve Kadın Rollerini alt boyut puanlarıyla anlamlı bir ilişkinin olduğu, Cinselliğe Bakış, Çocuğun Değeri, Duygusal Bağ, Farklı Yaklaşımlar, Karar Alma Süreçleri, Geleneksel Aile Değerleri, Sadakat, Şiddet değerlerine bakıldığında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Dışa Dönüklük alt boyutu puanları ile; Akraba İlişkileri, Sosyo-ekonomik değerler, Karar Alma Süreçleri ve Kadın Rollerini alt boyut puanlarıyla anlamlı bir ilişkinin olduğu, Anne-Çocuk İlişkisi, Çocuğun Değeri, Cinselliğe Bakış,

Duygusal Bağ, Farklı Yaklaşımlar, Evliliğe Bakış, Geleneksel Aile Değerleri, Sadakat, Şiddet değerlerine bakıldığında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir.

“Temel problem cümlesinin cevabı bağlamında, araştırmaya katılan deneklerin aile değerleri ölçek puanlarının temel kişilik boyutları açısından anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını test etmek üzere yapılan kruskal Wallis analizi sonuçlarına göre”; Aile Değerleri Ölçeği Anne Çocuk İlişkisi alt boyutu puanlarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Yumuşak Başlılık, Sorumluluk ve Dışa Dönüklük kişilik özelliklerine sahip katılımcıların Anne Çocuk İlişkisi alt boyut puanlarının Deneyime açıklık kişilik özelliklerine sahip katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Akraba İlişkileri alt boyutu puanlarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Yumuşak Başlılık, Sorumluluk kişilik özelliklerine sahip katılımcıların Akraba İlişkileri alt boyut puanlarının Deneyime açıklık kişilik özelliklerine sahip katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Cinselliğe Bakış alt boyutu puanlarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Deneyime açıklık kişilik özelliklerine sahip katılımcıların Cinselliğe bakış alt boyut puanlarının Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk kişilik özelliğine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çocuğun Değeri alt boyutu puanlarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Yumuşak Başlılık kişilik özelliğine sahip katılımcıların Çocuğun Değeri alt boyut puanlarının Deneyime Açıklık kişilik özelliklerine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur. Evliliğe Bakış alt boyutu puanlarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Yumuşak Başlılık kişilik özelliklerine sahip katılımcıların Evliliğe Bakış alt boyut puanlarının Deneyime Açıklık kişilik özelliklerine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur. Farklı Yaklaşım alt boyutu puanlarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Deneyime Açıklık kişilik özelliklerine sahip katılımcıların Farklı Yaklaşım alt boyut puanlarının Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk tipine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Geleneksel Aile Değerleri alt boyutu puanlarının kişilik özelliklerine yönelik yapılan istatistiğe bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Yumuşak Başlılık, Sorumluluk ve Dışa Dönüklük kişilik özelliklerine sahip katılımcıların Geleneksel Aile Değerleri alt boyut puanlarının Deneyime açıklık kişilik özelliğine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aile Değerleri Ölçeği Duygusal Bağ, Sosyo-Ekonomik Değerler, Karar Alma Süreçleri, Kadın Roller, Sadakat ve Şiddet alt boyutu puanlarının kişilik özellikleri değişkenine göre yapılan istatistik sonuçlarına bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir.

Bütün bu bulgular değerlendirildiğinde, aile değerlerinin bir çok alt boyutunun kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu ilişkiler incelendiğinde, aile değerleri ile en çok Deneyime Açıklık ve Yumuşak Başlılık boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Her ne kadar bu boyutlarda anlamlı ilişkiler olduğu belirlense de bu ilişkilerin çok zayıf düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak daha doğru yorumlar yapılabilmesi adına, ilişki katsayılarının zayıf düzeyde olması sebebiyle destekleyici araştırmalarında yapılması gerektiği düşünülmektedir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların Aile Değerleri Ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, Cinselliğe Bakış, Evliliğe Bakış, Sosyo-Ekonomik Değerler, Karar Alma Süreçleri ve Kadın Roller alt boyutu puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Ancak, Anne-Çocuk İlişkisi, Akraba İlişkileri, Çocuğun Değeri, Duygusal Bağ, Farklı Yaklaşım, Geleneksel Aile Değerleri ve Sadakat alt boyutlarının farklılaşmadığı belirlenmiştir. Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde, bu araştırmanın sonuçlarına benzerlik taşıyan şekilde Şahin (2019), araştırmasında Anne çocuk ilişkisi, evliliğe bakış, geleneksel aile, kadın rolleri, karar alma süreçleri, farklı yaklaşım, şiddet ve ölçek toplam puanının cinsiyete göre farklılaştığını belirlemiştir. Ekşi vd., (2015) Cinselliğe bakış, Duygusal bağ, Sosyo-Ekonomik Değerler, Farklı yaklaşımlar, Geleneksel Aile Değerleri, Karar Alma Süreçleri ve şiddet alt boyutunun cinsiyet açısından farklılaştığı belirlemiştir. Çiğdem Kağıtçıbaşı'nın Çocuğun Değeri: Türkiyede Değerler ve Doğurganlık (1980) isimli çalışmasının bu araştırmadan elde edilen sonuçları destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Bu sonuçlar, her ne kadar çekirdek aile görünümüne bürünen ama aslında geniş yapıda olan ailelerde çocuğun daha değerli olduğu düşüncesi ile benzer şekilde cinsiyetler arası hiyerarşi olgusunun görülmesine neden olması ile ilişkili olduğu söylenebilir. Bu durum ise gerek toplumsal değer ve normlar çerçevesinde gerekse toplumsal roller açısından kadın ve erkek rolleri gibi bazı farklı farklılaşmaların görülmesine neden olmuştur. Ayrıca, kadın ve erkek rolleri arasında, biyolojik, psikolojik ve kültürel farklar bulunduğu değerlendirildiğinde bu tür farklılaşmaların olmasının olağan olduğu söylenebilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik elde ettiğimiz bulgulara bakıldığında, On Maddeli Kişilik Ölçeği Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine yönelik anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutu puanlarının, erkek katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde konuya ilişkin araştırmaları incelediğimizde, Fişne (2017) araştırmasında, Dışa Dönüklük, Uyumluluk, Sorumluluk, Duygusal Dengelilik ve Deneyime Açıklık alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığını belirlemiştir. Baş (2019) ise dışa dönüklük boyutunun kadınlar lehine farklılaşırken diğer kişilik boyutlarının cinsiyetler açısından benzer olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gülbetekin (2019) ise yumuşak başlılık ve dışa dönüklük alt boyutu puanlarını kadınların lehine daha yüksek bulmuştur. Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutlarının bu araştırma sonuçlarına benzer şekilde kadınlar lehine olduğunu belirlemiştir. Bu araştırmanın bulguları kadınların kişilik yapıları itibariyle daha uyumlu davranışlar gösterdiği sorumluluk duygularının daha gelişmiş olduğu şeklinde yorumlanabilir. Acar (2017) Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Duygusal Dengelilik ve Deneyime Açıklık alt boyutların cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmazken, sorumluluk boyutu ile anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucunu elde etmiştir. Bu bulgular ışığında, kadınların erkeklere kıyasla daha çok sorumluluk sahibi oldukları bulgulanmıştır. Tanrıverdi (2019) yapmış olduğu çalışmada, Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemiştir. Akıncı (2018) de yapmış olduğu çalışmada, kadınlar Dışa Dönüklük alt boyut puanının erkeklerin ortalamalarından yüksek olduğu, erkeklerin ise Duygusal Dengelilik, Sorumluluk ve Yumuşak Başlılık gibi alt boyutlarda kadınlara nazaran

daha yüksek bir puan aldıkları görülmektedir. Literatürde ortaya konan bulgular değerlendirildiğinde, birçok çalışmanın farklı sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Ancak araştırma sonuçlarının birbirinden farklı sonuçlara işaret etmesinin ilgili araştırmaların kültürel, ekonomik ve sosyodemografik yapı açısından farklı örneklem gruplarında yapılması sebebiyle ortaya çıkmış olması muhtemeldir.

“Araştırmamızda yer alan katılımcıların Aile Değerleri Ölçeği puanları ile yaşları arasında anlamlı ilişki var mıdır?” sorusuna ilişkin yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, Aile Anne-Çocuk İlişkisi, Duygusal Bağ ile yaş arasında negatif; Cinselliğe Bakış, Kadın Rollerini değerleri ile yaş arasında pozitif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Ancak, Akraba İlişkileri, Çocuğun Değeri, Evliliğe Bakış, Sosyo-Ekonomik Değerler, Farklı Yaklaşım, Karar Alma Süreçleri, Geleneksel Aile Değerleri, Sadakat ve Şiddet alt boyutları için ilişkinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Literatürde bulunan araştırmalar değerlendirildiğinde, Şahin (2019) benzer şekilde cinselliğe bakış, kadın rolleri ve şiddet değişkeni açısından yaşa göre bir farklılaşma belirlemiş, diğer alt boyutların ise yaş ile ilişkili olmadığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, yaş arttıkça cinselliğe bakış, kadın rolleri açısından değerlerin daha fazla önem kazandığı ve bakışın daha olumlu bir yöne kaydığı; anne çocuk ilişkisi ve duygusal bağlara yönelik değerlere atfedilen önemin zayıfladığı şeklinde yorumlanabilir. Ancak daha doğru yorumlar yapılabilmesi adına, ilişki katsayılarının zayıf düzeyde olması sebebiyle destekleyici araştırmalarında yapılması gerektiği düşünülmektedir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları ile yaşları arasında anlamlı ilişki var mıdır?” sorusuna ilişkin yapmış olduğumuz istatistiksel analiz bulgularına bakıldığında, yaş ile kişilik özellikleri arasında istatistiksel anlamda bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Literatürde konuya ilişkin yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde, bu araştırmanın sonuçlarına benzer şekilde Koraltan (2017) katılımcıların kişilik özelliklerinin yaşa göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Ancak, Fişne (2017) bu araştırmanın bulgularına karşıtlik oluşturacak şekilde araştırmasında yaş ile uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengelilik ve deneyime açıklık alt boyutlarını ilişkili bulmuştur. Gülbetekin (2019) da yalnızca sorumluluk alt boyutu açısından yaşa göre bir farklılaşma olduğunu belirlemiştir.

Yüksek yaş grubundaki katılımcıların görece olarak sorumluluk puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur (41 yaş ve üzeri). Teke (2018) ise yaş ile deneyime açıklık boyutu arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu ancak diğer alt boyutlar açısından ilişkilerin anlamlı olmadığını ortaya koymuştur. Tanrıverdi (2019) da yapmış olduğu çalışmada yaş faktörü ve Sorumluluk alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir. Literatürde bulunan çalışmaların birbirinden farklı ve karşıtlık oluşturabilecek sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Bu bulgular değerlendirildiğinde, yaş faktörünün kişilik yapısı üzerinde etkili bir faktör olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ancak literatürdeki araştırmalar ise yaşın bazı kişilik özellikleri açısından etkili bir faktör olabileceğine işaret etmektedir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların aile değerleri ölçeği puanları anne eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularını incelediğimizde, Aile Değerleri Ölçeği puanlarının annenin eğitim durumu değişkenine yönelik istatistiksel bazda anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Konuya ilişkin literatür araştırmaları incelendiğinde, aile değerlerinin anne eğitim durumuna yönelik bir araştırmaya ve çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulgular çerçevesinde, anne eğitim durumu değişkeninin, aile değerleri ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları anne eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel bulguları incelediğimizde, On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının annenin eğitim durumu değişkenine yönelik analizde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Konuya ilişkin literatür incelendiğimizde, Acar (2017) yapmış olduğu çalışmada kişilik alt boyutlarının annenin eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Bu araştırmanın bulguları, annenin eğitim durumu kişiliğin beş boyutuyla ilişkilendirildiğinde etkili bir faktör olmadığı yönünde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların aile değerleri ölçeği puanları baba eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularına bakılarak, Aile Değerleri Ölçeği puanlarının babanın eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Konuya ilişkin literatü incelendiğinde, aile değerlerinin babanın eğitim durumuna yönelik bir araştırmayla karşılaşılmamıştır. Bu doğrultudaki bulgulara bakıldığında, annenin eğitim durumunun aile değerleri üzerinde etkili bir değişken olmadığı yönünde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları baba eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularına bakıldığında, On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının babanın eğitim durumu değişkenine yönelik istatistiksel anlamda bir farklılık göstermediği bulgulanmıştır. Acar (2017) yapmış olduğu çalışmada kişilik alt boyutlarının babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Bu araştırmanın bulgularına baktığımızda, babanın eğitim durumunun kişiliğin beş boyutuyla olan ilişkisinde etkili bir etken olmadığı yönünde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların aile değerleri ölçeği puanları ebeveyn yaşam durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularına bakıldığında, Aile Değerleri Ölçeği puanlarının ebeveyn yaşam durumu faktörüne ilişkin olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Konuya ilişkin yapılan literatür taramasında ki araştırmaları incelendiğimizde, aile değerlerinin ebeveyn yaşam durumuna yönelik incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bulgular doğrultusunda, ebeveynlerin hayatta olmasının ya da vefat etmesinin aile değerleri üzerinde etki edici bir faktör olmadığı yönünde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları ebeveyn yaşam durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularına bakıldığında, On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının ebeveyn yaşam durumu değişkenine ilişkin olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir. Konuya ilişkin literatürdeki araştırmaları incelendiğimizde, kişilik özelliklerinin ebeveyn yaşam durumuna yönelik incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulgular doğrultusunda, ebeveynlerin hayatta olmasının ya da vefat etmesinin kişiliğin beş boyutu açısından etkili bir değişken olmadığı yönünde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların aile değerleri ölçeği puanları algılanan gelir durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularına bakıldığında, Akraba ilişkileri ve çocuğun değeri alt boyutu puanlarının algılanan gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Anne-Çocuk İlişkisi, Evliliğe Bakış, Cinselliğe Bakış, Duygusal Bağ, Sosyo-Ekonomik Değerler, Farklı Yaklaşım, Karar Alma Süreçleri, Geleneksel Aile Değerleri, Kadın Roller, Sadakat ve Şiddet alt boyutlarının farklılaşmadığı belirlenmiştir. Konuya ilişkin literatürde yapılan araştırmaları incelendiğimizde, Şahin (2019), araştırmasında cinselliğe bakış, evliliğe bakış, geleneksel aile değerleri, kadın rolleri, farklı yaklaşımlar, sosyo-ekonomik değerler ve şiddet alt boyutu puanlarının algılanan gelir durumuna göre farklılaştığını belirlemiştir. Ekşi vd., (2015) algılanan gelir durumu değişkenine göre Aile Değerleri Ölçeği alt boyutlarının farklılaşmadığını belirlemiştir. Bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda, literatürde konuya ilişkin birbirlerine karşıtlık gösteren çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu sebeple, bu bulguların yorumlanması için daha fazla araştırmaya gerek duyulduğu düşünülmektedir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları algılanan gelir durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularına bakıldığında, On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının algılanan gelir durumu faktörüne göre istatistiksel bazda anlamlı bir farklılık göstermediği belirtilmiştir. Konuya ilişkin yapılan literatürdeki araştırmaları incelendiğinde, beş boyutlu kişilik özelliklerinin algılanan durumuna göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bulgular doğrultusunda, gelir durumunun kişiliğin beş boyutu açısından etkili edici bir faktör olmadığı yönündede yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların aile değerleri ölçeği puanları ebeveyn birliktelik durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularına baktığımızda, Aile Değerleri Ölçeği Cinselliğe Bakış, Evliliğe Bakış ve Farklı Yaklaşım alt boyutu puanlarının ebeveyn birliktelik durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu belirlenmiştir. Ebeveynleri boşanmış katılımcıların, Cinselliğe Bakış ve Farklı Yaklaşım alt boyutu puanları ebeveynleri evli katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek düzeyde bir değer aldıkları görülmüştür.

Ebeveynleri evli katılımcıların Evliliğe Bakış alt boyutu puanları ebeveyni boşanmış katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek bir değer aldıkları görülmüştür. Literatürde konuya ilişkin araştırmalar incelendiğinde, aile değerlerinin ebeveyn birliktelik durumuna göre incelendiği herhangi bir araştırmayla karşılaşılmamıştır. Bu bulgular, ebeveynleri boşanan katılımcıların cinselliğe daha olumlu baktıkları ve ebeveynleri evli katılımcıların da aile içerisinde olumsuz olaylar yaşamamaları nedeniyle evliliğe olumlu baktıkları ve evlilik değerlerini önemsedikleri söylenebilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları ebeveyn birliktelik durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularına baktığımızda, On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının büyüyen yer değişkenine göre istatistiksel bazda anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir. Konuya ilişkin literatürde yapılan araştırmaları incelendiğimizde, beş boyutlu kişilik özelliklerinin ebeveyn birliktelik durumuna göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bulgular doğrultusunda, gelir durumunun kişiliğin beş boyutu açısından etkili bir faktör olmadığı yönünde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların aile değerleri ölçeği puanları büyüyen yer değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularına baktığımızda, Aile Değerleri Ölçeği puanlarının büyüyen yer etmenine göre istatistiksel manada anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir. Konuya ilişkin literatürde yapılan araştırmaları incelediğimizde, aile değerlerinin büyüyen yer durumuna yönelik incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu bulgular, bireylerin büyüdüğü yerin aile değerleri üzerinde etkili bir değişken olmadığı yönünde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları büyüyen yer değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularını incelendiğimizde, On Maddeli Kişilik Ölçeği Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutu puanlarının büyüyen yer değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu belirlenmiştir. Büyükşehirde büyüyen katılımcıların Yumuşak Başlılık alt boyutu puanlarının şehirde büyüyen katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Şehirde yaşayan katılımcıların Sorumluluk alt boyutu puanları, Köy/Kasabada yaşayan katılımcılardan, büyükşehirde yaşayan katılımcıların da şehirde yaşayan katılımcılarla kıyaslandığında, daha yüksek olduğu görülmektedir. Şehirde büyüyen katılımcıların daha kaliteli eğitim aldıkları ve kültürel çeşitliliği daha yüksek bir alanda yaşadığı söylenebilir. Bu bağlamda alınan eğitime ve kültürel özelliklere bağlı olarak şehirde yaşayan katılımcılar daha yumuşak başlı kişilik özelliklerine sahip olmuş olabilirler. Ayrıca, şehirde yaşamak köy/kasabada yaşamaya oranlar çok daha farklı sorumluluklar katmaktadır. Bu sebeple şehirde yaşayan katılımcıların sorumluluk puanları daha yüksek bulunmuş olabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların Aile Değerleri Ölçeği puanları annenin büyüdüğü coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularını incelediğimizde, Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde, aile değerlerinin annenin büyüdüğü coğrafi bölge göre incelendiği herhangi bir araştırmayla karşılaşılmamıştır. Aile Değerleri Ölçeği puanlarının annenin büyüdüğü coğrafi bölge değişkenine göre istatistiksel bazda anlamlı bir düzeyde farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgular, annenin büyüdüğü coğrafi bölgenin aile değerleri üzerinde etkili bir değişken olmadığı yönünde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları annenin büyüdüğü coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistiksel analiz bulgularını incelediğimizde, annenin büyüdüğü coğrafi bölge ile Yumuşak Başlılık kişilik özelliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yalnız coğrafi bölgeler arasındaki farklılık açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde, kişilik özelliklerinin annenin büyüdüğü coğrafi bölge göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. On Maddeli Kişilik Ölçeği puanlarının annenin büyüdüğü coğrafi bölge faktörüne göre istatistiksel bazda anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı belirtilmiştir. Bu bulgular, annenin büyüdüğü coğrafi bölgenin kişilik özellikleri üzerinde etkili bir değişken olmadığı yönünde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların Aile Değerleri Ölçeği puanları babanın büyüdüğü coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistik analiz bulgularını incelediğimizde,

Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde, aile değerlerinin babanın büyüdüğü coğrafi bölge göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Aile Değerleri Ölçeği Geleneksel Aile Değerleri alt boyutu puanlarının babanı büyüdüğü yer değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu belirlenmiştir. Babası Marmara bölgesinde büyüyen katılımcıların Geleneksel Aile Değerleri alt boyutu puanları babası Karadeniz bölgesinde yaşayanlardan daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgular, babası Marmara bölgesinde büyüyen katılımcıların karadeniz bölgesinde büyüyenlere oranla geleneksel aile değerlerine daha fazla önem verdiği şeklinde yorumlanabilir.

“Araştırmada yer alan katılımcıların On Maddeli Kişilik Ölçeği puanları babanın büyüdüğü coğrafi bölge değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan istatistik analiz bulgularını incelendiğimizde, Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde, kişilik özelliklerinin babanın büyüdüğü coğrafi bölgeye göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. On Maddeli Kişilik Ölçeği Yumuşak Başlılık alt boyut puanlarının babanın büyüdüğü yer değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görölmektedir. Babası İç Anadolu bölgesinde büyüyen katılımcıların Yumuşak Başlılık alt boyutu puanları babası Ege bölgesinde büyüyen katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgular, babası iç anadoluda büyüyen katılımcıların daha yumuşak başlı kişilik özelliklerine sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç

Aile Değerli Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği arasında bir çok alt boyut arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Anne-Çocuk İlişkisi, Duygusal Bağ ile yaş arasında negatif; Cinselliğe Bakış, Kadın Roller değerleri ile yaş arasında ile pozitif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Ancak, Akraba İlişkileri, Çocuğun Değeri, Evliliğe Bakış, Sosyo-Ekonomik Değerler, Farklı Yaklaşım, Geleneksel Aile Değerleri, Sadakat, Karar Alma Süreçleri ve şiddet alt boyutları için ilişkinin anlamlı olmadığı görölmüştür. Yaş ile kişilik özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir.

Aile Değerleri Ölçeği puanlarının, Cinselliğe Bakış, Evliliğe Bakış, Sosyo-Ekonomik Değerler, Karar Alma Süreçleri ve Kadın Roller alt boyutu puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği;

Akraba ilişkileri ve çocuğun değeri alt boyutu puanlarının algılanan gelir durumuna göre; Aile Değerleri Ölçeği Cinselliğe Bakış, Evliliğe Bakış ve Farklı Yaklaşım alt boyutu puanlarının ebeveyn birliktelik durumu değişkenine göre; Aile Değerleri Ölçeği Geleneksel Aile Değerleri alt boyutu puanlarının babanın büyüdüğü yer değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Ancak anne eğitim durumu, annenin ve babanın büyüdüğü coğrafi bölge, babanın eğitim durumu, ebeveyn yaşam durumu, büyüyen yer değişkenlerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir

On Maddeli Kişilik Ölçeği Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre; Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutu puanlarının büyüyen yer değişkenine göre, Yumuşak Başlılık alt boyutu puanlarının annenin büyüdüğü coğrafi bölge değişkenine göre ve Geleneksel Aile Değerleri alt boyutu puanlarının babanı büyüdüğü yer değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Ancak anne eğitim durumu, ebeveyn birliktelik durumu, babanın eğitim durumu, ebeveyn yaşam durumu ve algılanan gelir durumu farklılık göstermediği belirlenmiştir.

5.2 Öneriler

1. Araştırmada aile değerleri özellikleri ve olumlu kişilik özellikler oldukça düşük olan katılımcılar bulunduğu görülmüştür. Bu bağlamda, katılımcıların aile değerlerini güçlendirecek ve olumlu kişilik özelliklerinin gelişmesini sağlayacak müdahaleler geliştirilebilir.
2. Araştırma lisans öğrencileri örnekleminde yapılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulguların daha kapsamlı bir şekilde genellenebilmesi için farklı örneklem gruplarında araştırmalar uygulanabilir.
3. Araştırmada katılımcıların kendisi tarafından cevaplanan öz-değerlendirme ölçekleri uygulanmıştır. Daha doğru ve kapsamlı yorumlar yapabilmek amacıyla nitel teknikleri içeren araştırmalar planlanabilir.
4. Araştırmada kişilik özelliklerinin ve aile değerleri ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Bu değişkenlerin farklı değişkenler ile olan ilişkilerini konu alan araştırmalar uygulanabilir.

5. Aile değerleri ve kişilik özellikler arasındaki ilişkilerde değişik faktörler de etki ediyor olabilir. Bu nedenle, farklı değişkenlerin aracı rolünü araştıran çalışmalar planlanabilir.
6. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Değişkenler herhangi bir müdahalede bulunmadan betimsel olarak incelenmiştir. Çeşitli müdahaleler planlanarak deneysel ya da yarı deneysel özellikte araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, A. (2006). *Farklı kültürlerdeki yöneticilerin kişilik özelliklerine dayanarak liderlik anlayışlarının belirlenmesi; Türk ve Amerikan otel yöneticilerini karşılaştırmalı analizi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Acar, R. (2017) *Mardin il bölgesinde okullardaki sosyal etkinliklerin (tiyatro, müzik, spor, dans, şenlikler) lise dönemi ergen (14-18 yaş) kişiliğe etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akıncıal, Ö., vd. (2018) *Psikolojik belirtilerin yordayıcısı olarak kişilik özelliklerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Allport G. W. (1937). *Personality: A Psychological Interpretation Oxford*, (14. bs.). England: Holt.
- Apaydın, H. (2001). *Kişilik özelliklerinin dini tutum ve davranışlara etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Arıkan Ç. (1995). *Türkiye'de Çocuk Eğitim Evlerindeki Hükümlü Gençlerin Aile İçi Şiddete İlişkin Değerlendirmeleri*, Ankara: Aile Kurultayı.
- Aslan, D. & Ömer Özgün. (2009). *Sosyal Öğrenme Kuramı Eğitim Psikolojisi* (Der. N. Aral ve T. Duman), İstanbul: Kriter Yayınları, 271-290.
- Atak, H. & Taştan, N. (2012). Romantik İlişkiler ve Aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 4(4): 541-544.
- Aydın, Z. M. (2008). *Okulda Ahlak Eğitimi ve Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, M. (2013). *Din ve Toplum İçinde*, (3. bs.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aytaç, A. M. (2007). *Ailenin Serencamı: Türkiye'de Modern Aile Fikrinin Oluşması*, Ankara: Dipnot Yayınları.

- (2014). *Türkiye’de Ailenin Tarihsel Dönüşümü: 1925-2010, 1920’den Günümüze Türkiye’de Toplumsal Yapı ve Değişim İçinde*, (3. bs.). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Aytaç, S. (2001). İnternette İnsan Kaynakları Tedariki. *İnfomal Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*. 3, 179.
- (2005). *Çalışma Yaşamında Kariyer Yönetimi, Planlaması, Gelişimi ve Sorunları*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Badur, E. & Başaran, T. (2016). Aile Hukukunda Sadakat Yükümlülüğü ve İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat İstemi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65: 101-136.
- Baş, M. (2019). *Sınıf öğretmeni adaylarının kişilik özellikleri ile öğrenme stillerinin ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Başbakanlık, T. C. (2010). *Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması*. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması. *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14: 198–210.
- Bayraktaroğlu S. (2006). *İnsan Kaynakları Yönetimi*, İstanbul: Avcı Ofset.
- Baymur, F. B. (2006). *Genel Psikoloji*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Benet-Martinez. V., vd. (1998). Los Cinco Grandes Across Cultures and Ethnic Groups: Multitrait Multimethod Analysis of The Big Five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(3): 729-750.
- Bird, E. (1989). *Entrepreneurial Leadership*. London: Scott Foresman Co.Pub.
- Bolat, Y. (2013). Bir Değer Ölçme Aracı: Çok Boyutlu Sosyal Değerler Ölçeği. *Turkish Journal of Education*, 2(4): 16.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri* (İ. Deniz, E. Sarioğlu, Çev.). İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Canatan, K. (2011). *Aile Sosyolojisi*, (2. bs.). İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.

- Canel, A. N. (2012). *Evlilik ve Aile Hayatı, Aile Eğitim Programı Uygulama ve Yaygınlaştırma Projesi*, (2. bs.). Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Cattell, H. E. P. (2001). *The Sixteen Personality Faktor (16PF) Questionnaire*. In W I. Dorfman and M. Hersen (Eds.), *Understanding Psychological Assessment*, New York: Plenum, 187-215.
- CİSED (2008). *Cinsel Yaşam ve Sorunları*, İstanbul: Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği.
- Cüceloğlu, D. (2010). *İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları*, (19. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Coleman, E. (2008). Sexual Health For The Millennium: An Introduction. *International Journal of Sexual Health*, 20(1-2): 1-6.
- Costa, P. T., vd. (1991). Facet Scales for Agreeableness And Conscientiousness: A Revision of the NEO Personality Inventory. *Personality and Individual Differences*, 12(9): 887-898.
- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1992). Four Ways Five Factors Are Basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6): 653-665.
- Conkklın, N.L. & Jones, J. (1992). Values: Actin on Our Shared Beliefs. *Journal of Home Economics*, 84(4): 17-21.
- Çetin, N.B. & Beceren, E. (2007). Lider Kişilik Gandhi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5): 110-132.
- Çıtak, A. (2008). *Kadınların çalışmasına yönelik tutum: cinsiyet, cinsiyet rolü ve sosyoekonomik düzeye göre bir karşılaştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çiğdem, A. & Dikeçligil, B. (1990). *Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme; Aile Yazıları Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını.
- Çimen, L. K. (2012). Bir faktör olarak eğitimin kadının aile içi kararlara katılımı üzerine etkisi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 1: 278-290.

- Çopur, Z. (2001). *Aile değerlerinin finansman uygulamalarına etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Danacı, A. (2006). *Türkiye' de ulusal televizyonlarda yayınlanan evlilikle ilgili programların, halk üzerindeki sosyo-kültürel etkileri; Elazığ ili kırsal alan örneğiyle* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- De Beauvoir, S. (1970). *Kadın II Evlilik Çağı*, (B. Onaran, Çev.). İstanbul: Payel Yayıncılık.
- Dede, İ. (2017). Türk Boşanma Hukukuna Farklı Bir Yaklaşım: Zina ve Haysiyetsiz Hayat Sürme Arasındaki Keskin Sınır Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu'na Armağan. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(3): 646.
- Deniz, A. & Erciş, A. (2008). Kişilik Özellikleri İle Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2): 301-330.
- Develioğlu, K., Tekin, Ö. A. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri İle Yabancılaşma Arasındaki İlişki: Beş Yıldızlı Otel Çalışanları Üzerine Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2): 15-30.
- Diesing, P. (1962). *Reason In Society: Five Types of Decision And Their Social Conditions*, Urbana: University of Illinois Press, 244-247.
- Digman, J. M. ve Takemoto-Chock, N. K. (1981). Factors in the Natural Language of Personality: Re-analysis, Comparison, and Interpretation of Six Major Studies. *Multivariate Behavioral Research*, 16(2): 149-170.
- Dişsiz, M. & Şahin, N. H. (2008). Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1): 50.
- Doğan, İ. (2008). *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*, (8. bs.). Ankara: Pegen Akademi Yayınları.
- Dowling, C. (1981). *The Cinderella Complex: Women's Hidden Fear of Independence* (N. Ö. Pembecioğlu, Çev.). Pocket Books Nonfiction.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede İletişim ve Etkileşim*, (2. bs.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Dönmezer, S. (1984). *Sosyoloji*, (9. bs.). Ankara: Savaş Yayınları.
- Drucker, F.P. (2001). *Etkin Karar, Karar Alma*. *Harvard Business Review* (A. Kardam, Çev.). İstanbul: Türkiye Metal İşçileri Sendikası.
- Duben, A., Behar, C. (1996). *İstanbul Haneleri, Evlilik, Aile ve Doğurganlık 1880-1940*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ekşi, Halil, vd. (2015). Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Aile Değerleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29): 41-82.
- Engels, F. (2010). *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni* (K. Somer, Çev.). (9. bs.). Ankara: Sol Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2016). *İşletmelerde Davranış*. İstanbul: Evrim Ofset Matbaacılık.
- Erdoğan, N. (2003). *Kariyer Geliştirme Kuram ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Eren, E. (1993). *Yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Beta Yayın ve Dağıtım A.Ş.
- Ergöl, Ş., vd. (2012). Türkiye'de Kadın Araştırma Görevlilerinin Ev ve İş Yaşamlarında Karşılaştıkları Güçlükler. *Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1): 44-47.
- Eroğlu, F. (2009). *Davranış Bilimleri*, (9. bs.). İstanbul: Beta Yayın ve Dağıtım A.Ş.
- Esin, N. & Öztürk, N. (2005). Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 6(23): 40.
- Eysenck, H. J. ve Wilson G. (1995). *Kişiliğinizi Tanıyın*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Fawole, O. I. (2008). Economic Violence to Women and Girls. Is It Receiving the Necessary Attention??. *Travma, Violence and Abuse*. 9(3): 168.
- Ficher, J. (1966). *Sociology*. Chicago: University of Chicago Press.
- Fişne, M. (2017). *Kişilik özelliklerinin sporda gönüllülük motivasyonu üzerine etkisi: uluslararası spor organizasyonlarında görev alan gönüllülere yönelik bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Gencer, N. (2018). Din Psikolojisi Alanında Türkiye'de Yapılan Lisansüstü Tezler (2012-2018) Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Divinity Faculty of Hitit University*, 17(34): 731-762.

- Gençcan, Ö. U. (2015). *4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Yorumu*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- George, D. & Mallery, P. (2016). *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference*. Routledge.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*, (C. Güzel, Çev.), İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goldberg, L. R. (1990). An Alternative Description of Personality: The Big-Five Factor Structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6): 1216-1229.
- Goldberg, L. R. (1993). The Structure of Phenotypic Personality Traits. *American Psychologist*, 48(1): 26-34.
- Gülbetekin, G. (2019). *İstanbul ilinde bulunan Küçükçekmece ilçesinde görev yapan ilköğretim öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gülendam, R. (2007). Türk Kadınının Aile İçindeki Yeri ve Rolünün Modern Türk Edebiyatına Yansıması: 1960-1980. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15: 165-182.
- Günay, O. (1995). *Aile Sağlığı El Kitabı*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Günay, G & Bener Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3: 153.
- Güney, S. (2000). *Davranış Bilimleri*, (3. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, F. (2012). *Anadolu Üniversitesi Aile Sosyolojisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- (2008). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Güvenç, B. (2010). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Boyut Yayınevi.
- Hazar, Ç. M. (2006) Kişilik ve İletişim Tipleri. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4(2): 125-140.

- İbrahimoglu, N. (2018). *Kişilik özellikleri açısından örgüt-kariyer bağlılık düzeyini artırmada sosyalizasyon ve mentor etkisi: bir örgüt geliştirme modeli* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İmamoğlu, E. O. (1991). *Aile İçinde Kadın-Erkek Rollerini Türk Aile Ansiklopedisi*. (C.3). Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- İnanç, B. Y. & Yerlikaya, E. E. (2012). *Kişilik Kuramları*, (6. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Jacobson, M. (1969). Values I, *East Lansing Mich, Michigan Cooperative Extension Service, Extension Bulletin*, 1.
- Jia, H. H. (2008). *Relationships between the big five personality dimensions and cyberloafing behavior* (Unpublished Doctoral Dissertation). Southern Illinois University, enstitü, USA.
- Johnson, R. A. & Wichern, D. W. (2002). *Applied multivariate statistical analysis*. Upper Saddle River NJ: Prentice Hall.
- Jung, C. G. (1946). *Psychological Types or The Psychology of Individuation*. London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun Değeri, Türkiye’de Değerler ve Doğurganlık*. İstanbul: Gözlem Matbaacılık.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kaleli, B. (2019). *Beş faktör kişilik özellikleri ile iş değerleri ilişkisinin kuşaklar kapsamında analizi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Kandiyoti, D. (1984). Aile Yapısında Değişme Ve Süreklilik: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım. *Türkiye’de Ailenin Değişimi Toplumbilimsel İncelemeler*, 15-30.
- Karaman, B. & Özçalık, M. (2007). Türkiye’de Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Bir Sonucu: Çocuk İşgücü Yönetim ve Ekonomi. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1): 33.
- Kaşlı, M. (2009). *Otel işletmelerinde işgörenlerin kişilik özellikleri, lider-üye etkileşimi ve tükenmişlik ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- Kayaoğlu, A. (2011). *Psikolojiye Giriş*, Psikolojinin Doğası. S. Ünlü (Der.), Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kıray, M. B. (2006). *Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kırkıncıoğlu, M. (1999). *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul: Esin Yayınevi.
- Kızıler, H. (2004). Ahlaki Değerlerin Şahsiyet Oluşumuna Etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(204): 5.
- Koç, İ. (2014). *Türkiye'de Aile Yapısının Değişimi: 1968-2011; Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler*. İstanbul: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.
- Kongar, E. (1993). *Türkiye Üzerine Araştırmalar; İzmir Kentsel Ailenin Değişimi*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Kongar, E. (2002). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, (9. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Koshan, A. (2015). *Kuzey afganistan'da aile değerleri ve din ilişkisi; cüzcan örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Koptagel, G. İ. (1982). *Tıpsal Psikoloji Tıpta Davranış Bilimleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları.
- Koraltan, A. (2017). *Eve bağımlı hastalara bakım verenlerin genel sağlık algısı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin araştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köknel, Ö. (2005). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. Ankara: Altın Kitaplar Yayınevi.
- (2007). *Çatışan Değerlerimiz Aileden Topluma, Politikadan İnançlara, Sevgiden Aşka Kadar*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Köylü, M. (2012). *Din Eğitimi*, (2. bs.). Ankara: Gündüz Yayınları.
- Kurtdere Fidan, N. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2(2): 2.
- Kuzgun Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kültür, Y.Z. (2006). *Ortaöğretim kurumlarındaki yöneticilerin liderlik stilleri ve kişilik özelliklerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Laslett, P. (1972). *The History of the Family, Household and Family in Past Time*. New York: Cambridge University Press.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (1987). Validation of the Five-factor Model of Personality Across Instruments and Observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1): 81-90.
- McCrae R.R. & Costa P.T. (1992). Four Ways Five Factors Are Basics. *Personality and Individual Differences*, 13(6): 653-665.
- Mete, C. (2006). *İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin kişilik özellikleri ile iş tatminleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mischel, W. ve Plomin R. (1999). *Introduction to Personality*, (6th ed.). New York: Harcourt Brace College Publishers.
- Moody, M. C. (2007). *Adaptive behavior in intercultural environments: the relationship between cultural intelligence factors and big five personality traits* (Unpublished Doctorate Dissertation). George Washington University, Washington.
- Morgan, C.T. (2011). *Psikolojiye Giriş*, (S. Karakaş, R. Eski, Çev.). Konya: Eğitim Akademi Yayınları.
- Morris C. T. (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Mount, M. K. vd. (1998). Five-Factor Model Of Personality and Performance in Jobs Involving Interpersonal Interactions. *Human Performance*, 11(2-3): 145-165.
- Myers, R. (1996). *Hayatta Kalan Oniki, Erken Çocukluk Eğitimi Programlarının Güçlendirilmesi* (R. Ağış Bakay, E. Ünlü, Çev.). İstanbul: AÇEV Yayınları.
- Onur, B. (2002). *Türkiye’de Çocukluğun Tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur, D. (2018). Psikoloji Kuramları ve Yaratıcılık İlişkisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1): 145-156.
- Öğülmüş, S. (2018). *Carl Rogers ve Birey Merkezli Yaklaşım*, Ankara Üniversitesi Açık Ders.
- Özbay, F. (1984). Kırsal Kesimde Toplumsal ve Ekonomik Yapı Değişmelerinin Aile İşlevlerine Yansımaları, *Türkiye’de Ailenin Değişimi Toplum Bilimsel İncelemeler*.

- Özkan, M. (2009) *İlköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin aile değerlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdel, K. (2015). Dünden Bugüne Bilişsel Davranışçı Terapiler: Teori ve Uygulama. *Türk Klinikleri Psikiyatri Özel Dergisi*, 8(2): 10-20.
- Özdemir, S. & Yalın, H. İ. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, (3. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özen, Y. & Gülaçtı F. (2010). Duyuşsal Alan Öğrenilerinden Sevgi ve Sevgi Kuramları; Sevgiye Dair Söylenceler. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 141.
- Özensel, E. (2007). *Kültürün Popülerleşen Bir Alanı: Popüler Kültür*. Ankara: Hece Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özgüven, İ. (2005). *Ailede İletişim Ve Yaşam*, (1. bs.). Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özvarış, Ş. B. (2001). *Evlilik Öncesi Danışmanlık, Maternal Fetal Tıp ve Perinatoloji*. Ankara: Medikal Network.
- Özyürek, A. & Şahin Tezel (2005). 5 ve 6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2): 20.
- Özyürek, A., vd. (2019). Yetişkinlerin Aile Değerlerinin Kişisel Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 1: 121-134.
- Paolucci, B., vd. (1977). *Family Decision Making An Ecosystem Approach*. New-York: Beatrice.
- Parrinder G. (2003). *Dünya Dinlerinde Cinsel Ahlak* (N. Elçi, Çev.). (1. bs.). İstanbul: Say Yayınları.
- Pembecioğlu, N. Ö. (2002). *İletişim ve Çocuk, İletişim Ortamlarında Çocuk ve Etkileşimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Pihl, R. O. & Caron, M. (1980). The Relationship Between Geographic Mobility, Adjustment and Personality. *Journal of Clinical Psychology*, 36(1): 190-194.
- Poster, M. (1989). *Eleştirel Aile Kuramı*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Remzi M., vd. (2015). *Medeni Hukuk*, (4. bs.). İstanbul: İkinci Sayfa Yayınları.
- Robbins, S. P. (2001). *Organizational Behavior*. New York: Prentice Hall.

- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2013). *Örgütsel Davranış*, (İ. Erdem, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Reibel, L.J. (1960). Philosophy of Management. *Journal of Home Economics*. 52(1): 16.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10): 77.
- Sarıçam, İ. (2005). *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, (5. bs.). Ankara: DİB Yayınları.
- Schermerhorn J., vd. (1997). *Organizational Behavior*. NewYork: John Wiltey&Sons Incl.
- Schmitt, D. P., vd. (2007). The Geographic Distribution of Big Five Personality Traits: Patterns and Profiles of Human Self Description Across 56 Nations. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 38(2): 173-212.
- Scott, MS., vd. (2006). Premarital Education, Marital Quality And Marital Stability: Findings From A Large, Random Household Survey. *Journal of Family Psychology*, 20: 117.
- Shaye, A. (2009). *Infidelity in dating relationships: do big five personality traits and gender influence infidelity* (Unpublished Doctoral Dissertation). Alliant International University, California.
- Solmuş, T. (2004). İş Yaşamı, Denetim Odağı ve Beş Faktör Kişilik Modeli. *Türk Psikoloji Bülteni*, 10: 196-205.
- Somer, O. & Goldberg, L. R. (1999). The Structure of Turkish Trait-Descriptive Adjectives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3): 31-450.
- Somer O, vd. (2002). Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin Geliştirilmesi – I: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*. 17(49): 21-33.
- (2004). *Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE)*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Soysal, A. (2008). Çalışma Yaşamında Kişilik Tipleri: Bir Literatür Taraması. *Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası Dergisi*, 22(1): 4-19.
- Stephen, F., vd. (2007). Factors Associated With Involvement In Marriage Preparation Programs. *Family Relations*, 56(3): 270–278.

- Stewart, G. L. ve Carson, K. P. (1995). Personality Dimensions and Domains of Service Performance: A Field Investigation. *Journal of Business and Psychology*, 9(4):. 365-378.
- Şafak, Ş., Çopur, Z., Özkan, M. (2006). *Çocukların Evle İlgili Faaliyetlere Harcadıkları Zamanın İncelenmesi*. www. sdergi. hacettepe. edu. tr/sszcm.ao. pdf.
- Şahin, E. (2019). *Farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlüğü arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şenyuva, H. Ş. (2007). *Aydın ilinden alınan normal bir örnekleme kişilik bozukluklarının yaygınlık çalışması* (Psikiyatri Uzmanlık Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., Ullman, J. B. (2007). *Using Multivariate Statistics*, Boston, MA: Pearson.
- Taggar, S, vd. (1999). Leadership Emergence in Autonomous Work Teams: Antecedents And Outcomes. *Personnel Psychology*, 52(24):. 899–926.
- Tatar, A., vd. (2014). Klinik Olmayan Örnekleme Beş Faktör Kişilik Envanteri Belirti Tarama Amaçlı Kullanılabilir mi; Ön Çalışma. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 4: 181-199.
- Tanrıverdi, H., vd. (2019). Kişilik Özellikleri, Duygusal Zeka, Kariyer Uyum Yeteneği ve Turizmde Kariyer Yapma İsteği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi*, 3(1): 41-56.
- Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(17): 939-971.
- Teke, E. (2018). *Sporcuların kişilik özelliklerinin fair-play davranışına etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- “TDK internet sitesi”, <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (19. 02. 2011).
- Tezcan, M. (1987). *Kültür ve Kişilik*, Ankara: Bilim Yayınları

- (2000) *Türk Ailesi Antropolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tokar, D.M., vd. (1998). Personality and Vocational Behavior: A Selective Review of the Literature 1993-1997. *Journal of Vocational Behavior*, 53(2): 115-153.
- Tomrukçu, B. (2008). *Beş faktör kişilik özellikleri ile iş değerleri arasındaki ilişki üzerine bir inceleme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Tuna, Y. (2013). *Kişilik. Birey ve Davranış*. Ankara: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Turgut, M. (2010). *Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması*, TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Turhanoglu, A. (2012). *Aile Sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tûsî, N. (2005). *Ahlak-ı Nâsırî* (A. V. Taştan, H. Nazlıgöl, Çev.). Ankara: Fecr Yayınları.
- Tutar, H. (2012). *Çalışma Yaşamında Birey ve Kişilik, Çalışma İlişkileri ve Etik*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Türkçapar, M. H. & Sargin, A. E. (2012). Bilişsel Davranışçı Psikoterapiler: Tarihçe ve Gelişim. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(1): 7-14.
- Uygur, G. (2013). *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları İçinde*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Varol, E. S. (2001). *Kariyer Yönetimi, Planlaması ve Yeni Gelişmeler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Yayını.
- Yakut, Ö. (2006). *Eğitim yöneticilerinin liderlik davranışları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yanbasti, G. (1990). *Kişilik Kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Yavuzer, H. (2011). *Evlilik Okulu*, (7. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcıoğlu, Y. & Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Yazıcı, E. (2019). *Aile değerleri ile aile yılmazlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yelboğa, A. (2006). Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2): 196-211.
- Yılmaz, K. (2016). *Değerler Eğitimi Üzerine Düşünceler: Araştırmaların Bütünleştirilmesi, Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değer Eğitimi uluslararası Sempozyumu*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurulu, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Yoon, K. (1997). *General mental ability and the big five personality dimensions: an investigation of the cross-cultural generalizability of their construct and criterion-related validities in Korea* (Unpublished Doctoral Dissertation). The University of Iowa, Iowa.
- Yürür, S. (2009). Yöneticilerin Çatışma Yönetim Tarzları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Analizine Yönelik Bir Araştırma. *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(1): 23-42.
- Zel, U. (2006). *Kişilik ve Liderlik*, (2. bs.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Zhang, L. F. (2003). Does the Big Five Predict Learning Approaches. *Personality and Individual Differences*, 34(8): 1431-1446.
- World Health Organization. (2010). *Developing Sexual Health Programmes: a Framework Foraction*. World Health Organization.

EKLER

Bilgilendirme Onay Formu

Değerli Arkadaşlar,

Aşağıda sizden doldurulması istenilen ölçekler ‘Aile Değerleri Ölçeği’, ‘On Maddelik Kişilik Ölçeği’ ve Demografik Bilgi Formu’dur. Yapılan yüksek lisans tezi çalışmamızda elde edilecek olan bilgiler akademik bir amaç doğrultusunda kullanılacaktır. Başka hiçbir kurum veya kişi ile paylaşılmayacaktır. Sizden ricam ölçeklerde yer alan maddeleri dikkatle okuyup, görüşünüzü içtenlikle belirlemenizdir. Ölçeğin cevapsız hiçbir maddesinin bırakılmaması, araştırmamızın bilimsel anlamda sağlıklı bir sonuç alınması açısından önem arz etmektedir. Vaktinizi ayırıp çalışmamıza katkı sağladığınız için teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

Danışman

Şeref Can POLAT

Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

- 1) Cinsiyetiniz ()Kız ()Erkek
- 2) Yaşınız
- 3) Annenizin eğitim durumu ?
()Okumadı ()İlk Okul ()Orta Okul ()Lise
()Üniversite ()Y.Lisan ()Doktora
- 4) Babanızın eğitim durumu ?
()Okumadı ()İlk Okul ()Orta Okul ()Lise
()Üniversite ()Y.Lisans ()Doktora
- 5) Ailedeki kardeş sayımız ?
()Tek çocuğum ()1 ()2 ()3 ()4 ()5 ve üstü
- 6) Anne ve Babanız hayatta mı ?
()Annem hayatta, Babam vefat etti ()Babam hayatta, Annem vefat etti
()Her ikiside vefat etti ()Her ikiside hayatta
- 7) Anne-Babanız birlikte mi yaşıyor ?

Birlikteler Boşandılar

8) Annenizin büyüdüğü coğrafi bölge?

Güneydoğu Doğu Anadolu Karadeniz İç Anadolu

Akdeniz Ege Marmara

9) Babanızın büyüdüğü coğrafi bölge ?

Güneydoğu Doğu Anadolu Karadeniz İç Anadolu

Akdeniz Ege Marmara

10) Ailenizin gelir durumu ?

Çok Düşük Düşük Orta İyi Çok İyi

11) Nerde büyüdünüz?

Köy Kasaba Şehir Büyük Şehir Yurt Dışı

ON MADDELIK KİŞİLİK ÖLÇEĞİ	Tamamen	Kısmen	Biraz	Kararsızım	Biraz	Kısmen	Tamamen
	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum		Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
1. Kendimi, dışa dönük, istekli olarak görürüm	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
2. Kendimi, eleştirel, kavgacı olarak görürüm	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
3. Kendimi, güvenilir, öz-disiplinli olarak görürüm	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
4. Kendimi, kaygılı, kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayan olarak görürüm	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
5. Kendimi, yeni yaşantılara açık, karmaşık olarak görürüm	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
6. Kendimi, çekingen, sessiz olarak görürüm	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
7. Kendimi, sempatik, sıcak olarak görürüm	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
8. Kendimi, altüst olmuş, dikkatsiz olarak görürüm	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
9. Kendimi, sakin, duygusal olarak dengeli olarak görürüm	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
10. Kendimi, geleneksel, yaratıcı olmayan olarak görürüm	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦

AİLE DEĞERLERİ ÖLÇEĞİ	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Eşler akrabalarına ayıracakları zaman konusunda hem fikir olmalıdırlar.	①	②	③	④	⑤
2. Çocuk bakımında birinci derecede sorumlu annedir.	①	②	③	④	⑤
3. Genç erkeklerin evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasında sakınca görmüyorum.	①	②	③	④	⑤
4. Aileler mutlaka çocuk sahibi olmalıdırlar.	①	②	③	④	⑤
5. Zor zamanlarımda başvurulacak kişi öncelikle eşim olmalıdır.	①	②	③	④	⑤
6. Evlenmek insanların hayatının en önemli önceliklerinden biridir.	①	②	③	④	⑤
7. Aileler mevcut dinî ve manevî değerleri dikkate alarak yaşamlarını sürdürmelidirler.	①	②	③	④	⑤
8. Ev kadını olmak da, çalışmak ve para kazanmak kadar tatmin edici bir şeydir.	①	②	③	④	⑤
9. Evde son sözü baba söylemelidir.	①	②	③	④	⑤
10. Tek bir ebeveyn ve çocuktan oluşan bir aile de olabilir.	①	②	③	④	⑤
11. Kadınların ufak tefek kaçamakları hoş görülebilir.	①	②	③	④	⑤
12. Eğer bir ülkede işsizlik varsa iş konusunda öncelik erkeklerin olmalıdır.	①	②	③	④	⑤
13. Kadın dediğin kocanın tokadını sineye çekmelidir.	①	②	③	④	⑤
14. Huzurevleri anne-babama benden daha iyi bakarlar.	①	②	③	④	⑤
15. Bir çift boşanırsa çocukların anneleri ile yaşamaları daha uygundur.	①	②	③	④	⑤
16. Evlilik dışı cinsel ilişki <i>kurulmamalıdır</i> .	①	②	③	④	⑤
17. Ailenin en önemli görevi çocuk yetiştirmektir.	①	②	③	④	⑤

18. Kendimi aileme "duygusal olarak fazla bağı" hissetmem.	①	②	③	④	⑤
19. Eşlerin her biri diğerinin çıkarını kendi çıkarının önüne koymalıdır.	①	②	③	④	⑤
20. Modern koşullar ne olursa olsun, aile geleneksel yapısını sürdürmelidir.	①	②	③	④	⑤
21. Kadın dediğin evi çekip çevirir.	①	②	③	④	⑤
22. Eşler kendi kişisel kararlarını kendileri alabilirler.	①	②	③	④	⑤
23. Evlat edinme hakkı sadece evli olan çiftlere verilmelidir.	①	②	③	④	⑤
24. Evliliğin daha yüksek bir sosyal statüye ulaşmanın aracı olarak görülmesi bana yanlış gelmiyor.	①	②	③	④	⑤
25. Bazen evliliğin sürebilmesi için fiziksel güç kullanılabilir.	①	②	③	④	⑤
26. Eşimin anne-babasının bakımını üstlenmek istemem.	①	②	③	④	⑤
27. Çalışan bir anne de, çocuklarıyla çalışmayan bir anne kadar sıcak ve güvenli ilişkiler kurabilir.	①	②	③	④	⑤
28. Evli de olsa erkekler çapkınlık yapabilirler.	①	②	③	④	⑤
29. Bir çocuğun mutlu bir şekilde büyüebilmesi için, anne-babasının beraber olduğu bir eve ihtiyacı vardır.	①	②	③	④	⑤
30. Ailemin iyiliği için kendi mutluluğumu feda etmeye hazırım.	①	②	③	④	⑤
31. Çocuk sahibi çiftler mutsuz olsalar da evliliklerini sürdürmelidirler.	①	②	③	④	⑤
32. Ailenin geleneksel yapısının korunması için elimden geleni yaparım.	①	②	③	④	⑤
33. Kadınlar kocalarından önce eve dönmüş olmalıdırlar.	①	②	③	④	⑤
34. Aile ile ilgili kararlar tüm aile üyelerince ortak alınmalıdır.	①	②	③	④	⑤
35. Birlikte yaşamak için evlilik şart değil.	①	②	③	④	⑤
36. Erkeklerin ufak tefek kaçamakları hoş görülebilir.	①	②	③	④	⑤
37. Bir evlilik kişiler kadar ailelerin de evliliğidir.	①	②	③	④	⑤

38. Anne olmak bir kadının hayatını felç eder.	①	②	③	④	⑤
39. Kızların flört etmesi onların bireysel gelişimini destekler.	①	②	③	④	⑤
40. Çocuklar için yapılabilecek fedakârlığın sınırları vardır.	①	②	③	④	⑤
41. Evlilikte sevgi zorunlu değildir.	①	②	③	④	⑤
42. Günümüz koşullarının ortaya çıkardığı aile modeli beni endişelendiriyor.	①	②	③	④	⑤
43. Kadın, her zaman kocasına itaat etmelidir.	①	②	③	④	⑤
44. Evlilik boyunca aile büyüklerinin görüşü dikkate alınmalıdır.	①	②	③	④	⑤
45. Çocuklar küçükken anne işine ara vermeli veya yarı-zamanlı (part-time) çalışmalıdır.	①	②	③	④	⑤
46. Aile içindeki sorunlar eşleri ilgilendirir, başkalarını değil.	①	②	③	④	⑤
47. Ev hanımlarının yaşamlarını çekilmez buluyorum.	①	②	③	④	⑤
48. Çocuklar aile büyüklerinin olduğu ortamda daha iyi yetişirler	①	②	③	④	⑤
49. Ne olursa olsun evlilikler ömür boyu sürmeli.	①	②	③	④	⑤
50. Ülkemizde genel kabul gören aile değerleri olmalıdır.	①	②	③	④	⑤
51. Aile temelde ekonomik bir olgudur.	①	②	③	④	⑤
52. Bütün zamanını çocuklara ayıran anneler tükenmiş demektir.	①	②	③	④	⑤
53. Genç kızların evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasında sakınca görmüyorum.	①	②	③	④	⑤
54. Çocuklar ailelerinden bağımsız yaşayabilecek şekilde yetiştirilmelidirler.	①	②	③	④	⑤
55. Evlilik modası geçmiş bir olgudur.	①	②	③	④	⑤
56. Birlikte yaşamak evlilik sorumluluklarına karşı uygun bir çözümdür.	①	②	③	④	⑤
57. Bir kadın, evlenmeden de çocuk sahibi olabilir.	①	②	③	④	⑤

58. Bir eş diğer eşi statü kaynağı olarak görmemelidir.	①	②	③	④	⑤
59. Eşler arasındaki sadakat kavramının içeriği günümüz koşullarında yeniden tanımlanmalıdır.	①	②	③	④	⑤

Özgeçmiş

Adı Soyadı	Şeref Can POLAT
İletişim	seref_polat@hotmail.com
Aldığı Eğitim	<ul style="list-style-type: none">➤ 19 Mayıs üniversitesi Harita Mühendisliği➤ Açık Öğretim Fakültesi Adalet Meslek Yüksek Okulu➤ Açık Öğretim Fakültesi Sosyoloji Bölümü➤ Sabahattin Zaim Üniversitesi Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisan Bölümü
Mesleki Deneyim	<ul style="list-style-type: none">✓ Batman Belediyesi ve Özel Sektörde Harita Mühendisliği✓ Doğan Cüceloğlu Yönetici asistanlığı (Psikoloji)✓ Özel Sektörde Danışmanlık ve Yaşam Koçluğu✓ Öğrenci Koçluğu
Sertifikalar	<ul style="list-style-type: none">• Yaşam Koçluğu• Tiyatro• Psikoloji Günleri Sempozyumu• Etkili İletişim ve Beden Dili Becerileri• Masal Anlatıcılığı• Oyun Terapisi• Kişisel Gelişim Günleri